

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

*Κατὰ τὸ τελευταῖον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
καὶ συμπληρωθεῖσα διὰ τῶν νέων Ἑλληνικῶν χωρῶν.*

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-ΜΕΓΑΡΩΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1923

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Συνταχθείσα κατά τὸ τελευταῖον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ συμπληρωθεῖσα διὰ τῶν νέων Ἑλληνικῶν Χωρῶν.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46-ΟΔΟΣ ΣΓΑΛΙΟΥ-46 (Μέγαρον Ἀρσακείου)
1923

Δ. Η. ΚΑΡΑΪΩΤΑΚΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΥΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Επιμέλεια και διόρθωση του κ. Κ. Καραϊωτάκη
Εκδόσεις Κ. Καραϊωτάκης

1951

ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΕΙΟ ΚΑΡΑΪΩΤΑΚΗ Κ. ΚΑΡΑΪΩΤΑΚΗΣ

105, ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΡΑΪΩΤΑΚΗ, ΑΘΗΝΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Γεωγραφία περιγράφει τὴν γῆν κατὰ διαφόρους τρόπους. Ὅταν ἐξετάζει αὐτὴν ὡς οὐράνιον σῶμα λέγεται *μαθηματικὴ γεωγραφία*. Ὅταν τὴν ἐξετάζει ὡς κατοικίαν τοῦ ἀνθρώπου καλεῖται *πολιτικὴ γεωγραφία* καὶ τέλος ὅταν ἐξετάζει τὰ φυσικὰ γνωρίσματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἦτοι τὸ ἔδαφος, τὰ ὕδατα, τὸ κλίμα κλπ. λέγεται *φυσικὴ γεωγραφία*.

1. Ὁρίζων.—Προσανατολισμός.

Ὅταν ἰστάμεθα εἰς πολὺ ὕψηλόν μέρος ἢ εἰς ἐκτεταμένην πεδιάδα ἢ ἐδρικώ-
μεθα εἰς ἀνοικτὴν
θάλασσαν καὶ πα-
ρατηρήσωμεν περίε-
τήμων, βλέπομεν ὅτι
ὁ οὐρανὸς ἐγγίζει
τὴν γῆν ἢ τὴν θά-
λασσαν κατὰ μίαν
κυκλωτέρῃ γραμ-
μῆν. Ἡ κυκλωτε-
ρῆς αὕτη γραμμὴ
καλεῖται *ὀρίζων*. Ἐὰν ἐν κειρῷ νοκτὸς διευθύνωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν *Πολικὸν* ἀστέρα¹ λέγομεν τότε ὅτι ἔχομεν ἔμπροσθέν μας τὸν *Βορρᾶν*. Ὅπισθόν μας ἔκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους εἶνε ὁ *Νότος*. Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ μας μέρος τοῦ ὀρίζοντος εἶνε ἡ *Ἀνατολὴ* καὶ τὸ πρὸς

Προσανατολισμός.

1) *Πολικὸς* ἀστήρ εἶνε ὁ τελευταῖος ἀστήρ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστερισμοῦ, ὁ ὁποῖος λέγεται «Μικρὰ Ἄρκτος».

τὰ ἀριστερὰ μας ἢ Δύσις. Ὁ βορρᾶς, ὁ νότος, ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις καλοῦνται τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Ἡ ἐνέργεια ἡμῶν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὰ σημεῖα ταῦτα λέγεται **Προσανατολισμός**.

Τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος εὐρίσκονται καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἐὰν τὴν μεσημέριαν ἀκριβῶς σταθῶμεν μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὸν ἥλιον, ἢ διεύθυσαι τῆς σκιάς μας δεικνύει ἀκριβῶς τὸν βορρᾶν. Ὅπισθέν μας πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν τῆς σκιάς μας εὐρίσκεται ὁ νότος, πρὸς τὸ μέρος τῆς δεξιᾶς μας χειρὸς εἶνε ἡ ἀνατολὴ καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀριστερᾶς ἢ δύσις.

Τὸ μεταξὺ βορρᾶ καὶ ἀνατολῆς μέρος τοῦ ὁρίζοντος λέγεται **βορειοανατολικόν**, τὸ μεταξὺ ἀνατολῆς καὶ νότου λέγεται **νοτιοανατολικόν**, τὸ μεταξὺ νότου καὶ δύσεως **νοτιοδυτικόν** καὶ τὸ μεταξὺ δύσεως καὶ βορρᾶ **βορειοδυτικόν**.

2. Ἐπισκόπησις τῆς ξηρᾶς.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Ἡ ξηρὰ εἰς ἄλλα μέρη αὐτῆς εἶνε ὀμαλὴ καὶ εἰς ἄλλα ἀνώμαλος. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς ξηρᾶς δίδονται διάφορα ὀνόματα ἀναλόγως τοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν.

Ἄροσ λέγεται μέγα ὕψωμα τοῦ ἐδάφους (τὸ ὅποιον ὑπερβαίνει τὰ 500 μέτρα).

Ἄροσ.

Ὄροσσεια.

Δόφος καλεῖται μικρὸν ὕψωμα τοῦ ἐδάφους (μὴ ὑπερβαῖνον τὰς 500 μέτρα).

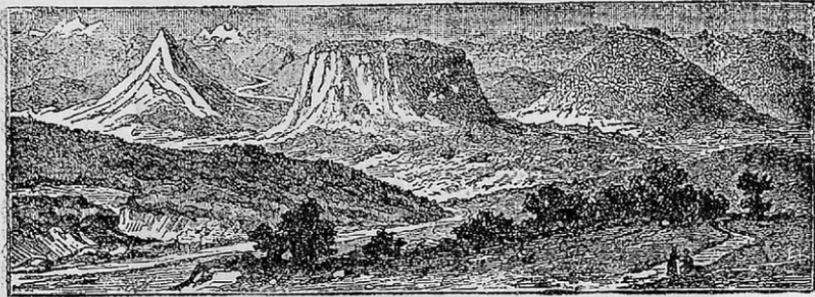
Κορυφή καλεῖται τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ἄρους ἢ τοῦ λόφου. **Κλιτύες** ἢ **κατωφέρειαι** ὀνομάζονται τὰ πλάγια μέρη τοῦ

ὄρους. **Πρόποδες** ἢ **ὑπώρειαι** λέγονται τὰ χαμηλότερα μέρη τοῦ ὄρους ἢ τοῦ λόφου, ἀπὸ τὰ ὅποια ἄρχεται ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους.

Συστάς ὀρέων λέγονται πολλὰ κωνοειδῆ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρη μὴ συνεχόμενα μεταξύ των.

Ὀροστοιχία ἢ **ὄροσειρὰ** λέγονται πολλὰ ὄρη, τὰ ὅποια συνδέονται ἢ ἐκτείνονται κατὰ μίαν διεύθυνσιν.

Σύστημα ὀρέων καλοῦνται πολλὰ ὄρη τὰ ὅποια συνεχονται πρὸς ἓν κεντρικὸν ὄρος καὶ ἐκτείνονται κατὰ παραλλήλους ὄροστοιχίας.

Συστάς ὀρέων.

Φάραγξ ἢ **χαράδρα** καλεῖται στενὸν καὶ ἀπτόμον ἄνοιγμα τοῦ ὄρους.

Ἡφαιστειον λέγεται τὸ ὄρος, τὸ ὅποιον ἔχει εἰς τὴν κορυφὴν μίαν ἢ περισσοτέρας ὀπλῆς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξέρχονται καπνός, λίθοι, τέφρα καὶ πυρίνη ρευστὴ ὕλη, ἣτις ὀνομάζεται **λάβα**. Αἱ ὀπλῆ αὐταὶ τοῦ ἡφαιστείου ὀνομάζονται **κρατῆρες**. **Ἐνεργὰ ἡφαιστεια** λέγονται ὅσα ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκπέμπουν τοιαύτας ὕλας κατὰ διαφόρους περιόδους, **ἐσβεσμένα** δὲ ἢ **νεκρὰ** ὅσα ἔπαυσαν.

Πεδιάς καλεῖται ὀμαλὴ ἔκτασις ἐρηθῆς.

Ὀροπέδιον λέγεται ἡ πεδιάς ἣτις εὐρίσκεται ἐπὶ ὀρέων.

Κοιλὰς ὀνομάζεται στενὴ πεδιάς κειμένη μεταξύ δύο ὀρέων ἢ λόφων.

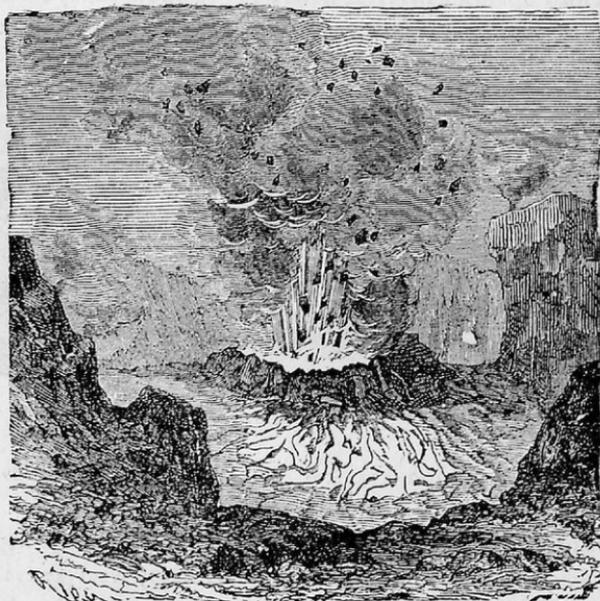
Ἐρημος καλεῖται μεγάλη ἔκτασις ἐρηθῆς, ἄνυδρος, ἄγονος, θερμὴ καὶ ἀκατοίχητος.

Ἡ ὄασις ὀνομάζεται τόπος ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου, ὃ ὁποῖος ἔχει βλάστησιν καὶ ὕδωρ.

Ἡ Σιέπη καλεῖται μεγάλη πεδινὴ ἔκτασις ἔχουσα μόνον χόρτα ἢ θάμνους.

3. Τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὕδατα.

Εἰς διάφορα μέρη τῆς ξηρᾶς ἔχουν συγκεντρωθῆ ὕδατα, εἴτε

Ἡφιάστειον.

ἐκ τῆς βροχῆς καὶ τῆς χιόνος εἴτε ἐξ ἀναβλύσεως ἐκ τοῦ ἐδάφους. Τὰ ὕδατα ταῦτα, ἀναλόγως τῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν ἢ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον ρέουσι, λαμβάνουσι διάφορα ὀνόματα.

Ἡ πηγὴ λέγεται τὸ ὕδωρ τὸ ὅποιον ἀναβλύζει ἐκ τοῦ ἐδάφους. Ὅταν τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν εἶνε θερμὸν αὐταὶ λέγονται **Θέρμαι**. Ὅταν περιέχει καὶ διαφόρους μεταλλικὰς οὐσίας καὶ χρησιμεύει πρὸς θεραπείαν ἀσθενειῶν αἱ πηγαὶ λέγονται **μεταλλικαὶ ἢ ἱαματικά**.

Ρύακες λέγονται τὰ ρέοντα ὕδατα τῶν πηγῶν. Ὅταν πολλοὶ ρύακες ἐνοῦνται ὁμοῦ σχηματίζουσι **ποτάμιον**· πολλὰ ποτάμια ἐνοῦμενα σχηματίζουσι **ποταμὸν**.

Ποταμὸς εἶνε μεγάλη ροὴ ὕδατος ἀπὸ ὑψηλοῦ μέρους πρὸς τὴν θάλασσαν ἢ λίμνην.

Παραπόταμος εἶνε ποταμὸς ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς ἄλλον ποταμὸν μεγαλύτερον.

Συμβολή καλεῖται τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἐνοῦνται δύο ποταμοί.

Χεῖμαρρος λέγεται ὁ ποταμὸς ὁ ὁποῖος μόνον τὸν χειμῶνα ἢ ὅταν βρέχη ρεεῖ ὀρμητικῶς, ἐνῶ τὸ θέρος δὲν ἔχει ὕδωρ.

Πηγὴ τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον οὗτος πηγάζει. **Ἐκβολή** αὐτοῦ λέγεται τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον χύνεται εἴτε ἐντὸς θαλάσσης εἴτε ἐντὸς λίμνης. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ συνήθως πλατύνονται κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ἢ διασχίζονται εἰς δύο ἢ περισσότερους βραχίονας ὁτινες σχηματίζουν τὸ λεγόμενον **Δέλτα**.

Κοίτη τοῦ ποταμοῦ ὀνομάζεται ἡ αὐτὴ ἐντὸς τῆς ὁποίας ρεεῖ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ.

Ὅχθαι λέγονται τὰ δύο χεῖλη τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ. Ἐξ αὐτῶν **δεξιὰ ὄχθη** λέγεται ἡ εὐρισκομένη πρὸς τὰ δεξιὰ ὅταν παρατηρῶμεν ἀπὸ τὴν πηγὴν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ. **Ἀριστερὰ ὄχθη** ὀνομάζεται ἡ εὐρισκομένη πρὸς τὰ ἀριστερά μας.

Κλίσις τοῦ ποταμοῦ εἶνε ἡ διαφορά τοῦ ὕψους τὸ ὁποῖον ἔχουν τὰ διάφορα μέρη τῆς κοίτης του. Ὅταν τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ πίπτει ὀρμητικῶς ἀπὸ τινος ὕψους σχηματίζει τὸν λεγόμενον **Καταρράκτην**. Ὁ μέγιστος καταρράκτης τοῦ κόσμου εἶνε ὁ **Νιαγάρας** τὸν ὁποῖον σχηματίζει εἰς βραχίονα τοῦ ποταμοῦ **Ἄγιου Λαυρεντίου** εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν. Τὸ ὕψος τοῦ καταρράκτου τούτου εἶνε 50 μέτρα.

Λίμνη εἶνε μεγάλη συρροὴ ὑδάτων εἰς βαθεῖαν καὶ εὐρείαν κοιλοτητα ἐδάφους. Ὅταν αἱ λίμναι ἔχωσι γλυκὸ ὕδωρ λέγονται **γλυκεῖαι** λίμναι, ὅταν δὲ ἔχωσιν ἀλμυρὸν λέγονται **ἀλμυραὶ**. Ἡ

Ποταμοὶ καὶ παραπόταμοι.

μεγίστη ἄλμυρά λίμνη εἶνε ἡ **Κασπία**, μεταῦ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἥτις ὀνομάζεται καὶ **Κασπία θάλασσα**, διότι εἶνε πολὺ μεγάλη.

Ἐλος ἢ **τέλμα** λέγεται συρροή ὑδάτων ἀβαθῆς, ἐντὸς τῶν ὁποίων φέρονται συνήθως ὑδρόβια φυτά. Τὰ ἔλη εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνα εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων, διότι ἀναπτύσσονται ἐντὸς αὐτῶν μιάσματα πυρετῶν (ἐλώδεις πυρετοὶ) καὶ ἄλλων νόσων.

Καταβόθρα λέγεται ἄνοιγμα γῆς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καταπίπτει τὸ ὕδωρ ποταμοῦ ἢ λίμνης.

Α. Ἐπιπέδου πηγῆς τῆς Θαλάσσης.

Θάλασσα εἶνε μεγάλη ἔκτασις ἄλμυροῦ ὕδατος, τὸ ὅποιον καλύπτει τὸ μέγιστον μέρος τῆς γῆνης σφαίρας. Τὸ μέρος τῆς ἡπείρου τὸ ὅποιον ἐγγίζει μὲ τὴν θάλασσαν, ἐὰν εἶνε ὁμαλὸν ἢ ἁμμῶδες, λέγεται **αἰγιαλός**, ἐὰν δὲ εἶνε ἀνώμαλον ἢ βραχώδες λέγεται **ἀκτὴ**.

Πέλαγος εἶνε μέγα μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποιον χωρίζει συνήθως δύο ἡπείρους (π. χ. Αἰγαίον πέλαγος κλπ.).

Ἀκρωτήριον

Χερσόνησος

Ἀκρωτήριον καλεῖται ἄκρα ἡπείρου ἢ ὁποία εἰσχωρεῖ ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Χερσόνησος ὀνομάζεται τμήμα ἡπείρου, τὸ ὅποιον μόνον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἐνοῦται μετὰ τῆς λοιπῆς ἡπείρου, ἐνῶ τὰ ἄλλα αὐτοῦ μέρη βρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Ἴσθμος καλεῖται στενὸν μέρος ἡπείρου, τὸ ὅποιον ἐνώνει δύο μεγαλύτερας ἡπείρους καὶ χωρίζει δύο θαλάσσης (π. χ. ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου).

Νῆσος λέγεται μέρος ἡπείρου, τὸ ὅποιον περιβρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης (π. χ. ἡ Εὐβοία, ἡ Κρήτη κλπ.). **Συστάς νήσων** καλεῖται

ἄθροισμα πολλῶν νήσων αἱ ὁποῖαι κείνται πλησίον ἀλλήλων (π. χ. αἱ Σποράδες, αἱ Κυκλάδες κλπ.).

Σκόπελος λέγεται βράχος, ὁ ὁποῖος ἐξέχει ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ἦ **Υφαλος** ὀνομάζεται βράχος κείμενος ὀλίγον ὑπὸ τὴν ἐπιφά-

Πορθμὸς

Σκόπελος

νειαν τῆς θαλάσσης. Ὁ ὕφαλος εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς τὰ πλοῖα.

Τέναγος καλεῖται ἀβαθεῖς μέρος θαλάσσης.

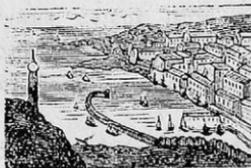
Σύρτιες ὀνομάζονται κινητοὶ σωροὶ ἄμμου ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Πορθμὸς καλεῖται στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὁποῖον χωρίζει δύο ξηρὰς καὶ ἐνώνει δύο θαλάσσης (π. χ. ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐδρίπου).

Διῶρυξ εἶνε ἡ τεχνητὴ αὐλάς, ἡ ὁποία ἐνώνει δύο θαλάσσης ἢ δύο ποταμοὺς ἢ θάλασσαν μὲ ποταμὸν (π. χ. ἡ διῶρυξ τοῦ ἰσθμοῦ

Κόλπος

Λιμὴν

τῆς Κορίνθου ἧτις ἐνώνει τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μὲ τὸν Κορινθιακόν).

Κόλπος λέγεται μέρος θαλάσσης τὸ ὁποῖον εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν (π. χ. ὁ Σαρωνικὸς κόλπος). **Μυχὸς** εἶνε τὸ ἐσώτατον μέρος τοῦ κόλπου, τὸ ὁποῖον ἐγγίζει τὴν ξηρὰν.

Λιμὴν καλεῖται μικρὸς κόλπος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου δύνανται νὰ ἐπυροφλάσσωνται τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν τρικυμιῶν. Ὁ

λιμὴν εἶνε ἢ φυσικὸς (π. χ. ὁ τοῦ Πειραιῶς) ἢ τεχνητός, κατασκευαζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων (π. χ. ὁ λιμὴν τῶν Πατρῶν).

Ὅρμος λέγεται μικρὰ εἰσοχὴ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἀγκυροβολοῦν τὰ πλοῖα. Ὁ ὅρμος δὲν δύνανται νὰ προφυλάττῃ τὰ πλοῖα ἀπὸ πάντων τῶν ἀνέμων (π. χ. ὁ ὅρμος τοῦ Φαλήρου).

5. Ἄτμοσφαιρα. — Ὑδρατμοί.

Ἄτμοσφαιρα λέγεται ὁ ἀήρ ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν γῆν πανταχόθεν. Ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαιρας δὲν εἶνε πάντοτε ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν εἶνε **θερμὴ**, ἄλλοτε δὲ **ψυχρά**.

Ὁ ἥλιος θερμαίνει πᾶσαν τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, ἐπομένως θερμαίνει καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὕδατα, ἤτοι τὰς θαλάσσας, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας κλπ. Ὅταν τὰ ὕδατα ταῦτα θερμανθοῦν ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεταβαλλονται εἰς ἀτμούς, οἱ ὁποῖοι ἀνέρχονται εἰς μικρὸν ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν εἰς μίαν ἀερῶδη κατάστασιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται **ἐξάτμισις** καὶ οἱ ἐκ τῶν ὑδάτων διὰ τῆς θερμάνσεως προκαλούμενοι ἀτμοὶ ὀνομάζονται **ὕδρατμοί**.

Ὅταν οἱ ὕδρατμοὶ εἶνε πολλοὶ ἐνοῦνται ἢ **συμπυκνοῦνται** καὶ τότε τοὺς βλέπομεν νὰ ἐπικάθηνται ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων ἐν εἴδει ἀραιοῦ καπνοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται **ομίχλη**. Ἐὰν ὅμως οἱ ὕδρατμοὶ συμπυκνωθοῦν εἰς τὰ ὑψηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας ἢ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, σχηματίζουν τὰ **νέφη**.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν νύκτα τὸ ἔδαφος τῆς γῆς εἶνε ψυχρότερον ἀπὸ τὴν ἡμέραν καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἀήρ γίνεται ψυχρός. Τότε οἱ ὕδρατμοὶ εὐρισκόμενοι ἐντὸς τοῦ ψυχροῦ ἀέρος ψύχονται καὶ αὐτοὶ καὶ συμπυκνοῦνται καὶ ἐπικάθηνται κατὰ τὴν πρωΐαν ἢ τὴν ἑσπέραν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς χλόης καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων ὡς μικρὰ σταγονίδια. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **δρόσος**.

Ὅταν ἡ θερμοκρασία κατέρχεται κάτω τοῦ 0^ο κατὰ τὰς νύκτας τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοιξέως, ἡ δρόσος ἢ ὁποῖα ἐπικάθεται ἐπὶ τῶν φυτῶν, ἐπὶ τῆς χλόης κλπ. λαμβάνει σχῆμα λευκῶν κρυστάλλων καὶ τότε λέγεται **πάχνη**.

Εάν ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε πλήρης ὑδρατμῶν ὥστε δὲν δύνανται νὰ περιλάβῃ καὶ ἄλλους λέγεται **κεκορησμένη**. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐὰν οἱ ὑδρατμοὶ οὗτοι συναντήσουν ψυχρὰ στρώματα ἀέρος ἀναλύονται καὶ πάλιν εἰς ὕδωρ, τὸ ὅποιον πίπτει κατὰ σταγόνας ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγεται **βροχή**.

Εἴπομεν ὅτι οἱ ὑδρατμοὶ παρουσιάζονται ὡς ὁμίχλη καὶ ὡς νέφη. Ὅταν τὰ νέφη συναντήσουν στρώματα ἀτμοσφαιρας τὰ ὁποῖα ἔχουν θερμοκρασίαν κατωτέραν τοῦ 0°, ψύχονται καὶ συμπυκνῶνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς κρυστάλλους. Οἱ κρύσταλλοὶ οὗτοι οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν διάφορα σχήματα ἐνοῦνται καὶ σχηματίζουσι τὰς **νιφάδας τῆς χιόνος**, ἣ ὁποῖα πίπτει κατὰ τὸν χειμῶνα.

Κρυστάλλοι χιόνος.

Ὅταν εἰς τὴν προηγουμένην περίπτωσιν ἡ συμπύκνωσις τῶν ἀτμῶν γίνῃ πολὺ ταχέως οἱ κρύσταλλοι μεταβάλλονται εἰς **χάλαζαν**.

Ἄνεμοι. Εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν συμβαίνουν καὶ ἄλλα μεταβολαί.

Ὅταν ὁ ἀήρ ἔχει τὴν αὐτὴν πυκνότητα εἰς δύο διαφόρους τόπους, λέγομεν ὅτι ὁ ἀήρ **ἠρρεμεῖ**, δηλαδὴ εὐρίσκεται εἰς ἀκίνησιαν. Ἐὰν ὅμως ὁ ἀήρ εἰς ἓνα τόπον γίνῃ ἐλαφρότερος, τείνει νὰ ἀνέλθῃ πρὸς τὰ ἄνω. Τότε τὰ πυκνότερα στρώματα τοῦ ἀέρος σπεύδου νὰ καταλάβουν τὸ κενὸν τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη καὶ οὕτω παράγονται ρεύματα ἀέρος. Τὰ ρεύματα ταῦτα τοῦ ἀέρος καλοῦνται **ἄνεμοι**.

Οἱ ἄνεμοι διακρίνονται εἰς ὀκτώ καὶ λαμβάνουσι τὴν ὄνομασίαν των ἐκ τοῦ σημείου τοῦ ὀρίζοντος, ἐκ τοῦ ὁποῖου πνέουσι. εἶνε δὲ οἱ ἐξῆς :

- 1) Ὁ ἀνατολικὸς ἢ ἀπηλιώτης (κοινῶς λεβάντες).
- 2) Ὁ δυτικὸς ἢ ζέφυρος (κοινῶς πονέντες).
- 3) Ὁ βορρᾶς (κοινῶς βορηᾶς ἢ τραμουντάνα).
- 4) Ὁ νότιος (κοινῶς νοτιᾶς ἢ ὄστρια).
- 5) Ὁ νοτιοανατολικὸς ἢ εὔρος (κοινῶς σιρόκος).
- 6) Ὁ βορειοανατολικὸς (κοινῶς γραιγος).

7) Ὁ νοτιοδυτικὸς ἢ Δίψ (κοινῶς λίβας ἢ γαρμπής).

8) Ὁ βορειοδυτικὸς ἢ Σίφων (κοινῶς μάϊστρος).

Ἐκ τῆς ταχύτητος αὐτοῦ ὁ ἄνεμος λέγεται ἀσθενής, ὅταν διανύη 2—4 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον, μέτριος ὅταν διανύη 6—8, σφοδρὸς ὅταν 12—14, καταιγὶς ἢ θύελλα ὅταν διανύη 20—30 καὶ λαίλαψ ὅταν ὑπερβαίῃ τὰ 30 μέτρα, ὅποτε ἀφαιρεῖ στέγας, ἐκρίζωνει δένδρα καὶ προσέγει μεγάλας ζημίας.

Σίφωνες.

Σίφωνες λέγονται ἀνεμοστρόβιλοι, οἱ ὅποιοι σχηματίζονται ἐκ τῆς βίαιας πνοῆς ἀτμοσφαιρικῶν ρευμάτων. Ὅταν οἱ σίφωνες κινῶνται ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως λέγονται κυκλῶνες.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ

Μετὰ μακροῦς καὶ ἡρωϊκοῦς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον ἰδρύθη τῷ 1830 διὰ τῆς προστασίας καὶ συνδρομῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἄλλ' ἐν ᾧ πάντες οἱ Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τούτοις μόνον μικρὸν μέρος αὐτῆς ἠτύχησε κατ' ἀρχὰς νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας. Διότι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν κράτος ἀπετελέσθη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῶν Κυκλάδων, τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Βορείων Σποράδων. Τόσον μικρὸς ἦτο κατ' ἀρχὰς ὁ Ἑλληνικὸς βλαστός, ὁ ὅποιος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠὔξηθη καὶ ἀπετελέσθη τὸ σημερινὸν Ἑλληνικὸν δένδρον, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἀναπαύονται τώρα 7 περίπου ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἐλευθέρων !

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἦσαν στενὰ τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ ὄρια, ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας μέγας καὶ ἱερὸς ἀγὼν κατὰ ἰσχυροτάτου ἔθνους, τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶχεν ἐρημώσῃ τὴν χώραν καὶ εἶχε μεταβάλλῃ αὐτὴν εἰς τέφραν καὶ ἐρεῖπια. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὔρε τὴν Ἑλλάδα ὁ ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζίνι Δ' ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐκλεγείς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος **Ἰωάννης Καποδίστριας**. Τῇ 8 Ἰανουαρίου 1828 ἀπεβίβασθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ καὶ δώσας τὸν νενομισμένον ὄρκον ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἐμάστιζε πτωχεῖα καὶ ἀναρχία. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰργάσθη μὲ πολλὴν δραστηριότητα καὶ ζῆλον πατριωτικὸν ὁ Καποδίστριας, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· δυστυχῶς ὅμως ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ διοίκησις καὶ ἡ ἰσότης, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι τῶν νόμων

καθιέρωσε διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν πολλῶν ἐξεχόντων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἤθελον ν' ἀπολαμβάνωσι προνομίων τινῶν. Ἔνεκα τούτου ὁ Κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐδοιοφονήθη ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1831, καθ' ἣν ὥραν εἰσήρχετο εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος!

Ὁ Καποδίστριας

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστριαίου φοβερὰ ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι. Ἔνεκα τούτου αἱ προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις σπεύδουσαι νὰ ρυθμίσωσι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἀναρχία κατερημώσῃ αὐτήν, ἀνεκλήρουσαν τὴν Ἑλλάδα βασιλείον καὶ προσέφεραν τὸ στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Ὀθωνα. Τότε δὲ εἰς τὸν πατέρα του χαριζόμεναι αἱ Δυνάμεις ἐπεξέτειναν τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον, τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, ὅπου ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοῦς. Ἀπὸ τοῦ 1835 μετέφερε τὴν ἔδρον τοῦ βασιλείου εἰς Ἀθήνας καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν ἡγεμονίδα Ἀμαλίαν. Ὁ Ὀθων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἠγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἰδίαν του πατρίδα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπέκλινε πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραχωρήσῃ φιλελεύθερον σύνταγμα τῇ 3ῃ Σεπτεμβρίου 1843. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ ἔτη ἐξερράγη νέα ἐπα-

νάστασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ καθάρσις αὐτοῦ τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1862.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθοῦσα Ζ' ἐθνικὴ συνέλευσις ἐξέλεξε τῇ 18 Μαρτίου 1863 βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ, τὸν **Γεώργιον Α'**. Τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1863 ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ λαοφιλὴς καὶ ἀειμνηστὸς βασιλεὺς **Γεώργιος**. Τότε ἡ Ἀγγλία εἰς αὐτὸν χαριζομένη παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἑπτάνησον, ἣτις διέτελει ὑπὸ τὴν προστασίαν της. Μετὰ τινα ἔτη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Ῥωσίας **Ὀλγαν**, ἐξ ἧς τῇ 22ῃ Ἰουλίου 1868 ἐγεννήθη τὸ πρῶτον τέκνον. Κατὰ τὸ ἔτος 1881 κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα Ὀλόκληρος ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου.

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων.

Μακρὰ καὶ καρποφόρος εἰς πρόοδον ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ Γεωργίου Α'. Ἡ χώρα ἀνέζησεν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ πλήρης ζωῆς ἐβάδισε πρὸς τὴν πρόοδον. Ἄλλ' ἐν ἔτει 1897 ἀτυχὴς πόλεμος ἐξεργάγη πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἀτελῶς παρεσκευασμένη ἐνίκηθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Τότε ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος, κατ' ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων ἀπετέλεσεν αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν πρίγκηπα **Γεώργιον**, δευτερότοκον

υἶόν τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ **Ἀλέξανδρος Ζαΐμης**, πρόφην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ὢν λαὸς δξύθυμος καὶ θερμόαιμος καὶ μὴ βλέπων ταχέως ἐκπληρούμενα τὰ ἔθνικά του ὄνειρα, ἐξηγέρθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τῷ 1909 καὶ ἀπήτησε νέαν κατάστασιν πραγμάτων, νέους νόμους καὶ σύντονον ναυτικὴν καὶ στρατιωτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας. Ἡ ἐπανάστασις τότε πρὸς ρύθμισιν τῆς καταστάσεως προσεκάλεσε τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὅστις ἦτο πρόεδρος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας. Ἀφοῦ ἀποκατεστάθη τελείως ἡ τάξις ἐν τῷ Κράτει καὶ διοργανώθη ἀρχοῦντως ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, ἐπικολούθησεν ὁ συνασπισμὸς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἤτοι Ἑλλάδος, Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Μαυροβουνίου ἐναντίον τῆς Τουρκίας.

Ὅταν δὲ κατ' ἀπαίτησιν τῶν Συμμάχων κρατῶν ἡ Τουρκία δὲν ἠθέλησε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν των, ἐξεργάγη ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος, κατ' ὃν ἡ Τουρκία ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, διότι οἱ σύμμαχοι ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Ἑλλὰς τότε προσήρτησε τὴν Κρήτην καὶ ἀπηλευθέρωσε μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐνεκα ὅμως τῆς ἀπληστίας τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ἠθέλει νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ὅλα σχεδὸν τὰ ἀπελευθερωθέντα μέρη, ἐξεργάγη ὁ δεύτερος Βαλκανικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία συνεντρίβη καὶ ἔταπεινώθη. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους πολέμους ἔδειξεν ὑπεράνθρωπον ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ ἀνενέωσε καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλε τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του. Μὲ τὰς ὑπερόχους θυσίας τοῦ λαοῦ εἰς χρῆμα καὶ αἷμα, τοῦ ὁποίου ἐκλεκτότερον ἦτο τὸ χυθὲν ὑπὸ τοῦ ἔθνομάρτυρος βασιλέως Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀπαισίου δολοφόνου χεῖρ ἐφόνευσεν, ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξῆλθεν ἔνδοξος καὶ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια δούλων ἀδελφῶν.

Τέλος ἡ Ἑλλὰς μὴ φεισθεῖσα οὐδεμιᾶς θυσίας εἰσηλθε κατὰ τὸ 1917 εἰς τὸν μέγαν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων (Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἀμερικῆς κλπ.).

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β΄.

Ἀποτέλεσμα τῶν θυσιῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς συμμαχικῆς διασκέψεως τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Σάν Ρέμο παραχώρησις ὁλοκλήρου τῆς Θράκης (δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς) εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς Τσατάλτζας (Μετρώων).

Οὕτω ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἀπειλευθέρωσις ἐτέρου μεγάλου Ἑλληνικοῦ τμήματος, τὸ ὁποῖον ἐστέναζεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπὸ τὸν ζυγὸν δύο τυράννων, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων. Ἡ Ἑλλὰς ὁμῶς ἀντημείφθη διὰ τοὺς ἀγῶνάς της καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπου, κατ' ἀπόφασιν τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, ἡ Ἑλληνικὸτάτη Σμύρνη μετὰ μιᾶς περιοχῆς ἐκτάσεως ἑκατὸν μιλίων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπολέμησεν ἐνδόξως ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κατὰ τῶν Τούρκων φθάσας σχεδὸν μέχρι τῆς Ἀγκύρας· ἀλλ' ἀτυχῶς τὸν Αὐγούστον τοῦ 1922 ὑποστάς αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Συνέπεια τῆς ὑποχωρήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἐγκατάλειψις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἀθρόα ἔξοδος τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς, ὅστις κατέφυγεν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ἡ νίκη αὕτη τῶν Τούρκων τοὺς κατέστησε πολὺ ἀπαιτητικοὺς καὶ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1922 διὰ προσωρινῆς συμφωνίας παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου. Λόγω τοῦ ἐθνικοῦ ἀτυχήματος ἔξερράγη στρατιωτικὴ ἐπανάστασις τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1922 τὴν ὁποῖαν ἐνέκρινε καὶ ὁ λαὸς· ὁ τότε βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἠναγκάσθη εἰς παραίτησιν παραχωρήσας τὸν θρόνον εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν του Γεώργιον Β' ὅστις σήμερον βασιλεύει τῆς Ἑλλάδος.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Α'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Τὸ βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἢ ὅποια εἶνε μίᾳ ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης.

Ἔκτασις, ὄρια. Διὰ τῶν τελευταίων νικηφόρων πολέμων ἡ Ἑλλάς ἐπεξέτεινε τὰ ὄριά της πρὸς Β. μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας, τῶν ὀρέων Κερκίνης καὶ Ροδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, Σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ὅριζόντιος διαμελισμὸς. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς γῆς τοσοῦτον κατατέμνεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅσον ἡ Ἑλλάς. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς Α. καὶ τὸ Ἰόνιον πρὸς Δ. εἰσχωροῦντα βαθέως εἰς τὴν ἕρᾶν σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους. Δύο κόλποι, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Σαρωνικὸς, ἐνούμενοι κατὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἀποχωρίζουσι τὴν μεγάλην νῆσον Πελοπόννησον. Ἄτεροι δύο κόλποι, ὁ Ἀμβρακικὸς καὶ ὁ Μαλιακὸς πρὸς Α., ὀρίζουσι τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας Θεσσαλίαν, Ἠπειρον καὶ Μακεδονίαν. Ἐν

τῆ δυτικῇ Θράκῃ κυριώτερος κόλπος εἶνε ὁ κόλπος τοῦ Λαγῶ (Πόρτο Λαγῶ), εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος.

Νῆσοι δὲ κείνται καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ ἐν τῷ Ἴονίῳ πελάγει, νοτιώτατα δὲ ἡ ἠρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη.

Πορθμοί, ἀκρωτήρια. Ἔνεκα τοῦ τοιοῦτου διαμελισμοῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ πορθμοί, τῶν ὁποίων σπουδαιότατοι εἶνε ὁ τοῦ Ρίου, τῆς Πρεβέζης καὶ τοῦ Εὐρίπου. Ἐσχατα δὲ ἀκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ Ἄκτιον (κατὰ τὴν πορθμὸν τῆς Πρεβέζης), τὸ Ταίναρον (κ. Ματαπᾶς), τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου ἢ Μαλέα, τὸ Σούνιον, τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ὁ Ἄθως εἰς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ περισσότερον ὄρειόν. Μεταξὺ τῆς Ἠπείρου ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἀφ' ἐτέρου ἐκτείνονται αἱ ὄρη σειραὶ τῆς Πίνδου. Ταύτης προεκτάσεις καὶ κλάδοι εἶνε τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πολλὰ τῆς Μακεδονίας. Ἡ δὲ Πελοπόννησος ἔχει καὶ αὕτη μεγάλα ὄρη περιβάλλοντα τὴν μεσόγειον χώραν Ἀρκαδίαν. Τὰ πλείστα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνονται μέχρι θαλάσσης, διὰ τοῦτο ἡ παραλία σχηματίζεται συνήθως δι' ἀκτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀρέων σχηματίζονται μικρὰ ὄροπέδια, πολλαὶ μικραὶ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα. Σπουδαιόταται πεδιάδες εἶνε ἡ Θεσσαλικὴ καὶ ἡ τῆς Δράμης.

Ἵδατα. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔνεκα τῆς σχετικῶς μικρᾶς αὐτοῦ ἐκτάσεως δὲν ἔχει μεγάλους ποταμούς. Οἱ πλείστοι Ἑλληνικοὶ ποταμοὶ εἶνε χεῖμαρροι πλημμυροῦντες ἐν καιρῷ μεγάλης βροχῆς· οἱ σπουδαιότεροι εἶνε ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀχελῷος ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι, οἱ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἀλιάκμων, Ἀξιός, Στρουμὼν καὶ Νέστος, καὶ ὁ ἐν τῇ Θράκῃ Ἐβρος (Μαρίτσα), ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Σχηματίζονται δὲ καὶ λίμναι εἰς κλειστάς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι τὸ θέρος σμικρύνονται ἢ ὅλως ἀποξηραίνονται. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἑλληνικῶν ὕδατων συντελεῖ καὶ τὸ ἀβεβασθὲς ἔδαφος τῆς χώρας, διότι τὸ ὕδωρ εὐκόλως διαπερᾶ τοῦτο καὶ σχηματίζει ἐνιαχοῦ ὑπογείους ὄχετους (καταβόθρας).

Κλίμα. Το κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε γενικῶς εὐκρατον καὶ ὕγεινόν, ὃ δὲ ἀρῆ καθαρῶτατος καὶ διαυγέστατος. Ἡ βλάστησις εἶνε πλουσία. Βλαστάνει ἡ ἑλαιά, ἡ ἄμπελος, ὁ βάμβας, δημοτικῶς καρποὶ καὶ ποικίλαι ὀπώραι. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ φοινῖξ ἀξάνει ἐν ταῖς νοτιαῖς χώραις, ἐν δὲ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐνίοτε ὠριμάζουσι καὶ αἱ βάλανοι αὐτοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ σκότους. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαιότερα καὶ σπουδαιότερα ἔθρα τούτων ἦτο ἡ Δωδώνη τῆς Ἡπείρου. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλληνικόν, ὅστις ἦτο συγγενὴς τῶν Πελασγῶν, ἀλλ' ἦτο λαὸς γενναίωτερος καὶ πολεμικώτερος αὐτῶν. Οὗτος ἀνήκεν εἰς τὴν Ἀρίαν ὁμοφυλίαν καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ἑλληνολατινικὸν κλάδον. Διεκρίνοντο δὲ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς τρεῖς φυλάς, τὴν Αἰολικὴν, τὴν Δωρικὴν καὶ τὴν Ἴωνικὴν.

Ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας προήχθη καὶ ἐδοξάσθη, ὑπετάγη κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας διετέλεσεν ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ τυραννικὸν ζυγὸν τῶν, μέχρις ὅτου ἡ ἠρωτικὴ γενεὰ τοῦ 1821 ἠλευθέρωσεν ἐν μικρὸν μέρος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Διὰ δὲ τῶν δύο νικηφόρων πολέμων τοῦ 1912 καὶ 1913 καὶ διὰ τῆς μεγάλης συνδρομῆς, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Συμμάχων ἀπὸ τοῦ 1917 καὶ ἐντεῦθεν ἡ σημερινὴ ὑπέροχος γενεὰ ὑπερεδιπλασίασε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ἐπεκτείνασα τὰ ὅριά της μέχρι τῆς Πρέσπας πρὸς δυσμὰς καὶ μέχρι τοῦ Ἑβρου πρὸς ἀνατολάς.

Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Προϋόντα.

1) Σύστασις τοῦ ἔδαφους. Ὁρυκτά. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀσβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων, προσέτι δὲ ἐκ ποικιλοχρῶν μαρμάρων. Πολλὰ πετρώματα τῶν ὁρέων εὐκόλως διαλύονται καὶ μεταβιβάσθη εἰς εὐφορὸν χῶμα καθιστῶσιν εὐφόρους τὰς παρακειμένας κοιλάδας καὶ πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος περικλείει καὶ διάφορα πολύτιμα

δροκτά, ως σίδηρον, αργυροδχον μόλυβδον, χαλκόν, ψευδάργυρον, σμύριδα, θηραϊκὴν γῆν (πορσελιάνην), γαιάνθρακας κτλ.

2) Φύσις τοῦ ἐδάφους. Φυσικὰ προϊόντα. Μέχρι μέρος τοῦ ὄρειου ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, ὕπερ εἶνε ἀκαλλιεργητον, καλύπτεται ὑπὸ θάμνων καὶ χρησιμεύει πρὸς βοσκὴν τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. Τὸ $\frac{1}{5}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας κατέχουσι τὰ δάση, τὸ δὲ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας καλλιεργεῖται. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐλαιῶνες καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἄμπελοι, καπνοφυτεῖαι καὶ ἀγροὶ σιτοφόροι.

Προϊόντα φυτικὰ εἶνε· ἐλαῖαι καὶ ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πρὸ πάντων ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ ἐξαγωγή κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 23-24 ἑκατομ. δραχμῶν.

3) Ζῷα. Ἄγρια εἶνε οἱ λύκοι, οἱ θῶες, αἱ ἀλώπεκες, οἱ κάπροι, αἱ ἔλαφοι καὶ αἱ δορκάδες. Εἰς τὰ Β. ὄρη τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουν ὀλίγοι ἄρκτοι.

Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων τρέφονται κυρίως πρόβατα καὶ αἰγες, προσέτι δὲ βόες, χοῖροι, ἵπποι, ἡμίονοι καὶ ὄνοι. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐπίσης καὶ πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα πτηνά.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἄν τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε καταλληλότερον διὰ τὴν καλλιεργεσίαν τοῦ φυσικοῦ πλούτου, ἐν τούτοις ἡ γεωργία δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐνεκα τούτου ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πολλὰ ζῷα εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Βιομηχανία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι βιομηχανία ἤρχισε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ ἀναπτύσσηται μεγάλως. Ὑπάρχουσιν εἰς πολλὰς πόλεις ἐργαστᾶσια μεταξουργίας, ἐριουργίας, βαμβακουργίας, οἰνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας, παρασκευῆς κονσερβῶν κλπ. Ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς.

Ναυτιλία. Ὡς ἐκ τοῦ ὀριζοντίου διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶνε αὕτη κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴ χώρα. Τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν

εἶνε τῷ ξημένον καταπληκτικῶς. Ἔχει ὑπὲρ τὰ 400 ἀτμόπλοια καὶ 1200 μεγάλα ἰστιοφόρα καταπλέοντα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

Ἐμπόριον. Ὅπως ἡ ναυτιλία, οὕτω καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Διότι γίνεται μὲν εἰσαγωγὴ δημητριακῶν καρπῶν, ζώων, ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιομηχανίας, ἀλλὰ γίνεται καὶ σπουδαία ἐξαγωγὴ τῶν πολυτίμων προϊόντων τοῦ τόπου μας. Ἡ ἐτησία ἀξία τῶν ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Οἱ μεγαλύτεροι λιμένες εἶνε ὁ Πειραιεὺς, αἱ Πάτραι, ἡ Σύρος, ὁ Βόλος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ὄχι μόνον κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ὄρεινόν αὐτῆς ἔδαφος. Διότι ἔχει γραμμάς σιδηροδρομικὰς, ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ πολλὰς κώμας καὶ χωρία. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' αὐτοκινήτων. Τηλέγραφοι, τηλεφῶνα καὶ ταχυδρομεῖα ὑπάρχουσιν εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ πλείστας κώμας.

Θρησκεία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ἡ Ὀρθόδοξος χριστιανική, ἐνῶ συγχρόνως καὶ πάσα ἄλλη θρησκεία εἶνε ἀνεκτὴ. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶνε μὲν αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογματικῶς καὶ κανονικῶς εἶνε ἡνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Διοικεῖται δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἰσόβιος πρόεδρος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων ἀρχιερέων καλουμένων ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν. Πλὴν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ τινες Ἕλληνες τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ἀκόμη δὲ Μωαμεθανοὶ καὶ τινες Ἰουδαῖοι.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε σήμερον βασιλευομένη δημοκρατία, βασιλεὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων εἶνε ὁ Γεώργιος β', πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πρώην βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ ἕγγονος τοῦ δολοφονηθέντος ἐν Θεσσαλονίκη ἀειμνήστου βασιλέως

Γεωργίου τοῦ Α'. Ἔχει δὲ ἡ Ἑλλάς νομοθετικὸν σῶμα, τὴν Βουλὴν. Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τριῶν ὑπουργῶν καὶ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐψήφισεν ἡ Βουλὴ καὶ ἐπεκύρωσεν ὁ βασιλεὺς· ὁ ὑπέρτερος τῶν ὑπουργῶν καλεῖται πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως ἢ πρωθυπουργός. Τὰ δέκα τρία ὑπουργεῖα εἶνε: 1) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως· 2) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν· 3) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν· 4) τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης· 5) τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν· 6) τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν· 7) τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν· 8) τὸ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Γεωργίας καὶ Ἐμπορίου)· 9) τὸ ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας· 10) τὸ ἐπὶ τοῦ Ἐπιτσιτισμοῦ· 11) τὸ ἐπὶ τῆς Περιθάλψεως· 12) τὸ τῶν Τριῶν Τ· καὶ 13) τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Δημοσίου Θησαυροῦ.

Διοίκησις. Πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως ἡ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς 32 νομούς, ἐκάστου τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς νομάρχης. Τούτων οἱ 16 κείνται ἐν τῇ Π. Ἑλλάδι (3 ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ Π. Ἡπείρῳ, 3 ἐν τῇ Στερεᾷ, 5 ἐν Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἴονίου). Οἱ δὲ λοιποὶ 16 κείνται ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι (4 ἐν Ἡπείρῳ, 5 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ 7 ἐν ταῖς νήσοις). Ἐκαστος νομὸς περιέχει μίαν ἢ περισσοτέρας ἐπαρχίας, αἵτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δήμους καὶ κοινότητας. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θράκης συνεστήθησαν καὶ ἄλλοι νομοί, τῶν ὁποίων τὰ ὄρια δὲν καθωρίσθησαν εἰσέτι.

Ἐκπαίδειξ. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἱκανῶς διαδεδομένη καὶ παρέχεται δωρεάν. Διαιρεῖται δ' αὐτὴ εἰς κατωτέραν, μέστην καὶ ἀνωτάτην. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ὑπάρχουσι πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ γραμματεῖα καὶ εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Διὰ τὴν μέστην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσι ἑλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ ἐμπορικὰ σχολαί. Διὰ τὴν ἀνωτάτην δ' ἐκπαίδευσιν εἶνε τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον. Πλὴν τούτων εἶνε τὸ Πολυτεχνεῖον, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ναυτικαὶ σχολαί (ἢ τῶν Δοκίμων καὶ ἡ Ἐμπορικὴ ναυτικὴ σχολὴ ἐν Πειραιεὶ), στρατιωτικὴ (ἢ τῶν Ἐδελπίδων), γεωργικαί, ἱερατικαὶ καὶ ἄλλαι.

Δικαιοσύνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (ἐν Ἀθή-

νας) έφετεία, κακουργιοδικεία, πρωτοδικεία, πταισματοδικεία και πολλά ειρηνοδικεία. Υπάρχουσι προσέτι και διάφορα στρατοδικεία δια στρατιωτικούς έγκληματίας.

Πολεμικαί Δυνάμεις. Πάντες οί Έλληνες πολίται θεωρουνται στρατεύσιμοι από τοῦ 19ου έτους τής ηλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ 50ου. Καί εν καιρῷ μὲν ειρήνης ὁ στρατός τής έτηρας ανέρχεται εις 75 χιλ. περίπου ανδρας, εν καιρῷ δὲ πολέμου εις 450 χιλ. Ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν δύναμις αποτελείται εκ 4,600 ανδρων και 46 πολεμικῶν πλοίων, εκ τῶν ὁποίων εἰς θωρηκτά, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρά, ὁ ενδοξος Ἀβέρωφ, ἡ Λήμνος και τὸ Κιλκίς.

Πληθυσμὸς τής Ἑλλάδος. Ἔσω και ἔξω Ἑλληνες. Ὁ πληθυσμὸς τής Ἑλλάδος εἶνε σήμεραν περί τὰ 7,500,000 κατ., εκ τῶν ὁποίων 2,700,000 εἶνε εν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι. Ἑλληνες ὅμως κατοικοῦσι και εν ὁποδοῦλοις εἰσέτι Ἑλληνικαῖς χώραις. Φύσει δ' ἀποδημικοὶ οἱ Ἑλληνες κατοικοῦσι προσέτι ὡς ἔμποροι ἢ εις ἄλλας ἐργασίας ασχολούμενοι εν ξέναις χώραις, ἰδίως εν Αἰγύπτῳ, εν Ρωσίᾳ, εν Ρουμανίᾳ, εν Αὐστραλίᾳ και εν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις τής Ἀμερικῆς. Τοιουτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς πάντων τῶν ἔσω και ἔξω Ἑλλήνων ανέρχεται εις 9 ἑκατομμύρια.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

Α'

ΠΑΛΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

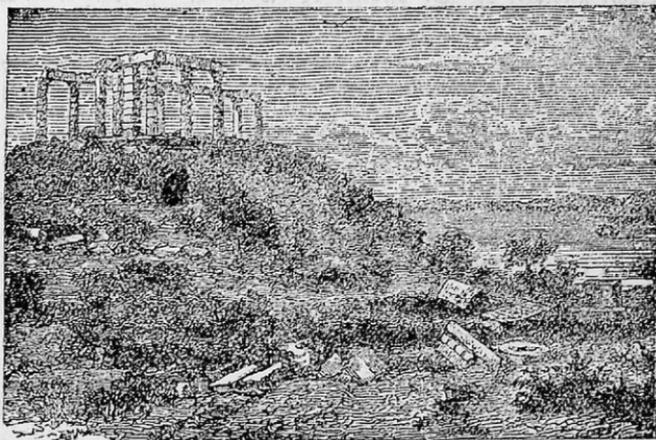
1. ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

(850 χιλ. κατ.).

Όρια. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, κειμένη πρὸς Ν. τής Θεσσαλίας και Ἡπείρου, εἶνε ἐπιμήκης ἑτηρά και ὁμοιάζει πρὸς χερσονήσον, διότι μόνον κατὰ τὸν ἰσθμὸν τής Κορίνθου συνδέεται μετὰ τής Πε-

λοποννήσου. Βρέχεται πρὸς Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονιου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατρατικοῦ, Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ.

Ἐπιζώντιος διαμελισμός. Β.Δ. σχηματίζεται ἡ Ἀκαρνανικὴ χερσόνησος, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἰόνιον κατὰ τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τῆς Πρεβέζης, ἣ

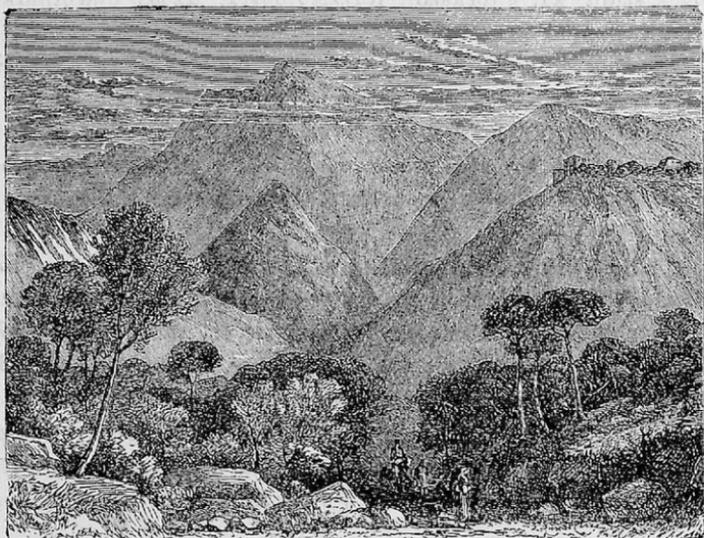
Τὸ Σούνιον.

εἴσοδος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἄλλο ἀκρωτήριο εἶνε τὸ Ἀντίρριον, ὅπου σχηματίζεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου ὁ πορθμὸς τοῦ Ρίου, ἣ εἴσοδος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ἄλλος πορθμὸς εἶνε ὁ Εὐριπος, ὅστις σχηματίζεται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς μεγάλης νήσου Εὐβοίας. Κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ νοτιοανατολικωτάτη χερσόνησος Ἀττικὴ, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὸ Σούνιον ἐπὶ τοῦτου σώζονται ἀκόμη 12 στήλαι τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ποσειδῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς

εἶνε χώρα ὄρεινή. Τὰ δὲ ὄρη ταύτης εἶνε προεκτάσεις τῆς Πίνδου καὶ διευθύνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

Ὅρη. Ὅρη ἢ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει: τὰ Ἀκαρνανικά, τὸν Τιμφρηστόν, τὸ Μακρυνόρος, τὸ Πανατωλικόν, τὸν Ἀράκυνθον, τὰ Βαρδούσια, τὸν Κόρακα (κ. Γκιῶνα), τὴν Οἶτην, τὸ Καλλίδρομον, τὸν Παρνασσόν, περίφημον διὰ τὸν ἐξαιρετὸν τυρὸν καὶ βούτυρον τὰ ὅποια παράγονται ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ἐπ' αὐτοῦ βο-

Ὁ Ἐλικόν.

σκομένων πολλῶν ποιμνίων προβάτων καὶ αἰγῶν, τὸν κατάφυτον Ἐλικῶνα, τὴν Πάρνηθα καὶ τὴν Γεράνειαν.

Πεδιάδες. Πεδιάδες ἔχει τὴν Ἀκαρνανικὴν, τὴν τοῦ Ἀγορίου, τὴν τῆς Ἀμφίσσης, τὴν τῆς Λαμίας, τὴν Βοιωτικὴν, τὴν τῶν Μεγάρων, τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Θριάσιον πεδῖον καὶ τὴν τοῦ Μαραθῶνος.

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὐήνος, ὁ Δάφνος, ὁ Ὑλαιθός, ὁ Σπερχεῖός, ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Βοιωτικὸς Ἀσώπος καὶ οἱ δύο χεῖμαρροι ἐν τῇ Ἀττικῇ, Κηφισὸς καὶ Ἴλισός

Λίμναι. Λίμναι εἶνε ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ὀξηρός, ἡ Τριχωνίς καὶ ἡ Ὑρία.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε γενικῶς εὐκρατον. Τὸ γλυκύτερον κλίμα εἶνε τὸ τῆς Ἀττικῆς.

Φύσεις τοῦ ἐδάφους. Προϋόντα. Τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διατηροῦσιν εἰς πολλὰ μέρη δάση. Δασικά προϊόντα εἶνε ξυλεία, ρυτίνη καὶ βαλανίδια. Εἰς τὰς πεδιάδας εὐδοκιμεῖ πανταχοῦ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια καὶ βάμβαξ.

Εἰς τοὺς ὄρεινους τόπους τρέφονται διάφορα ζῷα. Ἐκλεκτός τυρὸς εἶνε ὁ τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει καὶ μεταλλικὰ προϊόντα, ἰδίως ἐν Λαυρεΐῳ (μόλυβδος, ἄργυρος, ψευδάργυρος). Εἰς τὴν Ὀθρον ὑπάρχουσι μεταλλεύματα χαλκοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ὀπουντίοις μεταλλεύματα σιδήρου.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀσχολοῦνται γενικῶς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· εἰς τινὰς παραλίους πόλεις ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ ἐν Πειραιεὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τοῦ βασιλείου εἶνε ὁ Πειραιεὺς.

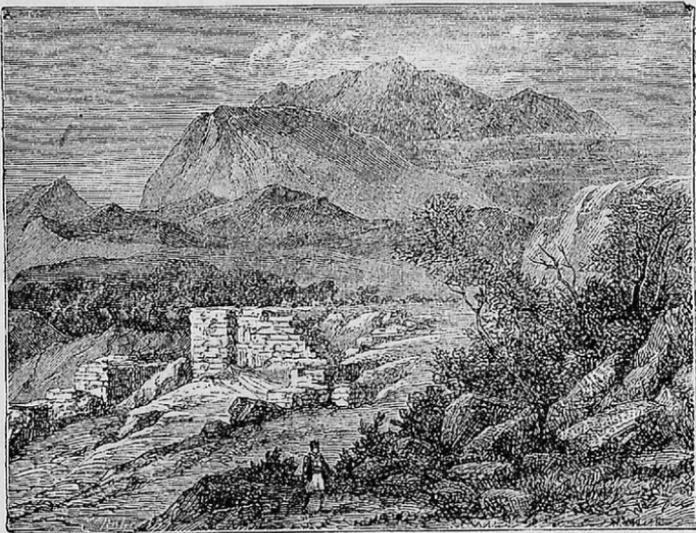
Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς περιέχει 3 νομούς, οἵτινες εἶνε α') ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, β') ὁ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ γ') ὁ τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

α) Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

(700 χιλ. κατ.).

Φέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Β. Δ. συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, Ν. Δ. δὲ ἐπ' ὀλίγον μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας παρὰ τὸ ὄρος Γεράνεια. Βρέχεται δὲ πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ Ν. Δ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Όρη. Ὁ Παρνασσός, περίφημος διὰ τὸν ἐκλεκτὸν τυρὸν καὶ βούτυρον, ὁ Ἐλικὸν, ἐκ τῶν ὠραιότερων ὄρεων τῆς Ἑλλάδος, ἡ Γεράνεια, παρὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ὅπου σχηματίζει τὴν Κακὴν Σκάλαν, ἀπότομον βράχον, ὅστις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Σκηρωνίδες πέτραι, ὁ κατάφυτος Κιθαιρῶν καὶ ἡ Πάρνης, τὸ Πεντελικόν, ὀνομαστὸν διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρά του, ὁ Ὑμηττός, παράγων εὐῶδες μέλι καὶ τὸ Λαύρειον, τὸ ὁποῖον περιέχει πολλὰ μέταλλα.

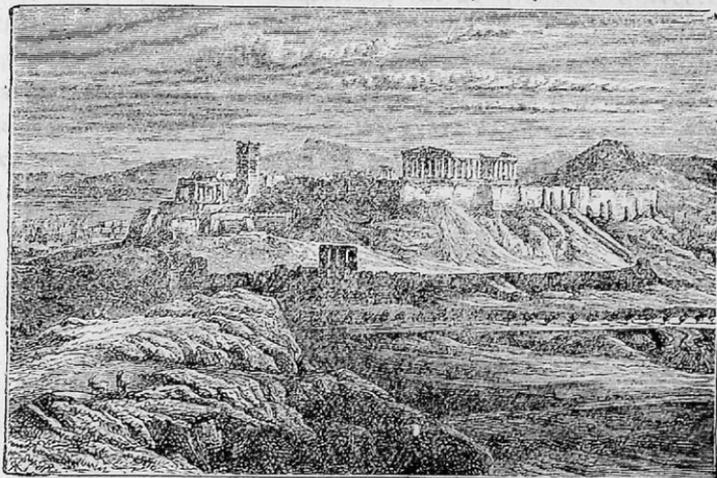

Παρνασσός.

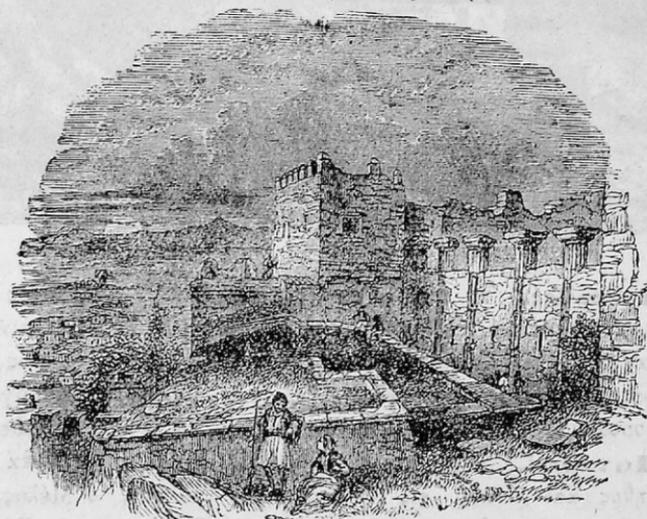
Πεδιάδες. Ἡ τῆς Ἀττικῆς (Ἀθηναϊκῆ), κατάφυτος ἐξ ἔλαιων καὶ ἀμπέλων, τὸ Θριάσιον πεδίον (ἢ πεδιάς τῆς Ἐλευσίνας), ὅπου κατὰ τὴν μυθολογίαν ἡ θεὰ Δημήτηρ ἐδίδαξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν, ἡ Μεσόγεια, παράγουσα οἶνον καὶ ἔλαιον, ἡ τῶν Θηβῶν καὶ ἡ τῆς Λεβαδείας.

Ποταμοί. Ὁ Φωικὸς Κηφισός, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Πάρνηθος καὶ χύνεται εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, ὁ Μέλας, ὁ Ἄσωπος, πηγάζων ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον καὶ οἱ χεῖμαρροι Ἰλισὸς καὶ βοιωτικὸς Κηφισός.

Λίμναι. Ἡ Ὑλίκη καὶ ἡ Τρεφία (Ἄνω καὶ Κάτω Λικέρι).
Ἡ μεγάλη λίμνη Κωπαΐς, ἣτις ἔχει ἀποξηρανθῆ.

Ῥεῖλια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

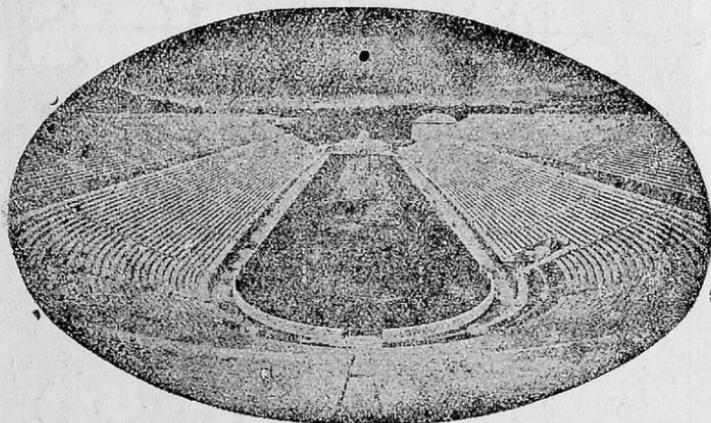

Ῥεῖλια τῶν Προπυλαίων.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ

Βοιωτίας διαιρείται εἰς 5 ἐπαρχίας: 1) Ἀττικῆς, 2) Μεγαρίδος, 3) Αἰγίνης, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεδαδείας.

1) Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς ἔχει πρωτεύουσαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ (450,000 κατ.), ἥτις εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθῆναι, πόλις ἀρχαία καὶ ἐνδοξος, ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀρχαιότητος.

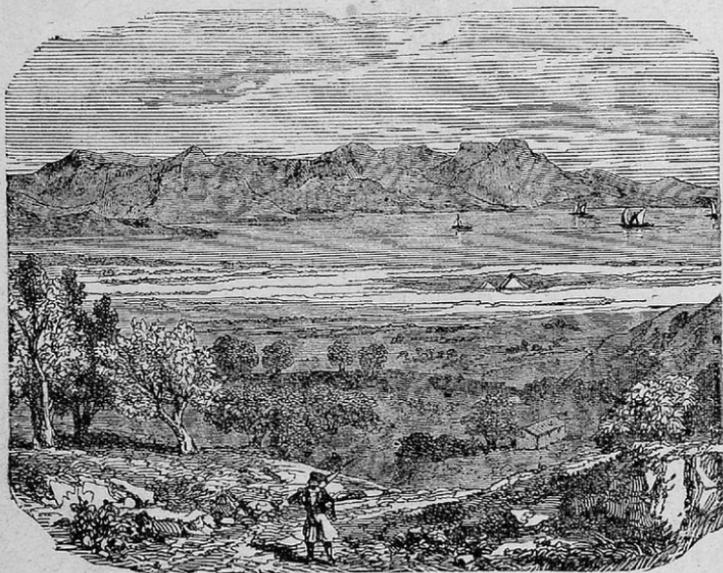
Τὸ Στάδιον.

Ἐκεῖτο δὲ περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ εἶχε λαμπρότατα μνημεῖα καὶ οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ σήμερον σφίζονται κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένα. Καὶ τὴν μὲν Ἀκρόπολιν ἐστόλιζον τὰ Προπύλαια, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ Παρθενῶν, τὸ τελειότατον ἔργον τῆς ἀρχαίας τέχνης. Κατὰ δὲ τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως κείνεται τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ὁ ἱερὸς περίβολος τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Ἀσκληπείσιον) καὶ τὸ Ὀδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Περαιτέρω σφίζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ Θησεῖον. Βορειοδοτικῶς τῆς πόλεως ἦτο τὸ Δίπυλον, ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ οἱ τάφοι τοῦ Κεραμεικοῦ, πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Μουσεῖον (ἐφ' ὃ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου), ὁ τῆς Πηνυκὸς καὶ ὁ τῶν Νυμφῶν.

Πρὸς Α. τῆς Ἀκροπόλεως κείνεται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικρά-

τους και ὁ μέγας ναός τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Ὀλυμπεῖον), τοῦ ὁποῖου σφίζονται 16 στῦλοι.

Πέραν τοῦ Ἰλισοῦ ὑφύεται ὁ λόφος Ἄρδηττός, ὑπὸ τὸν ὁποῖον κείται τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ὅπερ νῦν ἔχει ἀνακαινισθῆ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀβέρωφ, τελοῦνται δὲ καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ Ἀθῆναι ἦσαν πόλις μικρά· τῶρα ὅμως ἔχουσι ἀναπτυχθῆ καταπληκτικῶς. Ἐχουσι ρυθμὸν κανονικόν, πλατείας ὠραίας καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα. Σημαντι-

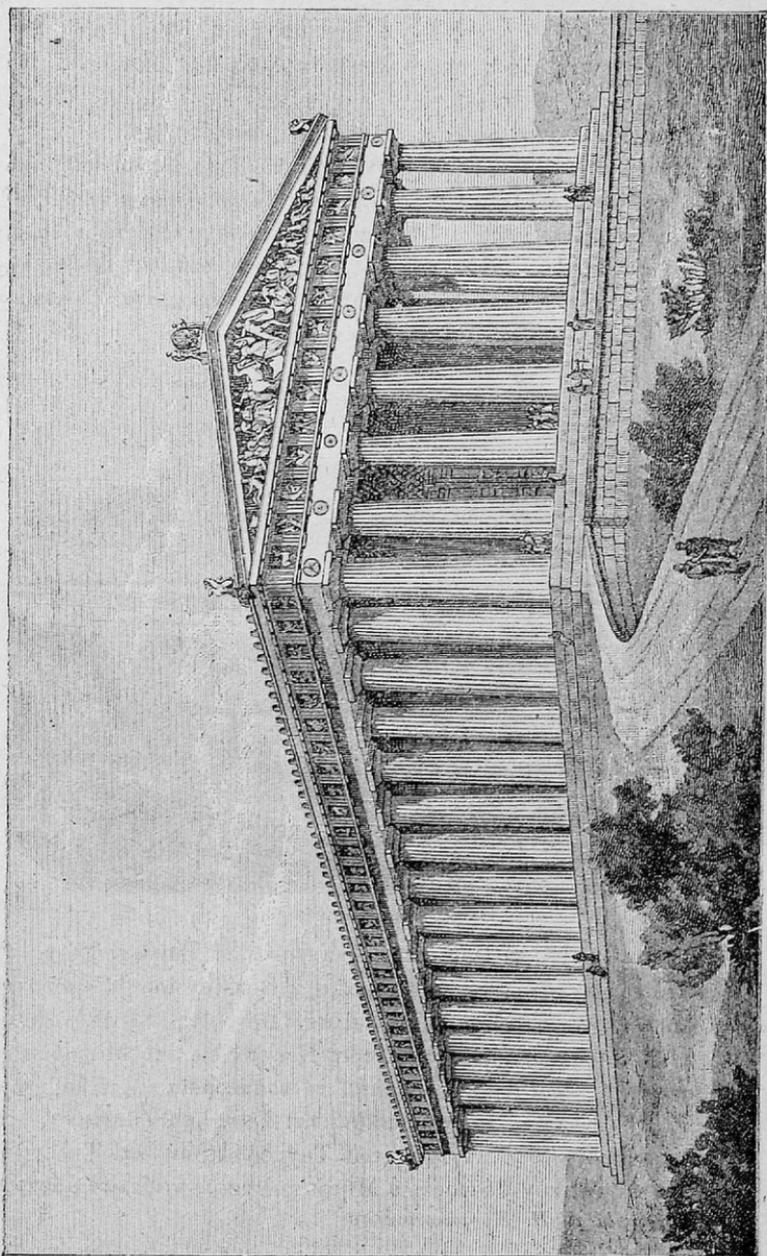

Πεδίον τοῦ Μαραθῶνος.

κώτατα αὐτῶν εἶνε τὰ Βασιλικά Ἀνάκτορα, τὸ Βουλευτήριον, τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, ἡ Βαυλιάνειος βιβλιοθήκη, τὸ Ἀρσάκειον, τὸ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ἡ Στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, τὸ Μαράσειον διδασκαλεῖον, ἡ Ριζάριος σχολή, τὰ νοσοκομεία ὁ «Εὐαγγελισμός», ἡ «Ἐλπίς», τὸ Δημοτικὸν καὶ ἄλλα, τὸ Ζάππειον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μέγαρον τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων, τὸ Δημοτικὸν θέατρον, ὁ Μητροπολιτικὸς ναός, τὸ μέγαρον

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

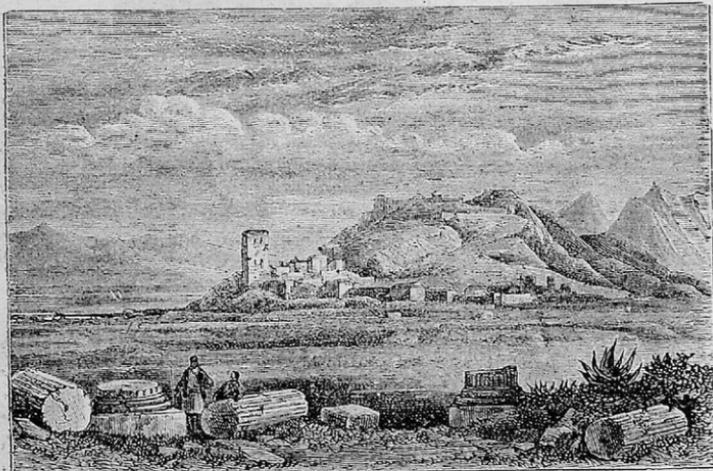
3

Ἄνακταράστας τοῦ Παρθενῶνος.

της Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ὡς καὶ τὰ μέγαρα τῶν ξένων σχολῶν. Αἱ Ἀθῆναι φημίζονται διὰ τὸ ὠραῖον κλίμά των, εἶνε δὲ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ.

Ἐπίκεινται τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς (135,000 κατ.). Ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν 1 3/4 ὥρας, διὰ δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου 1/4· εἶνε ἡ βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ποικίλα βιομηχανικὰ καταστήματα (ὄφρανοργεῖα, μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα, σιδηρουργεῖα, οἰνοπνευματοποιεῖα, ἀτμομύλους κλπ.), ὠραίας πλατείας, εἰς μίαν τῶν

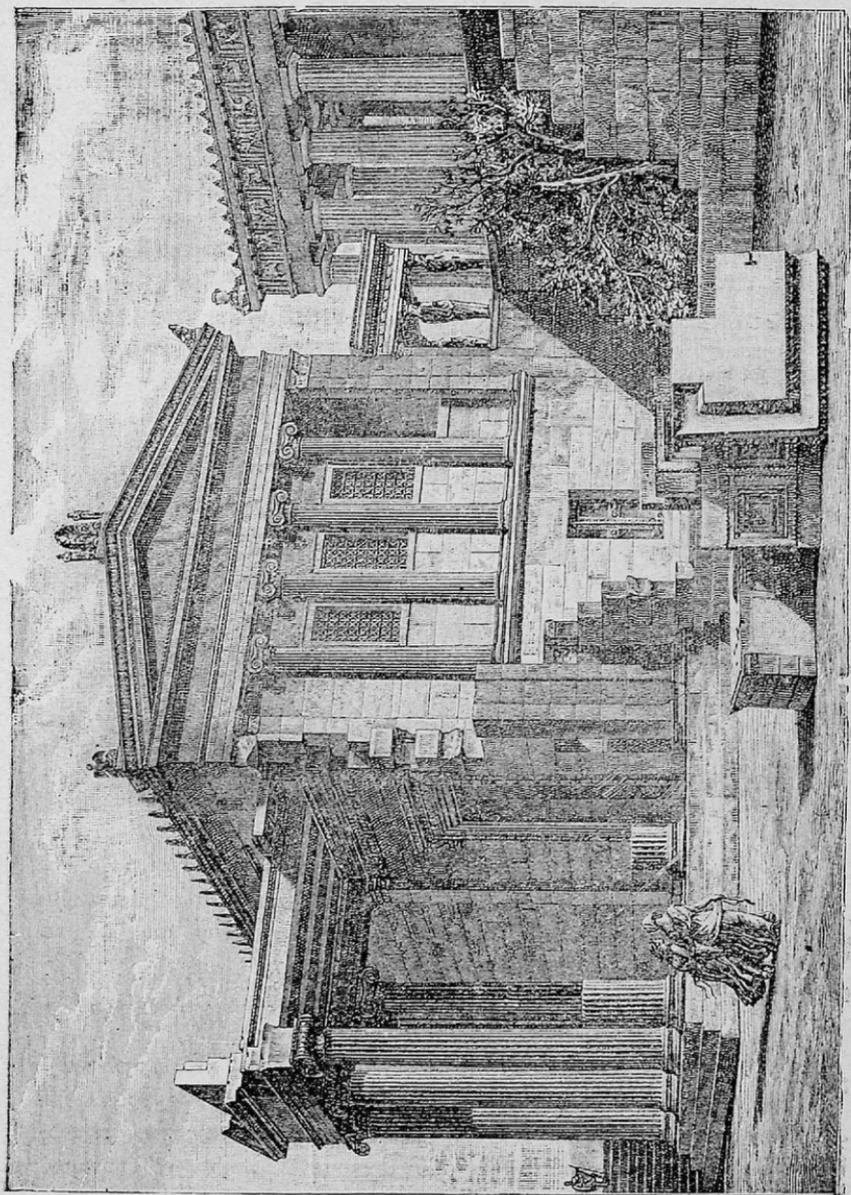

Ἐλευσίς.

ἑποίων ἔχει στηθὴ ὁ ἀνδρὶς τοῦ Καρτίσκάκη καὶ λαμπρὰς οἰκοδομὰς (ἡ ἐμπορικὴ ναυτικὴ σχολή, ἡ σχολὴ τῶν ναυτικῶν δοκίμων, τὸ Δημοτικὸν θέατρον, τὸ Ζάνειον νοσοκομεῖον, τὸ Χατζηγυριώκειον ὄφρανοτροφεῖον καὶ ἄλλα).

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἄρχονται δύο σιδηροδρομικὰ γραμμὰί, ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ τῆς Λαρίσης—Θεσσαλονίκης.

Παρὰ τὸν Πειραιᾶ κείται τὸ Νέον Φάληρον, εἰς μαγευτικὴν θέσιν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ στρατηγοῦ Καρτίσκάκη καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἔπεσον τῷ 1827 ἐνδόξως μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ Ἐρέχθειον ὡς ἦτο τὸ πάλαι.

Τὸ Νέον Φάληρον χρησιμεύει ὡς θερινὴ τερπνὴ διαμονὴ καὶ ἔχει θalάσσια λουτρά, θέατρον καὶ ὠραίας οἰκίας. Τὸ Παλαιὸν Φάληρον ἔχον καὶ αὐτὸ θalάσσια λουτρά καὶ ὠραίας ἐπαύσεις.

Ἄλλαι σπουδαῖαι κῶμαι καὶ χωρία τῆς Ἀττικῆς εἶνε τὸ Χαλάνδριον (1,500 κατ.), ἔχον γεωργικὸν σταθμὸν. — Ἀμαρούσιον καὶ Κηφισιά, ὠραῖαι κῶμαι, μετὰ θερινῶν ἐπαύσεων. — Μενίδιον (5,000 κατ.) παρὰ τὰς ἀρχαίας Ἀχαρνάς. — Δεκέλεια (κ. Τατόι), ἀρχαία ὄχυρὰ θέσις, νῦν δὲ ὠραία ἐπαυλις τοῦ βασιλέως. — Μαραθῶν (1,500 κατ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον ἑνδοξὸν πεδιάδα. — Ὠρωπὸς (1,000 κατ.) κατὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. — Λιόπσει (3,000 κ.). Κορωπὶ (5,000 κατ.), Μαρκόπουλον (2,000 κατ.) καὶ Κερατέα (4,000 κατ.) ἐν τῇ Μεσογαίᾳ καὶ κατὰ τὴν εἰς Λαύρειον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν. — Λαύρειον (8,000 κατ.), ἔνθα λαμπρὰ μεταλλουργεῖα καὶ μεταλλοπλυντήρια Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς ἐταιρείας. — Θορικός, ἀρχαιοτάτη τῆς Ἀττικῆς πόλις. Ἀσπρόπυργος (3,500 κατ. κ. Καλύβια), ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ καὶ κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαρίδος** ἔχει πρωτεύουσιν τὰ Μέγαρα (8,000 κατ.) ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Μέγαρα ἤκμασαν πάλαι ὡς πόλις ναυτικῆ ἰδρύσασα πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὸ Βοζάντιον καὶ τὴν Χαλκηδῶνα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς σήμερον ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. — Ἐλευσίς (3,000 κατ.), παράλιος κῶμη, σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ναὸν τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου ἐρείπια ἀφίζονται, μεγάλη πομπὴ ἤρχετο κατ' ἔτος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐτέλει τὰ «Ἐλευσίνια μυστήρια». Σήμερον ἡ Ἐλευσίς ἔχει βιομηχανικά τινα καταστήματα ἥτοι σαπωνοποιεῖα, ἐργοστάσια τσιμέντου, οἰνοπνευμάτων κλπ. — Μάνδρα (4,000 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς Ἐλευσίδος. — Βύλλια (3,500 κατ.) καὶ Κρικεοῦκιον (3,100 κατ.) ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα.

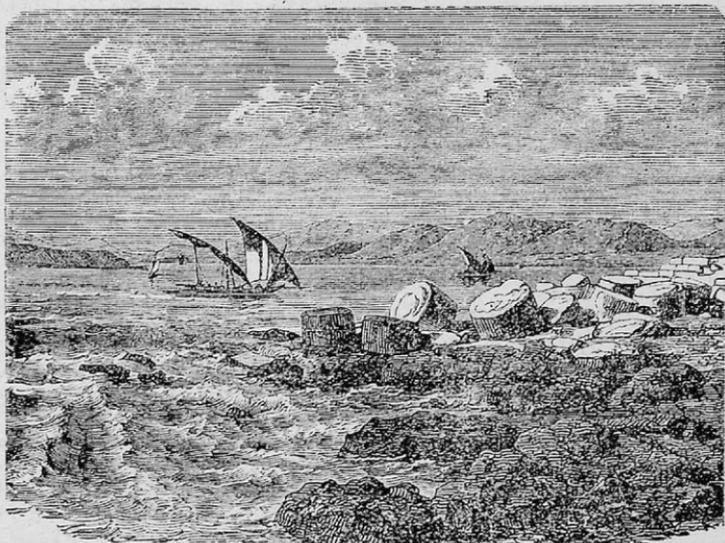
Ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι κεῖται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τοῦ κράτους. Ὅχι μακρὰν τούτου μετὰ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς σχηματίζονται τὰ στενά, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐγένετο ἡ ἑνδοξὸς ναυμαχία μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (480 π. Χ.).

Ἡ νῦν πολίχνη Σαλαμῖς (κ. Κούλουρη) κεῖται εἰς μυχὸν κόλ-

που, πρὸς δυσμάς ἀνοιγομένου, οἱ κάτοικοι δὲ αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιεῖαν, γεωργίαν καὶ ὄλοτομίαν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σαρωνικοῦ Αἰγίνης, Ἀγκιστρίου καὶ τινῶν ἄλλων νησίδων ἀκατοικήτων.

Ἡ νῆσος Αἴγινα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἤκμασεν ὡς ναυτικὴ δύναμις πρὸ τῶν Ἀθηναίων. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Αἴγινα (5,400 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν Δ. παραλίαν, ἣτις ἐχρημάτισεν ἐπ' ὀλίγον χρόνον πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, διότι εἰς αὐτὴν ἀπε-

Σαλαμίς.

βιάσθη τὸ πρῶτον ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας. Οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγίνης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν σπογγαλιεῖαν καὶ τὴν ἀγγειοπλαστικὴν.

4) Ἡ ἐπαρχία **Θηβῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Θήβας (4,500 κατ.), κειμένης ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, τῆς Καδμείας. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πρωτεύουσα τῆς Ἀρχαίας Βοιωτίας καὶ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπικμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. Ἐπὶ τῶν στρατηγῶν τούτων αἱ Θῆβαι ἤκμασαν, ἀφαιρέσασαι ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πόλις

οδῆ ἐπαθε πολλὸς ζημίας ὑπὸ σεισμῶν. — Δομοβοῦαινα, πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. — Σχηματᾶρι, πρὸς Α. τῶν Θηβῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης-Θεσσαλονίκης, ἧτις φέρεται εἰς Χαλκίδα. Πρὸς Α. τῶν Θηβῶν ἔκειντο αἱ Πλαταιαὶ (παρὰ τὸ χωρίον Κόκλα), περιώνυμος διὰ τὴν αὐτόθι νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. — Αἱ Θεσπιαί, νῦν Ἐρημό-καστρον (1,500 κατ.). [700 κάτοικοι αὐτῆς ἐφρονεῦθησαν ἐν Θερμοπόλει ἀγωνισθέντες μετὰ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν]. Μία θέσις τῶν Θεσπιῶν ἦσαν τὰ Λευίτρα (νῦν Παραπούγγια), ὅπου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων τῷ 371 π. Χ. Τὸ Δήλιον (νῦν Δήλεσι), λιμὴν παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Αὐλῆς (παρὰ τὸ χωρίον Βαθύ), ἀσφαλῆς λιμὴν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας.

δ) Ἡ ἐπαρχία **Λεβανθείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λεβιάδειαν (8,000 κατ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίᾳ κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Κωπαϊδικῆς λεκάνης. Ἔχει ἐργοστάσια, εἰς τὰ ὁποία γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ βάμβακος, ὅστις παράγεται ἐν τῇ εὐφύρῳ αὐτῆς πεδιάδι. Ἡ Λεβιάδεια εἶνε ἀρχαία πόλις, ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἄντρον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Τροφωνίου Διός, τὸ ὁποῖον ἄντρον ἦτο καὶ μαντεῖον, ἐν αὐτῇ δὲ ἐγεννήθη ὁ περίφημος ὀπλορχηγὸς Λάμπρος Κατσώνης. — Δυτικώτερον εἶνε ἡ Δαύλια, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἡ Ἀράχωβα (4,000 κατ.). Παρὰ ταύτην ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 ἐπροξένησεν ὄλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους. — Δίστομιον (2,000 κατ.), Ν. Α. τούτου κεῖται ὁ σπουδαῖος Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ «Ὁσίου Λουκά».

Ἡ Χερώνεια (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Κάπραινα), πατρὶς τοῦ Πλουτάρχου. Πλησίον αὐτῆς κεῖται κολοσσιαῖος μαρμαρίνος λέων, μνημεῖον τῶν ἥρωικῶς πεσόντων ἐνταῦθα Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος (338 π. Χ.). — Κορώνεια, Ν. Α. τῆς Λεβαθείας. Ἅγιος Γεώργιος (1,500 κατ.) παρὰ τὰ στενὰ τῆς Πέτρας, ἔνθα ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης τῷ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους.

Συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. — Ἡ συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος γίνεται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων. Ὁ κυριώτερος σιδηρόδρομος εἶνε ὁ Πει-

ραιῶς — Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἐκ τοῦ Σχηματαρίου δὲ γίνεται διακλάδωσις, ἥτις διερχομένη διὰ τῆς Αὐλίδος καταλήγει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐκτὸς τῆς συχνοτάτης συγκοινωνίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοῦ διὰ Φληγῶν διερχομένου τροχιοδρόμου, συγκοινωνοῦσιν αἱ Ἀθῆναι διὰ σιδηροδρόμου καὶ δι' αὐτοκινήτων μετὰ τοῦ Ἀμαρουσίου, Κηφισιάς, Χαλανδρίου, Κορωπίου, Μαροκοπούλου, Κερατέας καὶ Λαυρείου.

Ἡ δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει σιδηροδρόμον τὸν τοῦ Κρουνηρίου — Μεσολογγίου — Ἀργινίου. Ἡ δ' ἐκ Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ταύτης Ἑλλάδος συγκοινωνία ἐκτελεῖται ἢ δι' ἀτμοπλοίων ἢ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Π.Α.Π. τοῦ ἄγοντος εἰς Πάτρας.

β') Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

(170 χιλ. κατ.).

Φέσες καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῶν νομῶν Τρικκάλων καὶ Λαρίσης, ΝΑ. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ πρὸς Δ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Βρέχεται δὲ πρὸς ΒΑ. ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εἰδοῦκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ.

Φυσικὰ ὄρια. Διαγράφονται πρὸς Β. ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ὄθρου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἄλλων Αἰτωλικῶν ὄρέων καὶ τοῦ ποταμοῦ Δάφνου, πρὸς Α. ἐξ ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν Ὀπουντίων ὄρέων. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ κειμένη κορυφὴ τοῦ Κόρακος (Γκιώνας) εἶνε ἡ ὑψηλότερα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

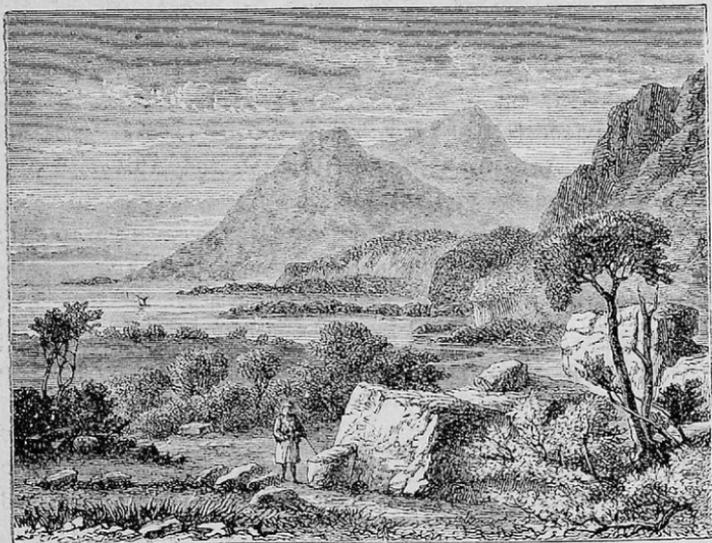
Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς Λαμίας μεγάλη καὶ εὐφορος, ἢ τῆς Ἀταλάντης, παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, οἶνον καὶ ἔλαιον, ἢ τῆς Λοκρίδος καὶ ἢ τῆς Ἀμφίσης.

Ποταμοί. Ὁ Σπερχεῖος (Ἀλαμάνα), πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ χυόμενος εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὁ Φωκικὸς Κη-

φρισὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Πηχνασοῦ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Κωποῖδα λίμνην καὶ ὁ Δάφνος (Ἰλαίθος).

Λίμνη. Ἡ Ξυνιάς, κατὰ τὰς βορείας ὕψωσεις τῆς Ὀθρύος τρέφουσι πολλοὺς ἰχθύς.

Ἐπαρχία, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ

Θερμοπύλαι.

Φωκίδος περιλαμβάνει 5 ἐπαρχίας: 1) Φθιώτιδος, 2) Δομοκοῦ, 3) Δωριδος, 4) Παρνασσίδος καὶ 5) Λοκρίδος.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φθιώτιδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λαμίαν (10,500 κατ.), ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, συγκοινωνοῦσα μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου. Ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς ὀνομάζεται Ἀκρολαμία, ἀναφέρεται δὲ εἰς πολλοὺς πολέμους, τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶνε ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως κληθεὶς Λαμιακὸς (323-322 π. Χ.). Ἡ πόλις ἔχει νῦν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διάκου καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ.—Στυλὶς (2,500 κατ.), ἐπίνειον τῆς Λαμίας κατὰ τὴν ὠραίαν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ.—Υπάτη (2,000 κατ.), ἀρχαία πόλις, γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἱαματικὰ λουτρά καὶ Γαρδίκιον.

Ν. Δ. τῆς Λαμίας ἔκιντο αἱ ἔνδοξοι Θερμοπύλαι, ὅπου ἔπαιον ἡρωϊκῶς ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιανῶν καὶ 700 Θεσπιῶν, ὅτε ἐμάχητο κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. Χ.).

2) Ἡ ἐπαρχία **Δομοκοῦ** πρωτεύουσαν ἔχει τὸν Δομοκὸν (2,000 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους κλάδους τῆς Ὀθρυος. ἔχει ἰσχυρὸν φρούριον, ἐκ τοῦ ὁποίου βλέπει τις ἄπασαν τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Δωρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λιδωρίκιον μὲ 1,500 κατ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ποιμένας, ὅχι μακρὰν τοῦ Δάφνου.—Βιτρινίτσα (1,100 κατ.) καὶ Εὐπάλιον (Σουλὲ) πρὸς τὸν Κορινθιακόν.—Ἀρτοτίνα (1,500 κατ.), πατρὶς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ Γρατίτσα ὑπὸ τὰ Βαρδοῦσια ὄρη.

4) Ἡ ἐπαρχία **Παρνασσίδος** κατέχει τὸ μέσον καὶ τὸ πρὸς τὸν Παρνασσὸν μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Ἀμφισσα (6,500 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, ἧτις εἶνε κατάφυτος ἐξ ἔλαιων, καὶ ἔχουσα πρωτοδικεῖον καὶ γυμνάσιον. Ἐπίνειον ταύτης εἶνε ἡ Ἰτέα, κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. — Γαλαξειδίον (3,500 κατ.), κατὰ τὸν αὐτὸν κόλπον, ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ ναυπηγεία ἱστιοφόρων πλοίων. — Χρυσὸν (1,500 κατ.) παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κρίσιν». Κάτωθεν ταύτης ἔκειτο τὸ Κρισαῖον πεδῖον, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ «Πύθια». — Δελφοί, ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ παρὰ τοὺς ἀρχαίους «Δελφούς». Ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἦτο σπουδαία διὰ τὸ περίφημον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνήρχετο δ' αὐτόθι κατὰ τὸ ἔαρ τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον. — Δεσφίνα (2,700 κατ.), — Ἀμπλιανη, δίσδος μετὰ τὸ Κόρακος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες τῆ. 1824 κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους. — Γραβιά (1,000 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, ἔνδοξος διὰ τὸ «Χάνι» αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦττος ὀχυρωθεὶς κατέστρεψε μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὁμήρ Βριώνη.—Μπράλος, χωρίον παρὰ τὴν ὁμώνυμον σιδηροδρομικὴν σήραγγα (2,110 μέτρα μῆκους) τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης. Μουσουνίτσα (1,500 κατ.) ὑπὸ τὴν Οὔτην.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λοκρῖδος** κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ

νομοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Ἀταλάντη (2,500 κατ.), εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος· μετὰ ταύτης συνέχεται καὶ ἡ Νέα Πέλλα, ὑπὸ Μακεδόνων κτισθεῖσα. — Κάτω Πέλλα, ἐπίνειον τῆς Ἀταλάντης· Ν. Α. ταύτης ἔκειτο ἡ Ὀποῦς Λάρυμνα, ἀρχαία πόλις, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου. — Λιβανάται (1,500 κατ.) πρὸς Β. τῆς Ἀταλάντης, πατρὶς τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδροῦτσου. — Μῶλος, πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Παρὰ ταύτας ἀξιομνημόνευτα εἶνε τὸ μεσαιωνικὸν φρούριον Βουδονίτσα (ν. Μενδενίτσα) καὶ ἡ ἀρχαία Σκάρφεια, γνωστὴ διὰ τὴν παρὰ ταύτην γενομένην ἦτταν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (147 π. Χ.). — Ἐλάτεια (κ. Δραχμάνι) (1,500 κατ.), ἧτις ἔθεωρεῖτο σπουδαιότατη στρατηγικὴ θέσις. — Δαδίον (5,000 κατ.) καὶ Βελίτσα (1,500 κατ.) κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ.

γ) Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

(190 χιλ. κατ.).

Όρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ἑλλάδος καὶ συνορεύει πρὸς Β. μὲν μετὰ τῶν νομῶν Ἄρτης καὶ Τρικυαίων, πρὸς Α. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Βρέχεται· Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τ. ὤ. Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραῖκοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Φυσικὰ ὄρια διαγράφονται πρὸς Β. μὲν κατὰ τὰ ὄρη τῶν Ἀγράφων, πρὸς Α. δὲ κατὰ τὴν Τυμφρηστοῦν καὶ τὸν ποταμὸν Δάφνον.

Όρη. Ὁ Ἀράκυνθος (Ζυγός), τὸ Πανατωλικόν, ὁ Τυμφρηστός, τὰ τῶν Ἀγράφων, τὸ Μακρουνόρος καὶ τὰ Ἀκαρνανικά.

Πεδιάδες. Ἡ τοῦ Ἀργινίου, ἧτις παράγει σίτον, ἀραβόσιτον καὶ καπνόν, ἡ τοῦ Μεσολογγίου, στενὴ καὶ πλησίον ἀβαθοῦς λιμνοθαλάσσης, ἡ μικρὰ τῆς Ναυπάκτου καὶ ἡ Ἀκαρνανικὴ.

Ποταμοί. Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμος), ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ὁ Εὐῆνος (Φειδαρις) πηγάζων ἐκ

Φυσική Διάπλασις τοῦ ἔδάφους. Κύριον ὄρεινόν σύστημα τῆς βορείας Ἑλλάδος εἶνε ἡ Πίνδος, ἣτις ἐκτείνεται ἐκ ΒΔ πρὸς ΝΑ κατὰ παραλλήλους ὄροσειράς. Κατὰ τὰ βόρεια ὄρια ἐκτείνονται τὰ ὄρη Χάσια, τὰ Καμβούνια, ὁ Πίερος καὶ ὁ Ὀλύμπος ὑψόμενος πλησίον τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου· ἡ παλαιὰ κατοικία τῶν θεῶν. Αἱ ὑψηλαὶ αὐτοῦ κορυφαὶ κρύπτονται εἰς τὰ νέφη ἢ λάμπουσιν ἐκ τῆς χιόνος. ΝΑ τοῦ Ὀλύμπου ἄρχεται ὄροσειρὰ ἐκτεινομένη παραλλήλως τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἰς ταύτην ὑψεῖται ἡ Ὕσσα (κ. Κίσαθος) καὶ τὸ Πήλιον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ ὀπωροφόρα δένδρα.

Τὰ νοτιώτερα ὄρη τῆς Πίνδος καλοῦνται Θεσσαλικά Ἄγραφα ἐκ τῶν ὁποίων ἄρχεται ὄροσειρὰ πρὸς Α ἐκτεινομένη καὶ τελειώουσα κατὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον. Ἡ ὄροσειρὰ αὕτη καλεῖται Ὕθρος.

Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι κατάφυτα ἐκ παντοίων δένδρων καὶ κατάλληλα διὰ τὰ ἄλλοτε «λημέρια τῶν κλεφτῶν», τὰ δὲ ὀνόματα Χάσια, Ὀλύμπος, Κίσαθος καὶ Ἄγραφα εἶνε συνδεδεμένα μὲ τὰ ὠραία δημοτικὰ τραγούδια.

Πεδιᾶδες. Εἶνε ἡ Θεσσαλική· ἔτερι δὲ τὸ Κρόκιον πεδῖον (κ. τοῦ Ἄλμυροῦ) ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Παγασιτικοῦ.

Ποταμοί. Εἶνε ὁ Πηνειὸς μὲ τοὺς παραποτάμους του Λυθαῖον, Ἀπιδανὸν καὶ Ἐνιπέα.

Αἶμα. εἶνε αἱ ἐξῆς· Νεσσωνίς (κ. Μυρρονέρι), ἡ Βοιβηίς (κ. Κάρλα), ἡ Ξυνιάς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὕθρος καὶ ἡ Ἀσκουρίς (κ. Νεζερὸς) κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἰς μὲν τὰ ὄρεινά μέρη εἶνε ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰς πεδιάδας ὑγρὸν τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος.

Φύσις τοῦ ἔδάφους. Προϊόντα. Τὰ δάση τῶν ὄρεων τῆς Θεσσαλίας συνίστανται κυρίως ἐξ ὄξυῶν, ἐλατῶν, δρυῶν καὶ καστανεῶν ἢ καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Φυτικά προϊόντα ἔχει ξυλείαν, ὀπώρας (κάστανα, μῆλα καὶ ἐσπεριδοειδή), δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, ἔλαιον, γεώμηλα, ὕσπρια, βάμβακα,

σήσαμον καὶ τεύτλα (κ. κοκκινόγούλια, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἡ σάκχαρις). Τρέφει δὲ καὶ διάφορα ζῷα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Λόγῳ τῆς εὐφαρίας τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὄλοτομίαν, εἰς δὲ τὰς μεγαλύτερας πόλεις καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον (ὡς ἐν Βόλῳ, Καρδίτῳ, Λαρίσῃ καὶ Τρικκάλῳ). Εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα καλλιεργεῖται κατ' ἐξοχὴν μὲν σίτος καὶ ἀραβόσιτος, εὐδοκιμοῦν ὅμως καὶ ἡ ἄμπελος, ὁ κικνὸς καὶ τὰ γεώμηλα. Ὁ κυριώτερος ἐμπορικὸς λιμὴν εἶνε ὁ Βόλος.

Πολιτ. κατάστασις. Πρὸ τοῦ 1881 ὄριον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἦτο τὸ ὄρος Ὀθρὺς. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρεχωρήθη τὸ βόρειον τοῦτο τμήμα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης. Καὶ τῆς μὲν ἀρχαίας Θεσσαλίας ἀπεδόθη τότε τὸ πλείστον μέρος, τῆς δὲ Ἠπείρου μικρὸν τμήμα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου. Ἡ ἐπαρχία Ἐλασσῶνος ἀπλευθερώθη μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν λοιπῶν νέων χωρῶν διὰ τοῦ τελευταίου Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1912).

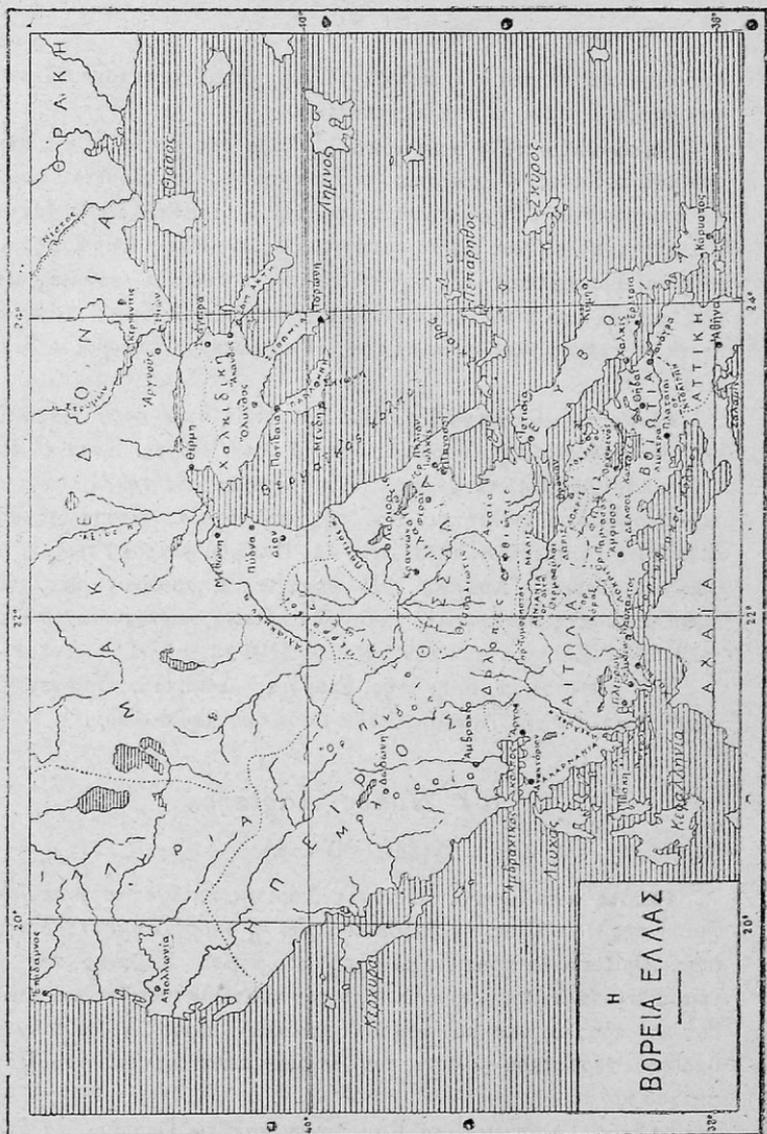
Νῦν ἡ Θεσσαλία, πλὴν τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ, περιέχει δύο νομούς, α') τὸν τῆς Λαρίσης καὶ β') τὸν τῶν Τρικκάλων.

α') Νομὸς Λαρίσης.

(240,000 κατ.)

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Λαρίσης κατέχει τὸ ἀνατολικὸν ἕμισυ τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Μαγνησίας. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

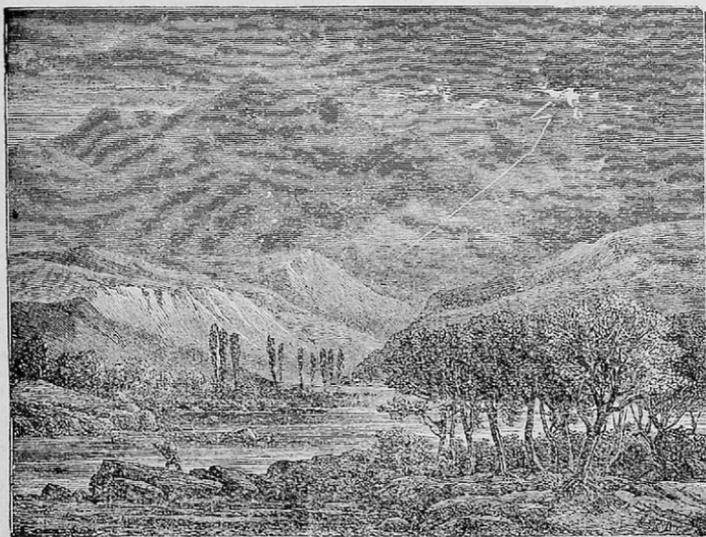
Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Καμβούνια καὶ τὸ Τιτάριον, τὰ ὁποῖα σχηματίσθη τὰ ἱστορικὰ στεγὰ τοῦ Σαρανταπόρου ἔνθα οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ἔτρεψαν αὐτὸν εἰς

φυγήν τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1912. Τὸν Πίερον, ὅπου κατὰ τοὺς ἀρχαίους κατέφκουν αἱ Μοῦσαι. Τὸν Ὀλυμπον, ὅστις εἶνε τὸ ὕψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος (2,985 μ.), κατοικία τῶν ἀρχαίων θεῶν, κατὰ τὴν μυθολογίαν. Τὴν δεσώδη Ὀσσαν (Κίρσαβον) καὶ τὸ Πήλιον, κατάφυτον ἐξ ὑπωροφύρων δένδρων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Λαρίσης καὶ τὴν τῶν Φαρσάλων, αἵτινες εἶνε εὐφορώταται εἰς δημητριακοὺς καρποὺς, ὄσπρια, σήσαμον καὶ χόρτον καὶ κατάλληλοι διὰ κτηνοτροφίαν.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πηνειὸν (κ. Σαλαμβριάν)

Ὁ Ὀλυμπος.

ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Πίνδου καὶ χύνεται εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον καὶ τοὺς παραποτάμους Τιταρήσιον (κ. Ξεριάν), Ἀπιδανὸν (κ. Φερσαλίτικον) καὶ Ἐνιπέα.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Βοιβηίδα (κ. Κάρλαν), τὴν Νεσσωνίδα καὶ τὴν Ἀσκουρίδα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λαρίσης περιέχει 7 ἐπαρχίας· 1) Λαρίσης, 2) Τυρνάβου, 3) Ἐλασσάνος, 4) Ἀγυῖας, 5) Βόλου, 6) Ἄλμυροῦ καὶ 7) Φαρσάλων.

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

1) Ἡ ἐπαρχία **Λαρίσης** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Λάρισαν (25 χιλ. κατ.) κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, σπουδαιοτάτην πόλιν τῆς Θεσσαλίας ἐκ παλαιοτάτων χρόνων. Διὰ τῆς πόλεως ταύτης διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης. Μετὰ τοῦ Βόλου συνδέεται δι' ἄλλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἔχει ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον, ἀρσάκειον καὶ μέγαν στρατώνα. Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ὑπάρχουσι καὶ τινες Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι. Τὰ Ἀμπελάκια (1,500 κ.), ἐπὶ τῆς Ὀσσαῆς, κωμόπολις ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὰ ὑφαντουργεῖά της. Τὸ Μέγα Κεσερλῆ (1,800 κ.), εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ὀσσαῆς, κατάφυτον ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων.

2) Ἡ ἐπαρχία **Τυρνάβου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Τύρναβον (8.000 κατ.) παρὰ τὸν Τιταρήσιον. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν, τὴν ὑφαντουργίαν καὶ τὴν βομβυκοτροφίαν. Καζακλάρ, ἀνατολικώτερον.—Ραψάνη (2,200 κ.) ὑπὸ τὸν Κάτω Ὀλύμπου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐλασσῶνος**. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὅποιον δὲν εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς λουιτῆς Θεσσαλίας τῷ 1881, ἀπλευθερώθη πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐνταῦθα εἰσέβαλε τὸ πρῶτον τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων ὄρεων, τῶν Καμβουνίων, τοῦ Τιτάρου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τὰ ὅποια χωρίζουσι ταύτην ἀπὸ τῆς Μακεδονίας.

Τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἐκ τῶν περιβαλλόντων ταύτην ὄρεων συνέρχονται εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Τιταρήσιον (κ. Ξηριά), ὅστις συνεννοῦται μὲ τὸν Πηνειὸν ἐν τῷ νομῷ Λαρίσης. Εἷς τινα βραχίονα τούτου, ὅστις καλεῖται Σαραντάπορον, ἐγένετο ἡ πρώτη μεγάλη μάχη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Τούρκων (9 Ὀκτωβρίου 1912), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθουμάσθη ἡ ὀρμητικότης καὶ ὁ ἥρωισμὸς τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορον, παράγον δημητριακοὺς καρπούς, σταφυλὰς, διατρέφει δὲ πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων.

Τὸ νέον τοῦτο τμῆμα τῆς Θεσσαλίας ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἐλασσὼν (2,000 κ.) ἔχουσα

ἄχυρον φρούριον. Ἄλλαι κῶμαι μεγαλύτεραι εἶναι ἡ Τσαρίτσανη, εὐφορος καὶ γεωργικὴ καὶ τὸ Βλαχολίβαδον, οἱ κάτοικοι τοῦ ὁποίου φημίζονται διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν των.

4) Ἡ ἐπαρχία Ἄγυιῶς ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἄγυιάν (3,200 κατ.), κώμην ἀκμάζουσαν διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξίνων καὶ βαμβακίνων ὄφραμάτων.—Τσάγεσι, ναυτικὸν χωρίον πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

5) Ἡ ἐπαρχία Βόλου ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Βόλον (23,300 κατ.) κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου μὲ εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα. Εἶνε νέα πόλις μετὰ κανονικωτάτης ρυμοτομίας καὶ ἡ μερίστη τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων. Εἶνε ἐπίνειον τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις μετὰ ἀξιολόγου βιομηχανίας. Ἐκ ταύτης ἄρχονται οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι.

Β. Α. τοῦ Βόλου κεῖται ὁ Ἄνω Βόλος, ἀποτελούμενος ἐκ διαφόρων χωρίων. Παρὰ τοῦτον ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη Ἰωλκός, ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ἰάσωνος. Πρὸς Δ. τοῦ Βόλου καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται τὸ Βελεσιτῖνον (2.030 κατ.), αἱ παλαιαὶ Φεραὶ, πατρίς τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Ρήγα. Ἐπὶ δὲ τοῦ Πηλίου ἐν μέσῳ καστανεῶν, μηλεῶν καὶ ἄλλων ὄπωροφόρων δένδρων κεῖνται πολλὰ ὄρατια κωμοπόλεις (κ. τὰ 24 χωριά). Σπουδαιόταται τούτων ἐπὶ μὲν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἶνε ἡ Μακρονίτσα (3.260 κατ.), ἡ Πορταριά (2.090 κατ.), τὰ Λεχώνια (425 κατ.), ἡ Δράκια (2.611 κατ.), ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (1. 700 κατ.), αἱ Μηλῆαι (1.900 κατ.), ἡ Ἀργαλαστή (2.200 κατ.), ὁ Λαῦκος καὶ τὸ Τρίκερι· ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἡ Ζαγορά (3.246 κατ.), ὁ Κυσσὸς καὶ ἡ Τσαγγαράδα.

6) Ἡ ἐπαρχία Ἄλμυροῦ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἄλμυρον (7,000 κατ.), ὅχι μακρὰν τοῦ Παγασιτικοῦ καὶ ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος.—Εὐξινοῦπολις καὶ Νέα Ἀγχιάλος, κῶμαι συνοικισθεῖσαι ὑπὸ Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.—Ἀϊδίνιον, παρὰ τὸ ὁποῖον ἡ Τριανταφυλλίδιος γεωργικὴ σχολή.—Ἀμαλιάπολις ἢ Νέα Μιζέλα παρὰ τὸν Παγασιτικόν.—Σούρπη (2.000 κ.) κωμόπολις γεωργικὴ.

7) Ἡ ἐπαρχία **Φαρσάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Φάρσαλα (2.800 κατ.), ἔχει μακρὰν τοῦ Ἀπιδανοῦ. Παρὰ τὰ Φάρσαλα ἐγένετο μεταξὺ τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος μάχη, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Καίσαρ (40 π. Χ.). ΒΑ. τῶν Φαρσάλων ὑφούται τὸ χαμηλὸν ὄρος Μαυροβοῦν· κατὰ τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἡ θέσις Κυνὸς κεφαλαί, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Φλαγίνος ἐνίκησεν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Ε' (197 π. Χ.). Διὰ τῶν Φαρσάλων διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Βόλου—Καρδίτσας.

Νομὸς Τρικκάλων.

(190.000 κατ.)

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Τρικκάλων κατέχει τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν Πίνδον. Ὅριζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, Ν. Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Ν.Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης.

Ἔδαφος. Ὁ νομὸς εἶνε πεδινὸς ἐν τῇ μέσῃ καὶ πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὰ ἄλλα μέρη ὄρεινός.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Χάσια πρὸς Β, τὴν Ὅρθρον πρὸς Ν., καὶ τὴν Πίνδον πρὸς Δ, κατάφυτον ἐκ πευκῶν, ἐλατῶν, δρυῶν καὶ καστανεῶν.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειὸν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ληθαῖον καὶ Ἐνιπέα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Τρικκάλων περιέχει 3 ἐπαρχίας: 1) τῶν Τρικκάλων, 2) τῆς Καλαμπάκας, 3) τῆς Καρδίτσας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Τρικκάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Τρίκκαλα (19.000 κατ.), πρωτεύουσαν καὶ τοῦ νομοῦ, ὡραίαν πόλιν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ληθαίου. Ἔχει ἐμπόριον δημοτικῶν καρπῶν καὶ κτηνῶν καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικῶς. —Ζάγκον (2.000 κατ.), πρὸς Α. Βιτιστά, κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελφου.

Μεγάλα Καλύβια (1.800 κ.), Τσιότι (1.800 κ.) και Βαρουμπόπη (1.500 κ.).

2) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμπάκας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλαμπάκην (3.000 κατ.), κειμένην παρὰ τὸν Πηγεῖον. Πρὸς Β. τῆς πολίχνης ὑφύονται βράχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀπότομοι καλούμενοι Μετέωρα.

Ἐπὶ τούτων εἶχον κτισθῆ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν 21 Μοναί, τῶν ὁποίων 4 διατηροῦνται νῦν καλῶς· ἡ ἀνάβασις δὲ εἰς αὐτάς γίνεται ἢ διὰ κρεμαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ δικτύων ἀνασορομένων ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ Καστανιὰ (1.500 κ.), τὸ Μαλακάσι (1.300 κ.) καὶ Κουτσούφλιανη παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Πηγεῖοῦ.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καρδίτσης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καρδίτσαν (9.600 κατ.), πόλιν ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος καὶ συγκοινωνοῦσαν μετὰ τῶν Τρικκάλων διὰ σιδηροδρόμου.—Φανάριον (2.500 κ.) ἐπὶ λόφου.—Σοφάδες (2.800 κατ.), διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ ἐκ Βόλου σιδηρόδρομος ὁ ἄγων εἰς Καρδίτσαν καὶ Τρίκκαλα.—Παλαμᾶς (3.800 κατ.).—Μουζάκιον (2.000 κ.).—Ρεντίνα (1.800 κ.).—Μεσσηνικόλας (1.500 κ.).—Σμόκοβον πρὸς Ν., πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι θερμαὶ ἱαματικαὶ πηγαί.

Συγκοινωνία τῆς Θεσσαλίας. Ἡ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη διὰ τῶν θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων. Ἐκ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστίνον, ὁποῦθεν διχάζεται καὶ ἡ μὲν βορειοτέρα γραμμὴ φθάνει μέχρι Λαρίσης, ἡ δ' ἕτερα διέρχεται τὰς πόλεις Φάρσαλα, Σοφάδας, Καρδίτσαν, Φανάριον, Τρίκκαλα καὶ τελειώνει εἰς τὴν Καλαμπάκην. Ἐτέρα μικρὰ γραμμὴ ἐκ τοῦ Βόλου διερχομένη τὸ χωρίον Λεσχώνια τελειοῦται εἰς τὰς Μηλέας.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἐκ νότου ἐρχόμενος συναντᾷ τὸν θεσσαλικὸν σιδηρόδρομον παρὰ τὸ χωρίον Δεμερλίη, πρὸς δυσμὰς τῶν Φαρσάλων. Ἐκ τούτου διευθύνεται κατ' εὐθείαν εἰς Λάρισαν, ἐκείθεν δὲ διερχόμενος τὴν ὠραίαν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τελειώνει εἰς

τὸν σταθμὸν Παπαποῦλι, καὶ ἐκείθεν προχωρεῖ μέχρι Θεσσαλονίκης.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ θαλάσσης, ἀτμόπλοια καθ' ἑκάστην φθάνουσιν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βόλον.

3. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

[980 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ἡ Πελοπόννησος ἦτις κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἐλέγετο Μωρέας (καὶ σήμερον κοινῶς Μωρηάς) ἦτο χερσονήσος ὁμοιάουσα πρὸς νῆσον, διότι μόνον διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ (τοῦ Κορινθιακοῦ) συνεδέετο μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· σήμερον ὅμως, ὅποτε ὁ ἰσθμὸς ἐκόπη διὰ διώρυγος, θεωρεῖται νῆσος. Βρέχει δὲ αὐτὴν πρὸς Β. μὲν ὁ Σαρωνικὸς κόλπος, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Πατραϊκὸς, πρὸς Δ. καὶ Ν. τὸ Ἴόνιον καὶ πρὸς Α. τὸ Μυρτώον πέλαγος.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Πελοπόννησος διαμελιζομένη ὑπὸ πολλῶν κόλπων ἔχει σχῆμα φύλλου πλατάνου. Καὶ πρὸς μὲν τὸ Ἴόνιον σχηματίζονται οἱ κόλποι Κυπαρισσιακός, Μεσσηνιακὸς καὶ Λακωνικὸς, πρὸς δὲ τὸ Μυρτώον ὁ Ἀργολικὸς. Χερσονήσοι δὲ σχηματίζονται πρὸς Ν. τρεῖς· ἡ Μεσσηνιακὴ, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρόιταν, ἢ τοῦ Ταυγέτου (κ. Μάνη) τελειώνουσα εἰς τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου ἀκρωτήριον Ταίναρον (κ. Ματαπᾶς), καὶ ἡ τοῦ Πάροννος, τελειώνουσα εἰς τὴν Μαλέαν ἄκραν. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου σχηματίζεται ἡ Ἀργολικὴ χερσονήσος τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον (κ. Σπαθί). Ἔτερα ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Δρέπανον, τὸ Ρίον, ὁ Ἄραξος (κ. Πάπας), ὁ Χελωνιάτας (κ. Χλεμούτσι) καὶ ὁ Ἰχθύς (κ. Κατάκωλον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πελοπόννησος εἶνε ὄρεινή. Τὸ κέντρον τῶν ὄρων κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ.

Ὄρη. Κυριώτερα ὄρη εἶνε ἡ Κυλλήνη (κ. Ζήρεια), τὰ Ἀροά-
νια (κ. Χελμός), τὸ Ἀραχναῖον, τὸ Λύσκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ
Παρθένιον καὶ ὁ Πάρων (κ. Μαλεβός), εἰς τὸ κέντρον τὸ Μαί-
ναλον καὶ κατωτέρω ὁ Ταῦγετος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελο-
ποννήσου.

Βορειοδυτικὰ ὄρη εἶνε ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Παναχαϊκόν, ἡ χα-
μηλὴ καὶ δασώδης Φολόη, νοτιοδυτικὰ δὲ τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια,
τὸ Αἰγαλέον (κ. Μάλη), ἡ Ἰθώμη καὶ τὸ Λυκόδημον.

Πεδιάδες. Αἱ μεγαλύτεραι πεδιάδες εἶνε ἡ Ἡλιακὴ, ἡ
Μεσσηνιακὴ, ἡ τοῦ Ἑλους καὶ ἡ Λευκὴ (κ. τῆς Σοκιάς) κατὰ
τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ἡ Ἀργολικὴ, ἧτις εἶνε εὐφορωτάτη παρά-
γουσα δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον καὶ
βάμβακα, ἡ Κορινθιακὴ καὶ ἡ τοῦ Αἰγαίου, παράγουσαι σταφίδα
καὶ δημητριακοὺς καρπούς.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶνε
ὁ Κορινθιακὸς Ἀσωπός, ὁ Κραῖθις, ὁ Βοργαϊκὸς (κ. Καλαβρο-
τινός), ὁ Σελινοῦς, ὁ Πηγεῖός, ὁ Ἀλφειὸς (ὁ μέγιστος τῆς Πελο-
ποννήσου), ἡ Νέδα, ὁ Πάμισος καὶ ὁ Εὐρώτας, εἰς δὲ τὴν Ἀρ-
γολίδα ὁ Ἰναχος καὶ ὁ Ἐρασίσιος.

Λίμναι. Ἡ μέγιστη αὐτῶν εἶνε ἡ Φενεὸς (ὕψ. 650 μ.), μέ-
ρος τῶν ὑδάτων τῆς ὁποίας ἐκκενοῦται ὑπογείως ἀναβλύζοντα κατὰ
τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ. Πλησίον
αὐτῆς εἶνε καὶ ἡ Στυμφαλὶς (γνωστὴ ἐκ τῶν μυθικῶν Στυμφαλί-
δων ὄρνιθων). Κατὰ δὲ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ
Λέρνη, ἡ ὁποία τώρα εἶνε ἕλος.

Φυτικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Προϋόντα. Δάση
ἔχει ἡ Πελοπόννησος πρὸς τὸ βόρειον καὶ δυτικὸν μέρος· τὰ δ' ἀνα-
τολικὰ ὄρη εἶνε πάντα σχεδὸν γυμνά, μόνον δ' εἰς τὴν Ἀργολίδα
ὕπάρχουσι δάση τινὰ πεύκων. Εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς Ἀρκαδίας καλ-
λιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποί, κάνναβις (χασίς) καὶ ἄμπελοι,
εἰς δὲ τὰς πεδιάδας ἐκτείνονται ἐλαιῶνες, ἄμπελοι καὶ σταφιδά-
μπελοι. Τὸ κατ' ἐξοχὴν προϊόν τῆς Πελοποννήσου εἶνε ἡ σταφίς,
τῆς ὁποίας ἡ κυριώτερα ἐξαγωγή γίνεται ἐν Πάτραις. Ἐκτὸς τῶν
ἀνωτέρω ἡ Πελοπόννησος παράγει καὶ βαλάνους, καπνόν (ἐν ταῖς

ἐπαρχίαις Ναυπλίας καὶ Ἄργους), σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ καὶ μέταξαν.

Ἐν Πελοποννήσῳ τρέφονται καὶ ποίμνια.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ὕλοτομίαν, βαμβακοτροφίαν, εἰσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Πελοπόννησος διαίρεται εἰς πέντε νομοὺς, οἵτινες εἶνε α') ὁ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, β') ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, γ') ὁ τῆς Μεσσηνίας, δ') ὁ τῆς Λακωνίας καὶ ε') ὁ τῆς Ἀρκαδίας.

α) Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

[180 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ Β. Α. μέρος τῆς Πελοποννήσου· περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὰς παρὰ αὐτῇ νήσους Πόρον, Ὑδραν καὶ Σπέτσας. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ν. Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Ἀρσάνια, τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον, τὰ ὅποια χωρίζουσι τὸν νομὸν τοῦτον ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν, τὸ Ἀραχναῖον, καὶ, τὸ ὑψηλότερον ἐξ ὧλων, τὴν Κυλλήνην.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπὸν, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τὴν Κυλλήνην καὶ χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, τὸν Ἰναχον, τὸν Ἐρασῖνον, οἵτινες διαρρέοντες τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα χύνονται εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον, λίμνας δὲ τὴν Στυμφαλίδα, τὴν Φενεδὸν καὶ τὴν Λέρνην, ἡ ὅποια ἔχει μεταβληθῆ εἰς ἔλος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας: 1) Ναυπλίας, 2) Ἄργους, 3) Κορινθίας, 4)

Τραιζηνίας, 5) Ύδρας, 6) Σπετσών και Ἐρμιονίδος και 7) Κοθήρων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπλίας** ἔχει πρωτ. τὸ Ναύπλιον (7.000 κατ.), ὅπερ εἶνε και τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα, κείμενον εἰς τὸν μω-

Τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ φρουρίου Παλαμηδίου
και Ἀκροναυπλίας (Ἰτζ-Καλέ).

χὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1826—1834. ἔχει ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον και τρία φροῦρια, τὸ Παλαμηδίου, τὴν Ἀκροναυπλίαν και τὸ Μπουρζι, ἐπὶ μικρᾶς νησίδος. Πραστειον τοῦ Ναυπλίου εἶναι ἡ Πρόνοια (2.900 κατ.). Πρὸς Β. τοῦ Ναυπλίου ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις Τίρυνς, τῆς ὁποίας σώζονται Κυκλώπεια τεῖχη. Πλησίον τούτων σήμερον ὑπάρχει γεωργικὸς σταθμὸς.— Λιγουριδὸν (2.000 κ.) πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἐπιδαύρου ὅπου σώζονται ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ και ἀκέρριον σχεδὸν τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου.— Νέα Ἐπίδαυρος (κ. Πιάδα, 1.500 κ.) ἔνθα συνῆλθεν ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (1 Ἰανουαρίου 1822) και ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

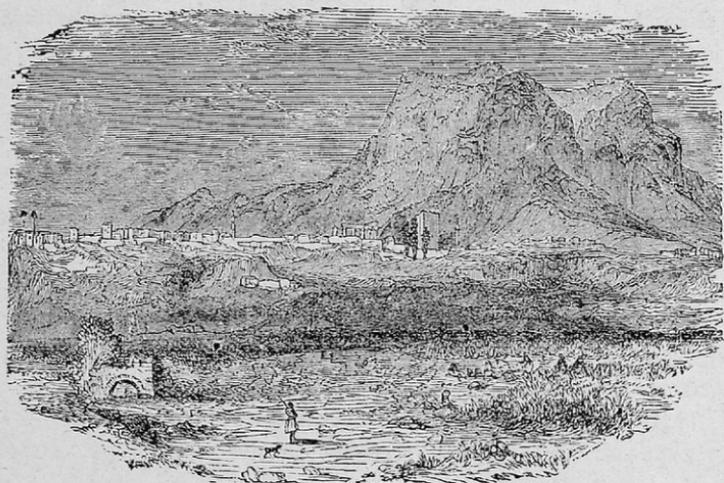
2) Ἡ ἐπαρχία Ἰ^αργουῶν ἔχει πρῶτ. τὸ Ἰαργὸν (10,000 κατ.) τὴν μεγίστην πόλιν τοῦ νομοῦ, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, συγκοινωνοῦσαν μετὰ τε τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Κορίνθου διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν βορειάν γωνίαν τῆς πεδιάδος (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Χαρθάτι) ἔκειτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις Μυκῆναι, ἡ ἔδρα τῶν Ἀτρειδῶν. Ἐνταῦθα σώζονται πολλὰ ἑρεπίια, μετὰξὸ τῶν

Πύλη λεόντων

ὁποίων διαπρέπει ἡ πύλη τῶν λεόντων, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ κοσμήματα χρυσοῦ, ἀργυροῦ καὶ χαλκοῦ, δεικνύοντα ἀρχαιότατον Μυκηναϊκὸν πολιτισμὸν ταῦτα εὐρίσκονται σήμερον ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ. Πρὸς Β. τοῦ Ἰαργουῶν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται ἡ γεωργικὴ κωμόπολις Κουτσοπόδιον (1 500 κατ.), κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν. Ἡ Καρυνά (1,200 κ.) πλησίον τοῦ Ἰαργουῶν.—Ἐτέρα κώμη κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν ὁδὸν εἶνε ὁ Ἀγλαδόκαμπος (1.800 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Κορινθίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νέαν Κόρινθον (6.500 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ ἰσθμοῦ. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη τῷ 1858 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Παλαιᾶς Κορίνθου ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ ἀρχαία Κόρινθος, ἐν τῇ ἧκοιᾳ ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔκειτο 1 1/2 ὥραν Ν. Δ. ὑπὸ τὴν Ἀκροκόρινθον, τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς. Κατὰ τὸν ἰσθμὸν (ἔνθα νῦν ἡ διώρυξ) ἔκειτο τὸ σταδion, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες «Ἴσθμια». Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων (τῷ

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος

746 π. Χ.).—Λουτράκιον, γνωστὸν διὰ τὰ ἐξαιρετὰ ἱαματικά ὕδατα.—Σοφικόν, πρὸς τὸν Σαρωνικόν.—Σικυῶν (κ. Κιάτον) καὶ Ευλόκαστρον παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου-Πατρῶν.—Τρίκαλα, ὑπὸ τὴν Κυλλήνην.—Γκοῦρα, παρὰ τὴν λίμνην Φενεόν.—Ἅγιος Γεώργιος παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν, γνωστὸς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν μέλανα οἶνον, τὸν ὁποῖον παράγει. Πρὸς Α. ταῦτον κεῖται ἡ μικρὰ κοιλάς Νεμέα, ἔνθα ἐτελοῦντο τὸ πάλαι τὰ «Νέμεσα». Παρὰ ταύτην κείνται τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Δερβενακίων, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Νικήτα

Παπαφλέσσα και Δημητρίου Ύψηλάντου κατετρόπωσαν τὸν πολυάριθμον στρατὸν τοῦ Δράμαλη (τῷ 1822).

4) Ἡ ἐπαρχία **Τροιζηνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πόρον (5.500 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τερπνὴν διατριβὴν κατὰ τὸ θέρος. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπέθανεν ὁ ρήτωρ Δημοσθένης.— Τροιζὴν (κ. Δαμαλάς) ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἔνθα συνήλθεν ἡ Γ' ἐθνικὴ συνέλευσις (τῷ 1827).— Βρωμιολίμνη, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ἔχουσα θειοῦχα ἰαματικά λουτρά.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ἰδρύων** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ὑδραν (6.000 κατ.) πατρίδα τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη καὶ τοῦ Κουντουριώτου. Ἡ ἔνδοξος αὕτη νήσος ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγη ἰδιαιτέρως δύο βουλευτάς διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἡρωικά κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Τώρα οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλίειαν.

6) Ἡ ἐπαρχία **Σπέτσων καὶ Ἐρμιονίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σπέτσας (5.800 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου· καὶ ἡ νήσος αὕτη ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγη ἰδιαιτέρως δύο βουλευτάς διὰ τὰ ἡρωικά κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.— Ἐπὶ τῆς Ἐρμιονίδος εἶνε ἡ ναυτικὴ πόλις Κρανίδιον (7.000 κατ.) ἧτις ἔχει ἐπίγειον τὸ Χέλιον, καὶ ἡ παράλιος Ἐρμιόνη (3.000 κατ.).

7) Ἡ ἐπαρχία **Κυθήρων** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τῶν Ἀντικυθήρων. Πρωτεύουσα εἶνε τὰ Κύθηρα, ἑτέρα δὲ κόμη εἶνε ὁ Ποταμός.

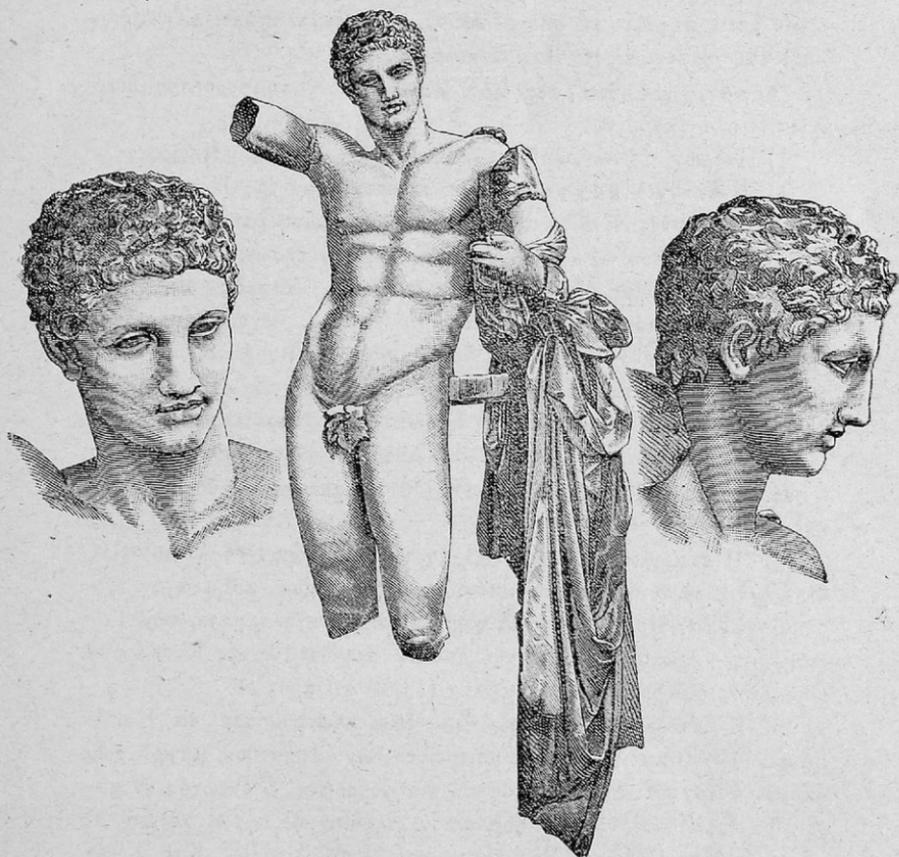
Τὰ δ' Ἀντικυθήρα εἶνε ἡ νοτιωτάτη νησίς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Πλησίον ταύτης ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀρχαῖα ἀγάλματα ὀρειγάλκινα καὶ μάρμαρινα ἀρίστης τέχνης.

β') Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος.

[300 χιλ. κατ.]

Ἔρη. Ὁ νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος ὀρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τῶν νο-

μῶν Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

Ὀρη. Ὀρη ἔχει τὰ Ἀροάνια (κ. Χελμὸς), τὸν Ἑρῦμανθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἡρακλῆς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, συνέλαβε τὸν Ἑρῦμάνθιον κάπρον, τὸ Παναχαϊκὸν καὶ τὴν δασώδη Φολόην.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Κραῖθιν (Ἀκράταν), ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν Ἀροανίων καὶ χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλ-

πον, τὸν Σελινοῦντα ὅστις πηγάζει ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ χύνεται εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, τὸν Βουραϊκόν, τὸν Πηνεῖον πηγάζοντα ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ τὸν Ἄλφειὸν ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως (Ἀρκαδίας) καὶ χύνεται εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας.

1) Πατρῶν, 2) Αἰγιαλείας, 3) Καλαθρότων καὶ 4) Ἠλείας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Πατρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Πάτρας (60, 000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ἧς ἐξάγεται τὸ πλεῖστον τῆς σταφίδος. ἔχει εὐθείας καὶ εὐρείας ὁδοὺς, ὠραίας πλατείας, λαμπρὰς οἰκοδομὰς καὶ τεχνητὸν λιμένα κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. ἔχει ἐπίσης ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, ἀρσάκειον, δύο γυμνάσια καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πύργου διὰ σιδηροδρόμου, ἀτμοπλοικῶς δὲ μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς Εὐρώπης. Ὁ σημαντικώτερος ναὸς τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐν τῷ ὁποίῳ σώζεται ὁ τάφος αὐτοῦ.—Κάτω Ἀχαΐα (2.000 κ.), κωμόπολις εὐφορτωτῆ καὶ γεωργικῆ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγιαλείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Αἶγιον (10, 000 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακόν, ἔχον γυμνάσιον καὶ ἐξάγον ἀρίστην σταφίδα. Πρὸς Ν. τοῦ Αἰγίου κεῖται ἡ μεγάλη μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν.—Διακοφτόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ὁ εἰς Καλάβρυτα ὄδοντωτὸς σιδηρόδρομος· Ἀκράτα (1,000 κ.) πρὸς Α.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καλαθρότων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Καλάβρυτα (1.800 κατ.), εἰς τὰς ὑπηρείας τῶν Ἀροανίων, μέχρι τῶν ὁποίων ἀνέρχεται ὁ ἐκ Διακοφτοῦ σιδηρόδρομος, ὄδοντωτὸς ἐν μέρει. Τὰ Καλάβρυτα ἔχουσι γυμνάσιον, πλησίον δὲ αὐτῶν κεῖνται αἱ ἐπίσημοι Μοναὶ Μέγα Σπήλαιον καὶ Ἁγία Λαύρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κεῖται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ εἶνε πλουσιωτάτη, ἐν αὐτῇ δὲ ὑπάρχει εἰκὼν τῆς Παναγίας, τὴν ὁποίαν κατεσκευάσεν ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς, ἡ δὲ Ἁγία Λαύρα εἶνε περιφημος, διότι ἐν αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαστάσεως τῇ 25 Μαρτίου 1821, ἧτις σώζεται καὶ φυλάσσεται ἐν

τῆ νάφ τῆς Μονῆς ὡς ἱερὸν κειμήλιον. Ἐτεραι κῶμαι εἶνε ἡ Κερπενή (1,500 κ.), τὰ Μαζέικα (1,500 κ.), τὸ Σοπωτόν, τὸ Λιβάρτζι (1,300 κ.), καὶ ἡ Στρέζοβα (1,800 κ.).

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἡλείας** ἔχει πρωτεύουσιν τὸν Πύργον (15.000 κατ.), ὁ ὁποῖος· κείται ὄχι μακρὰν τοῦ Ἐλφειοῦ ἐν μέσῳ εὐφύρου πεδιάδος· ἔχει πρωτοδικεῖον καὶ γυμνάσιον. Ἐπίνειον αὐτοῦ συνδεόμενον διὰ σιδηροδρόμου εἶνε τὸ Κατάκωλον, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξάγεται σταφίς. Ὁ Πύργος συνδέεται μετὰ τῶν Πατρῶν διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν ταύτην γραμμὴν κείνται αἱ ἐξῆς κωμοπόλεις: Ἀμαλιάς (8.500 κατ.), Γαστούνη (3.700 κατ.), Ἀνδραβίδα (3.000 κατ.), Λεχαινά (3.200 κατ.), ἔχοντα ἐπίνειον τὴν Κυλλήνην, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσιν ἱαματικά ὕδατα. Μανωλάς (1,400 κατ.), Δίβρη, Κριεκούκιον (1.500 κατ.), πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν μικρᾷ κοιλάδι τοῦ Ἐλφειοῦ κείται ὁ ἱερὸς τόπος «Ὀλυμπία», ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ «Ὀλύμπια ἢ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες». Ἡ Ὀλυμπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἱεράς περιοχῆς «Ἄλιος» (ἔνθι ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός), καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς οἰκοδομῶν, προωρισμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας· ἐνταῦθα ἀνασκαφαὶ γινόμεναι ἀπεκάλυψαν πλείστα ἀρχαῖα μνημεῖα, ὡς καὶ πολλὰ ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων κάλλιστα εἶνε ὁ «Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους» καὶ ἡ «Νίκη τοῦ Παιωνίου», φυλασσόμενα εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπάρχον μουσεῖον.

γ) Νομὸς Μεσσηνίας.

[250 χιλ. κκτ.].

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Ν. Δ. μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας· βρέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κυπρισιακοῦ κόλπου, τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Λυκόδημον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πάμισον, ὅστις πηγάζει ἀπὸ
Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου 5

τὰ Νόμια καὶ χύνεται εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, τὸν Νέδοντα χυνόμενον καὶ αὐτὸν εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, καὶ τὴν Νέδα, ἣτις πηγάζει ἐκ τοῦ Λυκαίου καὶ χύνεται εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Μεσσηνίας περιέχει 5 ἐπαρχίας: 1) Καλαμῶν, 2) Μεσσηνίας, 3) Πυλίας, 4) Τριφυλίας καὶ 5) Ὀλομπίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Καλάμας (15.000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, καίνται δὲ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸν ὀρμητικὸν χειμάρρον Νέδοντα. Εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν μετὰξῆς. Αἱ Καλάμαι εἶνε ἡ πρώτη κυριευθεῖσα Ἑλληνικὴ πόλις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (23 Μαρτίου 1821). Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας κεῖται ἡ Παραλία Καλαμῶν, ὁ τεχνητὸς λιμὴν τῆς πόλεως. Αἱ Καλάμαι ἔχουσι πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ συνδέονται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Τριπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Θουρία (1,500 κατ.), καὶ τὸ Ἀσλάναγα (2,000 κατ.) ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεσσήνης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Μεσσήνην ἢ Νησίον (6,500 κατ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμῖσου, συνδεόμενον μετὰ τῶν Καλαμῶν διὰ σιδηροδρόμου. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ Ἀνδροῦτσα (1,000 κατ.), τὸ Μελιγαλᾶ (2,000 κατ.), καὶ τὸ Διαβολίτσιον (1,500 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Πυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πύλον (πρότερον Ναυαρίνον ἢ Νεόκαστρον, 2,500 κατ.), παρὰ τὸν ὀμώνυμον κολπίσκον. Ἐντὸς τούτου συνέβη τῷ 1827 ἡ ἐν Ναυαρίνῳ λεγομένη ναυμαχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἠνωμένος στόλος τῆς Ρωσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψε τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον. — Μεθώνη (2,000 κατ.), πρὸς Ν. τῆς Πύλου, καὶ Κορώνη (2,800 κατ.), πρὸς δὲ τὰ ὄρια τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας κεῖται τὸ Μανιάκι, ἔνθα τῷ 1825 ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ.

4) Ἡ ἐπαρχία **Τριφυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κυπαρισ-

σίαν (6,800 κατ.), ἄνωθεν τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, πα-
ράγουσαν σταφίδα, σίτον καὶ βλανιδία.—Φιλιατρά (7,000 κατ.),
νοτιώτερον ἐν μέσῳ ἔλαιων καὶ σταφιδαμπέλων.—Γαργαλιάνοι
(6,000 κατ.), Λιγούδιστα (3,000 κατ.), πρὸς Ν.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ὀλυμπίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀνδρί-
τσαιναν (2,000 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Λυκαίου,
ἔχουσαν ἀξιόλογον βιβλιοθήκην καὶ γυμνάσιον. Ἑτεροι κῶμαι εἶνε
ἡ Κρέσταινα (2,000 κατ.), ἡ Ζοῦρτζα (2,000 κατ.), ἡ Ζαχάρω
(1,800 κ.) καὶ ἡ Ἀγουλνίτσα (2.700 κατ.).

δ') Νομὸς Λακωνίας.

[140 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος
τῆς Πελοποννήσου καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀρκα-
δίας, ΒΔ. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας καὶ βρέχεται πρὸς Δ. ὑπὸ

Ὁ ποταμὸς Εὐρώτας.

τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ πρὸς
Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸν Πάρνωννα καὶ τὸν Ταΰγετον, ὅστις εἶνε
τὸ ὕψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου (2,410 μ.) καὶ σχηματίζει
τὸ ἀκρωτήριον Ταίναρον.

Ποταμὸν ἔχει τὸν Εὐρώταν, ὁ ὅποιος πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρο-
πέδιου τῆς Μεγαλόπολεως καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

Ἐπιρρίμι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λακωνίας

διαίρεται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Λακεδαίμονος, 2) Γυθείου, 3) Οἰτύλου καὶ 4) Ἐπιδαύρου Λιμηράς.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λακεδαίμονος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σπάρτην (5,500 κατ.), ἧτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας ἐνδόξου Σπάρτης. Εἶνε πόλις ὠραία καὶ κατάφυτος ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων, ἔχει πρωτεύουσαν καὶ γυμνάσιον καὶ σύγκοινωνεὶ μετὰ τῆς Τριπόλεως δι' ἀμυγίτου ὁδοῦ. Πλησίον αὐτῆς καὶ κατὰ τὰς ὕψους τοῦ Ταυγέτου κεῖται ὁ Μυστράς, ἐπίσημος πόλις τοῦ Μεσαιῶνος καὶ ἔδρα τῶν Παλαιολόγων, τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως· σώζονται ἀκόμη ἐκεῖ ἀξιόλογοι ναοὶ βυζαντινῆς τέχνης.—Γεωργίτσιον (1,800 κατ.), Ἀράχωβα (500 κατ.), Βαμβακοῦ καὶ Γεράκι, ΝΑ. τῆς Σπάρτης, μετὰ λειψάνων βυζαντινῆς τέχνης, καὶ Λεβέτσοβα (2,000 κατ.), πρὸς Ν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Γυθείου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Γύθειον (6,000 κατ.), παρὰ τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως. Εἶνε ἐπίκειον τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἀμαξίτου ὁδοῦ.—Πάνιτσα (1,000 κατ.), Πολυάραβος, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Λάκωνες ἀπέκρουσαν γενναίως τὸν Ἰβραήμ (1826).

3) Ἡ ἐπαρχία **Οἰτύλου** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἀρεόπολιν (1,500 κατ.), παράλιον ἀνωθεν τοῦ ἕρμου Λιμενείου παράγουσαν ἔλαιον καὶ βαλανίδια.—Οἰτύλος (1,000 κατ.) καὶ Καρδαμύλη, (800 κατ.), ἀρχαῖαι κῶμαι.

4) Ἡ Ἐπαρχία **Ἐπιδαύρου Λιμηράς** ἔχει πρωτεύουσαν τοὺς Μολαίους (2,000 κατ.), ἀνωθεν τῆς πεδιάδος τῆς Λεύκης· ἐπίκειον αὐτῶν ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ εἶνε ἡ Ἐλαία.—Νεάπολις (κ. Βάτικα) κῶμη ναυτικῆ παράγουσα ἄφθονα κρόμμυα.—Μονεμβασιά (800 κατ.), ἐπὶ νησίδος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνώνεται διὰ γεφύρας, ἔχουσα περικαλλῆ βυζαντινὸν ναὸν μὲ ὠραίας εἰκόνας καὶ πολύτιμα κειμήλια.

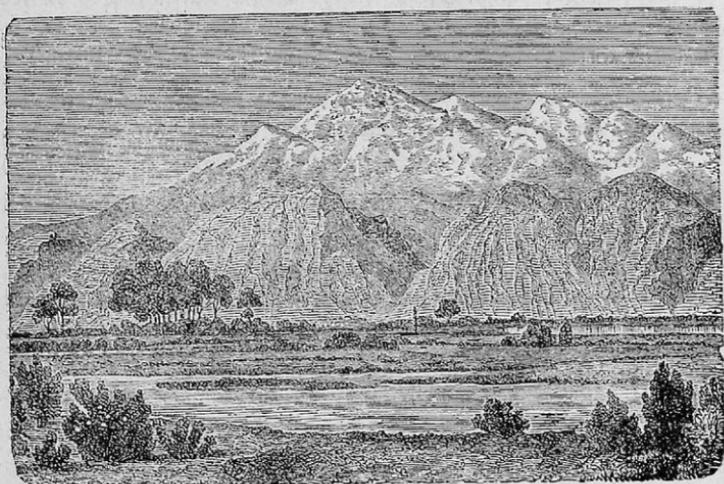
ε') Νομὸς Ἀρκαδίας.

[175 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὄρις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κέντρον τῶν

λοιπῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου, ὀρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος καὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ὅρη, ἔχει τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμισιον καὶ τὸ Λύ-

Πεδίον τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ταῦγετος.

κειον πρὸς Α, τὸ Λύκαιον καὶ τὰ Νόμαια πρὸς Δ., τὸν Ἀρύμανθον πρὸς Β., τὸν Ταῦγετον καὶ τὸν Πάρωννα πρὸς Ν., ἐν τῇ μέσῃ δ' ὑψοῦται τὸ ὄψηλόν ὄρος Μαίναλον.

Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀλφειὸν ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ χύνεται εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ τὸν παραπόταμον αὐτοῦ Λάδωνα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) Μαντινείας, 2) Μεγαλοπόλεως, 3) Γορτυνίας καὶ 4) Κονουρίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Μαντινείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τρίπολιν (12.000 κατ.) ἧτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ

δρους Μαινάλου. Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτ. ὄλης τῆς Πελοποννήσου, ἐκυριεύθη δ' ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (27 Σεπτεμβρίου 1821). Καταστραφείσα μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰβραήμ ἐκτίσθη πάλιν μετὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Ἔχει σήμερον βιομηχανίαν ὕφαντουργίας καὶ σιδηρουργίας, διέρχεται δὲ διὰ ταύτης ὁ ἐκ Κορίνθου εἰς Καλάμας σιδηρόδρομος. Κῶμαι ἄξια λόγου εἶνε τὸ Λεβίδιον (2.800 κατ.), πρὸς Α. τῆς Τριπόλεως.—Τσιπιανά, ὑπὸ τὸ Ἄρτεμισιον.—Βαλτέτσι, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (1821). Καλτεζαί, πρὸς Ν., πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ μονὴ τῶν Καλτεζῶν, ὅπου συνήλθε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαλοπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μεγαλόπολιν (κ. Σινάνον 1,800 κατ.) ὅχι μακρὰν τῆς ἀρχαίας Μεγάλης πόλεως, πατρίδος τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου.—Λεοντάριον (800 κ.) καὶ Ἰσαρι (1.700 κ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Γορτυνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δημητσάναν (2,100 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε ἐπὶ βουνοῦ ἐκτισμένη, πατρίς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', τὸν ὁποῖον ἀπηγγόνισάν οἱ Τούρκοι τῷ 1821, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ ὁποῖος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως.—Καρυταίνα (1.200 κατ.), πρὸς τὸν Ἄλφειόν.—Στεμνίτσα (2.100 κατ.).—Λαγκαδία (4.600 κατ.).—Κοντοβάζαινα (1,300 κ.). Βυτίνα (2,000 κ.), πρὸς τὸ Μάιναλον, ἔχουσα γεωργικὸν καὶ δασονομικὸν σταθμόν.

4) Ἡ ἐπαρχία **Κυνουρίας** (κ. Τσακωνιά) ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λεωνίδιον (4.000 κατ.), ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἄλλα κῶμαι εἶναι ὁ Κοσμάς, τὸ Ἄστρος (1.000 κ.), καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ἐνθα συνήλθεν ἡ ἐν Ἄστρει λεγομένη δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (τῷ 1823).—Ἅγιος Νικόλαος καὶ Ἅγιος Πέτρος (2,600 κ.), ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος.—Δολιανά, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1821).

Συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου. Ἡ συγκοινωνία

της Πελοποννήσου γίνεται δι' ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. Μόνον ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας δὲν ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους νομοὺς ὑπάρχουσι τρεῖς γραμμαί. Ἐκ τῆς Κορίνθου, ἔνθα φθάνει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, ἄρχονται δύο γραμμαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία τελειώνει εἰς τὰς Καλάμας καὶ τὸ Νησίον, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν Πύργον καὶ τὴν Ὀλυμπίαν. Τέλος ὁ Πύργος ἐνώνεται μετὰ τῆς πρώτης γραμμῆς παρὰ τὸ χωρίον Μελιγαλᾶ τῆς Μεσσηνίας. Τοιοῦτοτρόπως θυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τρεῖς γραμμάς ἐνόους τὰς κάτωθι πόλεις καὶ τὰ κυριώτερα χωρία.

1) Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον. Ἄργος—Μύλος—Ἀχλαδόκαμπος—Τρίπολις—Λεοντάριον—Μεγαλόπολις—Ἰσθρι—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶ—Ἀσάναγα—Θουρία—Καλάμαι. Καλάμαι—Νησίον.

2) Κόρινθος—Σικυῶν—Ἐυλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοφτὸν—Αἴγιον—Πάτραι—Κάτω Ἀχαΐα—Μανωλάδα—Λεχαινὰ—Καθάσιλα—Γαστούνη—Πύργος—Ὀλυμπία. Διακοφτὸν—Καλάβρυτα—Καθάσιλα—Βαρθολομίδον—Κυλλήνη.—Πύργος—Κατάκωλον.

3) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶ.

Ἐκτὸς τούτων τὰ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσιν ἐκ Πειραιῶς τὸν γῶρον τῆς Πελοποννήσου προσεγγίζοντα εἰς πάντας τοὺς λιμένας. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες τῆς Πελοποννήσου εἶνε αἱ Πάτραι, τὸ Αἴγιον, τὸ Κατάκωλον, αἱ Καλάμαι καὶ τὸ Γόθειον.

4. ΝΗΣΟΙ

Αἱ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἀνήκουσαι Ἑλληνικαὶ νῆσοι εἶνε ἡ Εἰβοία, αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες, αἱ νῆσοι τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ αἱ Ἴονιοι νῆσοι.

Αἱ Κυκλάδες, ἡ Εἰβοία καὶ αἱ Σποράδες, αἱ ὁποῖαι κείνται ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ἀποτελοῦσι δύο νομοὺς, τὸν νομὸν Κυκλάδων καὶ τὸν νομὸν Εἰβοίας. Αἱ δὲ Ἴονιοι νῆσοι, αἵτινες κείνται ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει ἀπέτελουν ἀπὸ τοῦ 1800—1865 ἴδιον κράτος,

τὸ ὅποιον ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἑπτάνησος, διότι ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 7 κυρίων νήσων (Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων). Αὗται ἐκτὸς τῶν Κυθήρων (τὰ ὅποια ὑπάρχοντα εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας) ἀποτελοῦσι τρεῖς νομοὺς τῆς Ἑλλάδος : α') τὸν τῆς Κερκύρας, β') τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ γ') τὸν τῆς Ζακύνθου.

α') Νομὸς Κυκλάδων.

(140 χιλ. κατ.)

Αἱ Κυκλάδες νῆσοι ὀνομάζονται τοιουτοτρόπως, διότι σχηματίζουσι τρόπον τινα κύκλον περὶ τῆς νήσου Δήλου, ἣ ὅποια ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ἱερά.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Αἱ Κυκλάδες ἔχουσιν ἔδαφος ἐν γένει ὄρεινόν καὶ πετρώδες, μόνον δ' αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι κοιλάδας τινὰς καὶ μικρὰς πεδιάδας. Ἐψηλότερον ὄρος εἶνε τὸ καλούμενον Δρίος ἐν τῇ Νάξῳ, ἧτις εἶνε ἡ μεγαλύτερα καὶ εὐφορωτέρα τῶν Κυκλάδων.

Προϊόντα. Ἐνεκα τοῦ ὄρεινοῦ ἐδάφους τρέφονται πολλὰ ζῆα καὶ κατασκευάζεται ἐξαιρετος τυρός. Φυσικὰ προϊόντα εἶνε τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος, ἐν δὲ ταῖς μεγαλύτεραις καὶ ἐσπεριδοειδῆ, ὀρυκτὰ δὲ εἶνε ἡ σμύρις, ἡ κιμωλία, ἡ θηραϊκὴ γῆ κτλ.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κυκλάδων περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Σύρου, 2) Ἀνδρου, 3) Τήνου, 4) Νάξου, 5) Κέας, 6) Μήλου καὶ 7) Θήρας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σύρου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Σύρον, Μύκονον, Δήλον, Ρήνειαν καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια ἀκατοίκητα. Πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἐρμούπολις, (κ. Σύρος 23,000 κατ.), ἐκτισμένη κατὰ τὸν εὐρὸν καὶ ὠραῖον λιμένα τῆς νήσου Σύρου. ἔχει ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ βιομηχανίαν. Ἄνωθεν

ταύτης εἶνε ἡ Ἄνω Σύρος (3,600 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων καθολικῶν τὸ θρήσκευμα.

Ἡ Μύκονος (2,000 κ.) κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία Ἄνδρου ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἄνδρον (2,500 κατ.) κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.— Ἀποίκια, χωρίον πλησίον τοῦ ὁποίου

Ὁ λιμὴν τῆς Σύρου.

ὑπάρχουσι περίφημα ἰαμακτικὰ ὕδατα.— Κόρφιον καὶ Γαύριον, παράλιοι κῶμαι.

3) Ἡ ἐπαρχία Τήνου σύγκειται ἐκ τῆς νήσου Τήνου καὶ ἔχει πρωτεύουσιν τὴν Τήνον (3,600 κατ.) ὑπερᾶν τῆς πόλεως πρὸς τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶνε ὁ περίφημος ναὸς τῆς «Ἐδᾶγγελιστρίας», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς τὸν ὁποῖον συρρέουσι δύο φορὰς τὸ ἔτος, τὴν 25ην Μαρτίου καὶ 15ην Ἀυγούστου χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος. Κώμη (1,500 κ.) εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου ἐν μέσῳ μαγευτικῶν τοπείων.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νάξου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Νάξον, Πάρρον καὶ Ἀντίπορον. Πρωτ. εἶνε ἡ Νάξος (3,600 κατ.). Ἐτεραι σπουδαῖαι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Ἀπεύρανθος, τὸ Χαλκὶ καὶ ἡ Κορωνίς (κ. Κωμιακή). Εἰς τὴν Πάρρον ὑπάρχει περικαλλὴς καὶ ἱστορικὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου, ὅστις ὀνομάζεται «Ἐκατονταπυλιανή», θαυμαζόμενος διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Κέας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κέαν (3,000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Κέας. Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνει καὶ τὰς νήσους Κόθνον καὶ Σέριφον.

6) Ἡ ἐπαρχία **Μήλου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μῆλον (γ. Πλάκαν, 1,000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Μήλου. Πληθυσίον αὐτῆς ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων τάφων τῆς ἀρχαίας Μήλου εὐρέθη τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς «Ἀφροδίτης τῆς Μήλου». Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μήλου ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Σίφνος, Κίμωλος, Σίκιηνος καὶ Φολέγανδρος.

7) Ἡ ἐπαρχία **Θήρας** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Θήρας, Θηρασίας, Ἴου, Ἀμοργοῦ καὶ Ἀνάφης καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Θήραν (Σαντορίνην, 1000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς ὀμωνύμου νήσου. Ἡ νήσος αὕτη ἔχει ὑπὸ τὴν θάλασσαν ἐνεργὸν ἠφαιστειον, παράγει ἐξαιρετον οἶνον καὶ ἐξάγει τὴν θηραϊκὴν γῆν (πορσελάνην)-

β') Νομὸς Εὐβοίας.

(130,000 κατ.).

Ἦρωα. Ὁ νομὸς Εὐβοίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Εὐβοίας, Σκύρου, Σκιάθου, Σκοπέλου καὶ Ἠλιοδρομίας.

Ἠέσις. Ἡ νήσος Εὐβοία (120,000 κατ.), ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς στερεᾶς στενῆς θάλασσα καλεῖται Εἰβοϊκὸς κόλπος, ὁ ὁποῖος στενοῦται κατὰ τὴν Βοιωτιαν καὶ σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐβοίου, γνωστὸς διότι ἐν αὐτῷ δις τοῦ ἡμερονυκτίου γίνεται παλίρροια. Αἱ δὲ ἄλλαι νῆσοι εἶναι διεσπαρμέναι ἐν τῷ πελάγει καὶ κείνται πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας καὶ πρὸς Α. τῆς Θεσσαλίας.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Εὔβοια εἰς τὸ μέσον τοῦ μήκους αὐτῆς εἶνε πλατυτέρα, εἰς δὲ τὰ ἄκρα στενωτέρα. Πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὰ ἀκρωτήρια Κήναιον (κ. Λιθάδα), ἐν τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ καὶ Ἀρτεμῆσιον, γνωστὸν διὰ τὴν παρά τοῦτο γενομένην ναυμαχίαν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (490 π. Χ.). Πρὸς Ν. δὲ τελειώνει ἀπέναντι τῆς Ἄνδρου κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Καφηρέα (κ. Κάβο Ντόρο).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Εὔβοια εἰς παλαιούς χρόνους ἦτο ἠνωμένη μετὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὄρη τῆς νήσου εἶνε συνέχεια τῶν ὀρέων αὐτῆς.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸ Τελέθριον, τὸ Κανδήλι, τὴν Δίρφυν, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀχην.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ Ξηροχωρίου ἥτις παράγει σίτον, ἀραβόσιτον, καπνὸν καὶ ἐξαιρετὸν οἶνον καὶ τὴν τῆς Χαλκίδος, ἣ ὁποία εἶνε κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων.

Ποταμοί. Ἡ Εὔβοια ἔχει μικροὺς τινες ποταμοὺς ἔχοντας πάντοτε ὕδωρ. Ὁ μικρότερος εἶνε ὁ Λήλαντος (κ. τοῦ Βασιλικοῦ), διαρρέων τὸ Ληλάντιον πεδῖον καὶ ὁ Κάλλας.

Ἐδαφος, προϊόντα. Ἡ μέση καὶ βόρειος Εὔβοια εἶνε δασώδης καὶ εὐφορος. Παράγει δὲ οἶνον, ξυλείαν καὶ ρητίνην, τρέφει ζῶα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ βοῦς (ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Εὔβοια), ἔχει δὲ καὶ πλοῦτον ὀρυκτῶν (μάρμαρα, λιθάνθρακες, λευκόλιθος).

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Εὔβοίας ἀποτελεῖται ἐκ 4 ἐπαρχιῶν· 1) Χαλκίδος, 2) Ξηροχωρίου, 3) Καρυστίας καὶ 4) Σκοπέλου.

1) Ἐπαρχία **Χαλκίδος**· ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶνε ἡ Χαλκίς (12,000 κατ.), πόλις παρά τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σιδηρὰ κινητὴ γέφυρα, ἐνώνουσα τὴν Εὔβοιαν μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.— Ἐρέτρια ἢ Νέα Ψαρά, πλησίον τῆς Ἀρχαίας Ἐρετρίας, κώμη συνοικισθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἐνεκὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔχουσιν οὗτοι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῳσι δύο βουλευτάς.

Ἑτεροι κῶμαι εἶνε τὰ Ψαχνά, ἢ Ἁγία Ἄννα (1,500 κ.), καὶ ἡ Λίμνη (1,000 κ.), παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

2) Ἐπαρχία **Ξηροχωρίου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἰστίαια (κ. Ξηροχώριον, 3.000 κατ.), παρὰ τὴν εὐφορον πεδιάδα τῆς ἀρχαίας Ἰστιαίας, ἡ ὁποία παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἐπίγειον αὐτῆς ὁ Ὠρεὸς (κ. Ὠρεοί, 1000 κ.), ἀρχαία πόλις. Αἰδηψός, (1, 500 κ.), κατὰ τὸν Εὐβοϊκόν, πλησίον τῆς ὁποίας κείνται αἱ περιφημοὶ ἰαματικά πηγαί.

3) Ἐπαρχία **Κάρυστίας** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Κύμη (3,650 κατ.), μικρὸν ἀπέχουσα ἐκ τοῦ Αἰγαίου, ὀνομαστὴ διὰ τὰ λιθανθρακωρυχεῖά τῆς καὶ τὸν ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὸ Αἰλωνάριον, τὸ Ἀλιβέριον, ἡ Κάρυστος καὶ ἡ Σκυῖρος ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ.

4) Ἐπαρχία **Σχοπέλου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σκόπελος (5,000 κ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, γνωστὴ διὰ τὰ ὠραία ἀπίδια, τὰ ὁποία παράγει. Ἄλλη κωμόπολις ἀξία λόγου εἶνε ἡ Σκιάθος (3,500 κ.) ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ, ἡ ὁποία ἔχει λιμένα ἀσφαλῆ.

γ') Νομὸς Κερκύρας.

[130,000 κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος καὶ μικρῶν τινῶν ἄλλων.

Ἡ νήσος **Κέρκυρα**, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἠπείρου εἶνε ἡ πυκνότερον κατοικοῦμένη ἑλληνικὴ νήσος (96,000 κατ.), Προσεγγίζει τὴν Ἠπείρον διὰ πορθμοῦ πλάτους 2 1)2 μύλις χιλιομέτρων καὶ καταλήγει πρὸς Ν. εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ἀμφίπαγον (κ. Ἄσπρο) καὶ Λευκίμμην.

Ὄρη. Τὰ ὄρη τῆς εἶναι χαμηλά, τὸ δὲ ὑψηλότερον εἶναι ὁ Παντοκράτωρ (915 μ.).

Ποῦσις τοῦ ἐδάφους. Ἐχει καταφύτους καὶ θελκτικὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι παράγουσιν οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κερκύρας περιέχει 3 ἐπαρχίας: 1) Κερκύρας, 2) Παξῶν καὶ 3) Λευκάδος.

(2.500 κ.). Πρὸς Ν. τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸ χωρίον Γαστοῦρι (1.500 κ.) κεῖται τὸ « Ἀχιλλεῖον », ὠραιστάτη ἑπαυλις κτισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἄλλοτε αὐτοκρατείας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Παξῶν** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Παξοῦ καὶ τῆς Ἀντιπάξου. Ἡ κυρία νῆσος Παξὸς (κ. Παξοί) κατοικεῖται κατὰ μιὰρὰ χωρία καὶ ἔχει πρωτ. τὸν Γάϊον (600 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Λευκάδος** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Λευκάδος καὶ τῆς νησίδος Τάφου. Πρωτ. εἶνε ἡ Λευκάς (6.000 κατ.) κειμένη παρὰ τὴν λιμνοθάλασσαν καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν, αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶνε ἔθλιναί. Ἔτεροι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Καρυὰ (3.000 κ.) καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος, τοῦ ὁποίου ἐπίγειον εἶνε ἡ Βασιλική.

δ) Νομὸς Κεφαλληνίας.

(83 χιλ. κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ τῶν νησίδων Καλάμου, Καστοῦ καὶ Ἐχινάδων.

Ἡ **Κεφαλληνία** (71.000 κατ.) εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῶν Ἰονίων, κειμένη ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἡ νῆσος εἶνε ὄρεινή, ὑψηλότερον δὲ ὄρος εἶνε ὁ Αἶνος (1620 μ.) τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν Ἰονίων νήσων.

Κύρια προϊόντα τῆς νήσου εἶνε οἶνος, ἔλαιον καὶ σταφίς.

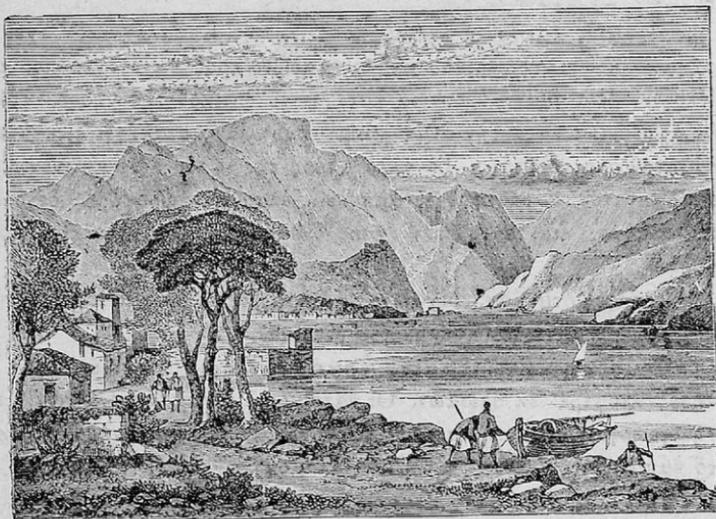
Οἱ κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας εἶνε ἐπιτήδειοι ναυτικοὶ καὶ ἐπιχειρηματικώτατοι ἔμποροι. Ἀποδημοῦντες εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν πλουτοῦσι καὶ πολλοὶ ἀναδεικνύονται ἐθνικοὶ εὐεργεταί.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κεφαλληνίας περιέχει 4 ἐπαρχίας τῶν ὁποίων αἱ 3 κεῖνται ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλληνίᾳ: 1) Κραναιάς, 2) Πάλης, 3) Σάμης καὶ 4) Ἰθάκης.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κραναιάς** πρωτεύουσα ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἀργοστόλιον (10.500 κατ.), πρὸ μικροῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Λιβαδίου. Ἡ πόλις ἔχει ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ ἀξιόλογον ἔμπορικὸν ναυτικόν. Ἄξια λόγου κῶμαι εἶνε τὰ Δειληνάτα.—Τὰ Φαρακλάτα (1.500 κ.), ἕπου αἰ

γυναίκες κατασκευάζουν ώραία ἐργόχειρα.—Τὰ Βαλσαμῦτα (1000κ.) πλησίον τῶν ὁποίων κείται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερσίου, ἔνθα τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον.—Ἡ Λιβαθῶ, περιοχὴ χωρίων κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τῆς νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μιάλης** πρωτεύουσαν ἔχει τὸ Ληξούριον (5.000 κατ.) ἀπέναντι τοῦ Ἀργστολίου.

Ἡ νῆσος Ἰθάκη.

3) Ἡ ἐπαρχία **Σάμης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σάμην ἢ Αἰγιαλὸν (1.000 κατ.). Βορειότερον ταύτης κείται ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων Πύλαρος, τῶν ὁποίων κυριώτερον εἶνε ἡ παράλιος Ἁγία Εὐφημία. Ἐν τῇ Β. προεξοχῇ τῆς νήσου εἶνε ἡ Ἄσσος (μετὰ ἐνετικῷ φρουρίου) καὶ τὸ Φισκάροδον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἰθάκης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἰθάκην (κ. Βαθῶ, 3.700 κατ.), κειμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς ἀσφαλέστατον λιμένα. Ἡ ἀρχαία Ἰθάκη ἔκειτο κατὰ τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς νήσου. Κιόνιον (1,700 κ.). Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὑπάγονται καὶ αἱ νησιδὲς Καστὸς καὶ Κάλαμος, παράγουσαι ἔλαιον καὶ οἶνον.

ε) Νομός Ζακύνθου.

(45 χιλ. κατ.).

Ο νομός ούτος αποτελείται ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν νησίδων Στροφάδων.

Ἡ νήσος Ζάκυνθος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Κεφαλληνίας· ἔχει δὲ σχῆμα τριγωνικὸν περίπου καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν κόλπον τοῦ Κερίου. Μία γυμνὴ ὄροσειρὰ κατέχει τὸ δυτικὸν τῆς νήσου, ἑτέρα δὲ λοφοσειρὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν καταλήγει εἰς τὸ κατὰφυτον ὄρος Σκοπός. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς νήσου εἶνε πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον, κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀνθέων, διὰ τοῦτο δὲ ἡ νήσος ὀνομάζεται « Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς ».

Παράγει σταφίδα, οἶνον καὶ ὀπώρας· ἔχει δὲ καὶ πηγὰς πισσοσφάλτου κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Κερίου.

Φυσικὴ κατάστασις, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἡ νήσος ὑποφέρει ἐκ σεισμῶν. Οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπωνοποιΐας καὶ τὸ ἐμπόριον, διακρίνονται δὲ ἐπὶ φιλομουσίᾳ.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ζακύνθου ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ζάκυνθος (15.000 κατ.) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, πόλις ὡραία ἔχουσα πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ἐν τῷ ὀποίῳ φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου. Εἶνε δὲ πατρὶς τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ τοῦ ὀποίου ἡ προτομὴ ἔχει στηθῆ εἰς μίαν τῶν πλατειῶν αὐτῆς. Ἡ νήσος ἔχει πολλὰς κώμας καὶ χωρία. Ἀξιολογώτερα τούτων εἶνε τὸ Μαχαιράδον (1.500 κ.), τὸ Γερακάριον (2.000 κ.), τὸ Καταστάριον (1.400 κ.) καὶ αἱ Βολίμες (1.500 κ.).

Συγκοινωνία τῶν νήσων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ συγκοινωνία τῶν νήσων ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων. Εἰδικαὶ ἀτμοπλοικαὶ γραμμαὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ Πειραιῶς διὰ Σύρον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Μία γραμμὴ πλέει εἰς Κάρυ-

στον, Κύμην και Σκυρον, διά δὲ τοὺς πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν λιμένας τῆς Εὐβοίας χρησιμοποιοῦνται αἱ πρὸς Βόλον διευθυνόμεναι γραμμαὶ προσεγγίζουσαι εἰς Ἀλιβέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος) καὶ Ὠρεοῦς. Ἡ Χαλκίς συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ σιδηροδρόμου.

Ἀτμόπλοιά τινα ἐκ Βόλου πλέουσι καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν Βαρείων Σποράδων Σκιάθον καὶ Σκόπελον.

Αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ζάκυνθος συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς ἅλλης Ἑλλάδος διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὅποια ἐκτελοῦσι τὸν περίπλου τῆς Πελοποννήσου. Αἱ δὲ λοιπαὶ Ἴονιοι νῆσοι συγκοινωνοῦσι δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἵτινες ἐκ Πειραιῶς διέρχονται διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, προσεγγίζουσι δὲ εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τοὺς Παξοὺς καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

Β

ΝΕῶν Ἑλλάς

Αἱ διὰ τῶν τελευταίων νικηφόρων πολέμων ἐλευθερωθεῖσαι Ἑλληνικαὶ χῶραι εἶναι οἱ ἐξῆς· 1) Ἡπειρος, 2) Βόρειος Θεσσαλία, 3) Μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας, 4) Πολλαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, 5) Ἡ μεγαλόνησος Κρήτη καὶ 6) Ἡ Δυτικὴ Θράκη.

1. ΗΠΕΙΡΟΣ

[15.500 □ χιλ. — 500 περίπου χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἡπειρος ὀρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ μὲν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Μακεδονίας διὰ σειρᾶς ὄρεων, τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν Πίνδον.

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

6

Πρὸς Β. ὄριζεται ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, βρέχεται δὲ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὁριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Ἠπειρος δὲν ἔχει πολλοὺς κόλπους· σπουδαιότεροι εἶνε ὁ τοῦ Αὐλῶνος ἀνήμων εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ ὁ Ἀμβρακικός. Ἀκρωτήρια δὲ ἔχει τὸ Ἀκροκεφαύμιον (κ. Γλωσσάν).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλη ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ ὄρη δασώδη καὶ ἀπότομα, τὰ ὅποια ἐκτείνονται κατὰ παραλλήλους ὁροσειρὰς πρὸς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. Μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Πίνδου Λάκμου (κ. Περιστέρι—Ζυγός) ἐνοῦται ἡ Τύμφη (κ. Παληγοβοῦνι) καὶ τὸ ὕψιστον Βόϊον (κ. Σμόλικα—Γράμμος) κατὰ τὰ ὄρια τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας. Παραλλήλως τούτων ἐκτείνεται τὸ Μιτωικέλι καὶ τὰ Νεμέρτζικα. Πρὸς δὲ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἴονίου ὑφθύνται τὰ Κεραύνια (κ. τῆς Χιμάρρας), τὰ ὅποια προεκτείνονται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκροκεραυνίου. Ἐν τῇ νοτίῳ Ἠπειρῷ ὑφθύνται ὁ Τόμαρος (κ. Ὀλύτσικα) καὶ τὰ ἀπόκρημα ὄρη τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλίου.

Μεταξὺ τοῦ Μιτωικελίου καὶ τοῦ Τομάρου ἐκτείνεται τὸ μόνον εὐρὺ ὁροπέδιον τὸ τῶν Ἰωαννίνων, παράλιοι δὲ πεδιάδες, αἱ ὅποιαὶ σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν εἶνε ἡ Ἀμβρακικὴ καὶ ἡ τοῦ Ἀφίου καὶ Ἄφου.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἄφον (κ. Βερατιανόν) καὶ τὸν Ἀφῶν, τὸν Θύαμιν (κ. Καλαμᾶν), τὸν Ἀχέροντα καὶ τὸν Λοῦρον.

Λίμνη. Λίμνας ἔχει τὴν Ἀχερουσίαν καὶ τὴν Παμβῶτιν (κ. λίμνην τῶν Ἰωαννίνων), τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα διὰ καταδοθρῶν χύνονται εἰς τὸν Θάμιν.

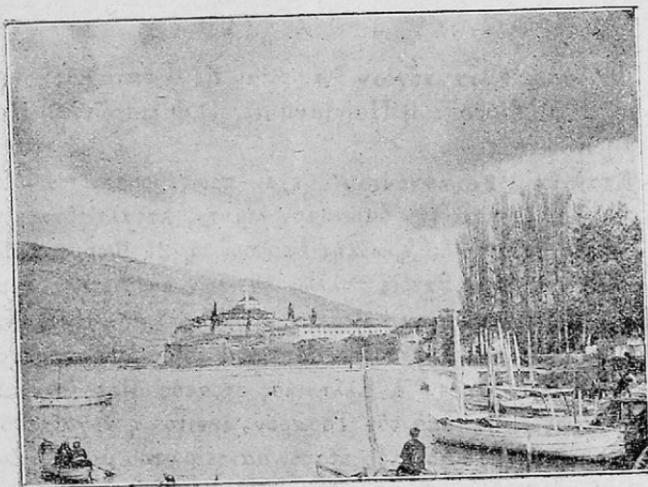
Κλιμα. Εὐκρατον καὶ ὀρεινόν.

Προϊόντα. Προϊόντα τῆς Ἠπείρου εἶνε διμητριακοὶ καρποὶ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας παράγεται καὶ οἶνος, ἔλαιον καὶ ἔσπεριδοειδῆ.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, πάντες σχεδὸν Ἕλληγες, διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πλουτήσαντες εἰς ξένα μέρη εὐηργέτησαν ὅχι μόνον τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος, ἱδρῦσαντες μεγαλο-

πρεπέστατα εθνεργετικά καταστήματα ἐν Ἀθήναις. Τοιοῦτοι ἐθνικοὶ εθνεργεταὶ εἶνε ὁ Τσοῦτσας, ὁ Στουρνάρας, ὁ Σίνας, οἱ Ριζάραι, Ζάππαι, Χατζηκώσαι, Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι.

Πολιτ. κατάστασις—Διαιρέσις. Τὸ Ν. Α. τμήμα ὑπὸ

Λίμνη καὶ τὸ Φρούριον τῶν Ἰωαννίνων.

τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ μέχρι τῆς Πίνδου, ἀνήκειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1831. Τὸ τμήμα τῆς Ἠπείρου τὸ ὁποῖον κεῖται μεταξύ τοῦ νομοῦ Ἄρτης, τῶν Κεραυνίων καὶ Κανδουϊῶν ὄρεων ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ ἡρωικοῦ στρατοῦ μας τῷ 1912—1913. Τὸ μεταξύ Κεραυνίων καὶ Κανδουϊῶν ὄρεων καὶ τοῦ ποταμοῦ Γενούσου τμήμα ἀνήκει σήμερον εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἀλβανίας. Τέλος τὸ τμήμα Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς παρεχωρήθη τῷ 1921 ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ἡ Ἠπειρὸς διαιρεῖται εἰς τρεῖς νομούς: α') Ἰωαννίνων, β') Ἄρτης καὶ γ') Πρεβέζης.

Α') Νότιος Ἡπειρος.

α') Νομὸς Ἰωαννίνων.

[190 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς Ἰωαννίνων διαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας: 1) Ἰωαννίνων, 2) Μετσόβου, 3) Παραμυθίας, 4) Φιλιππῶν, 5) Πωγωνίου καὶ 6) Κονίτισης.

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα (35.000 κατ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ἡρωϊκῆς ἐφόδου τῇ 21 Φεβρουαρίου 1913. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε πατρίς πολλῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν, ἔχει δὲ γυμνάσιον, παρθεναγωγεῖον καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς Ν. τούτων κεῖται τὸ ὀχυρῶτατον φρούριον Μπιζάνι, τὸ ὅποιον ἀπόρρητον θεωρούμενον ἐξεπύρρησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὑπὸ τὸν Τόμαρον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Δωδώνη, ἔπου ὄπῃρχε τὸ ἀρχαιότατον μαντεῖον τοῦ Διός.—Ζαγορίου, μία περιοχὴ 46 χωρίων μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τῆς Τύμφης. Πρὸς Ν. τοῦ Ζαγορίου κεῖται τὸ Συράκον, ὀρεινὴ κωμόπολις.

2) Ἐπαρχία Μετσόβου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μέτσοβον (8.500 κατ.), κατὰ τὴν διόδον τοῦ Λάκμου, ἧτις φέρει ἐξ Ἡπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἶνε πατρίς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Τοσίτσα, Στουρνάρα καὶ Ἀβέρωφ.

3) Ἐπαρχία Παραμυθίας ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Παραμυθίαν (5.000 κατ.), παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Κωκυτοῦ συγκοινωνούσαν μετὰ τῶν Ἰωαννίνων δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ.

4) Ἐπαρχία Φιλιππῶν ταύτης πρωτεύουσα εἶνε Φιλιππῶν (3.500 κατ.), πέραν τῆς Θυάμιδος. Ἐπίγειον αὐτῶν εἶνε ἡ Σαγιὰς, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.—Κονίσπολις (2.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική.—Πηλοσιβίτσα, εὐφορος κώμη.

5) Ἐπαρχία Πωγωνίου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Πωγωνίον, κωμόπολιν γεωργικὴν καὶ ποιμενικὴν. — Δελβινάκιον, κώμη γεωργική, καὶ Βοστίνα, κώμη ποιμενική.

6) Ἐπαρχία **Κόνιτσης**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κόνιτσαν (6.000 κατ.) ἐπὶ λαμπρᾶς τοποθεσίας παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀφόν.

β') Νομὸς **Πρεβέζης**.

(45.000 κατ.).

Ὁ νομὸς **Πρεβέζης** διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας 1) Πρεβέζης καὶ 2) Μαργαριτίου.

1) Ἐπαρχία **Πρεβέζης**· αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πρεβέξαν (8.000 κατ.), ἥτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κατέχει τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἠπείρου, παρὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀκτίου. Εἶνε ἐπίνειον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἔδρα Μητροπολίτου. Πρὸς Β. τῆς Πρεβέζης κεῖται τὸ ἱστορικὸν Ζάλογγον, ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ ὁποῦ ἐκρημνίσθησαν αἱ γενναῖαι Σουλιώτισσαι μετὰ τὸν τραγικὸν χορόν.—Λοῦρος παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν καὶ Φίλιππιάς (3.000 κατ.), μεσόγειοι κῶμαι.

2) Ἐπαρχία **Μαργαριτίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πάργαν (3.000 κατ.), ἀπέναντι τῶν Παξῶν, παράγουσαν πολλὰ πορτοκάλια, κίτρα, λεμόνια καὶ ἔλαιον. Εἶνε διάσημος διὰ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ 1819, ὅτε ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν εἰς τὸν Ἀλῆ πασάν. — Μαργαρίτι (3.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική. — Σοῦλι, ἐπὶ δυσπροσίτων βράχων, πατρὶς τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν.

γ') Νομὸς **Ἄρτης**.

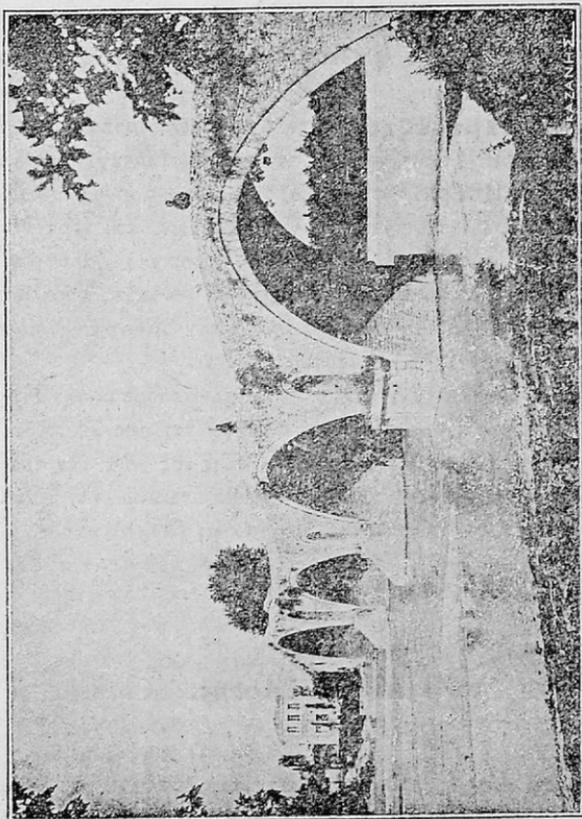
(60.000 κατ.).

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Ἠπείρου. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, πρὸς Δ. μετὰ τῆς λοιπῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς ΝΑ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας· ΝΔ. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ ἐξέτασις. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε ὄρει-

νόν, διχλαδούνται ἐξ ἐν αὐτῷ τὰ Τσουμέρκα, τὰ ὅποια εἶνε τὰ μόνα ὄρη τοῦ νομοῦ τούτου. Πρὸς τὸν κόλπον δ' εἶνε πεδινόν.

Ποταμός. Ὁ Ἄραχθος, πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου καὶ χρο- νόμενος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Ἡ γέφυρα τῆς Ἄρτης.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς περιλαμβάνει μίαν μόνον ἐπαρχίαν, τὴν τῆς Ἄρτης. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἄρτα (7.000 κατ.), ἡ ὅποια κείται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει λιμνὴ παλαιὰ γέφυρα. Ἐπίκειον τῆς Ἄρτης εἶνε

ἡ Κόπραινα, ἡ ὁποία κείται κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.— Πέτα, ΒΑ. τῆς Ἄρτης, παρὰ τὴν ὁποίαν τῷ 1822 ἔπεσον πολλοὶ Σουλιῶται καὶ φιλέλληνες μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων.— Σκουλικαριά (1.200 κατ.) πρὸς Α., πατρὶς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Καραϊσκάκη καὶ Βουλγαρέλιον (1.500 κατ.), κωμοπόλεις γεωργικαί.— Ἄγναντα (1.220 κατ.) καὶ Πράμαντα (2.400 κατ.) ἐπὶ τῶν Τσουμέρκων.— Καλαρούται (700 κατ.), εἰς τὴν ὄρεινοτάτην γωνίαν τοῦ νομοῦ.

Β') Βόρειος Ἡπειρος.

Ἡ ἑλληνικωτάτη Βόρειος Ἡπειρος παραχωρηθεῖσα ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν περιλαμβάνει τὰς περιοχὰς Ἀργυροκάστρου, Κορυτσᾶς καὶ Κολωνίας. Πόλεις ἄξιαι λόγου εἶνε τὸ Ἀργυρόκαστρον (12.000 κατ.) ἐπὶ ὠραίας θέσεως παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου· τὸ Δέλβινον (2.500 κατ.) νοτιώτερον· Ἅγιοι Σαράντα, ἐπίνειον τοῦ νομοῦ· Χιμάρρα ἦτις εἶνε περὶ ἰσχυρῶν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι διακρίνονται ἐπὶ ἀνδρείᾳ. Τεπελένιον (1.000 κατ.), πατρὶς τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Προμετή (1.000 κατ.) καὶ Λεσκοβίκιον, κώμη ὄρεινῆ.

Ὁ πρῶτον νομὸς Κορυτσᾶς ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κορυτσᾶν (27.000 κατ.), σπουδαίαν Ἑλληνικὴν πόλιν, ἔχουσαν ζωηρὸν ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν ὑφανμάτων. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Μοσχόπολις (2.000 κατ.), πατρὶς τοῦ Σίνα. Βίγλιστα, Ἐρσέκα κλπ.

Συγκοινωνία τῆς Ἡπείρου.

Ἡ ἐν Ἡπείρῳ συγκοινωνία ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ἢ ἡμιονικῶν ὄδων, οὐδεμία δὲ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε κατεσκευασμένη. Αἱ κυριώταται ὁδοὶ τῆς Ἡπείρου εἶνε: Ἰωαννίνων—Ἄρτης, Ἰωαννίνων—Πρεβέζης, Ἰωαννίνων—Παραμυθίας, Ἰωαννίνων—Δελβίνου—Ἄγ. Σαράντα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ διακλάδωσις φέρουσα εἰς Ἀργυρόκαστρον. Ἰωαννίνων—Κολωνίας—Κορυτσᾶς. Ἡδὴ ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Ἰωαννίνων ἐκτελεῖται δι' αὐτοκινήτων.

Ἀτμόπλοια δὲ προσεγγίζουν εἰς λιμένας τῆς Ἠπείρου, ὡς εἰς Πρέβεζαν, Σαργάδα, Ἄγιους Σαράντα καὶ Ἀβλώνα.

2. ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

(1.900 □ χιλ.—36 χιλ. κατ.).

(Ἴδε σελ. 50 Ἐπαρχία Ἐλασσῶνος).

3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

(31.000 □ χιλ.—1.500.000 κατ.).

Ἔκτασις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, ἐκτεινομένη πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶνε ἡ μεγαλύτερα καὶ πλουσιωτέρα Ἑλληνικὴ χώρα.

Ὅρια. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Θράκης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ ὄρους Ροδόπης.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν τῆς Καβάλλας, τὸν Στρομοινόν, τὸν Συγγιτικόν (Ἄγιον Ὅρος), τὸν Τορωναῖον (κ. τῆς Κασσάνδρας) καὶ τὸν Θερμαϊκόν (κ. τῆς Θεσσαλονίκης).

Χερσόνησοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν Χαλκιδικικὴν καὶ τὰς τρεῖς μικράς Ἀκτὴν (κ. Ἄγιον Ὅρος), Σιθωνίαν (κ. Λόγγον) καὶ Παλλήνην (κ. Κασσάνδραν).

Ὅρη ἔχει τὸν Σιάρδον, τὴν Κανδαουίαν, τὸ Βόιον, τὴν Τύμφην, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὀλυμπον, τὸν Πίερον, τὸ Βέρομον, τὴν Κερκίνην καὶ τὴν Ροδόπην. Ἐν δὲ τῇ ἀκτῇ ὑφύεται ὁ Ἄθως (κ. Ἄγιον Ὅρος).

Πεδιᾶδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Φλωρίνης, τῶν Καϊλαριῶν, τῆς Καστορίας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Δράμας.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀλιάζμονα, τὸν Λουδίαν, τὸν Ἀξιόν, τὸν Στρομόνα καὶ τὸν Ἀγγίτην.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Λυχνίτιν, τὴν Πρόσπαν, τὴν Ὄρε-

σιάδα (κ. τῆς Καστορίας), τὴν Βεγορρίτιν, τὴν Βόλβην καὶ τὴν Κερκινίτιδα.

Κλίμα καὶ προϊόντα. Ἡ Μακεδονία ἔχει κλίμα εὐκρατον. Τὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε διασώδη καὶ ἐν τοῖς σπλάγγχοις αὐτῶν ἐγκλείουσι πλοῦτον μετᾶλλων. Αἱ πεδιάδες παράγουσιν ἀφθόλους δημητριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα, καπνόν, τρέφονται δὲ καὶ πολλὰ ἀγέλαι κτηνῶν.

Κάτοικοι καὶ ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ κατοικοῦντες ἐν Μακεδονίᾳ Ἕλληνες (ὑπὲρ τὸ 1 ἑκατομύριον) εἰς οὓς προσετέθη καὶ μέγα μέρος τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐκκενωθείσης Ἀνατολικῆς Θράκης, διαφωλᾶττουσι καθαρὰν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ἀνακτῆσαντες τὴν πρὸ αἰῶνων ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν τῶν καὶ ἀπαλλαγέντες τῶν βουλγαρικῶν κκουρρημάτων ἤρχισαν νὰ προσδεύωσιν ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτῶν χώρα. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν ἔτι καὶ Τοῦρκοι καὶ ὀλίγοι Βλάχοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὄλοτομίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία διαίρεται εἰς 5 νομοὺς, α') Θεσσαλονίκης, β') Κοζάνης, γ') Φλωρίνης, δ') Σερρών καὶ ε') Δράμας.

α') Νομὸς Θεσσαλονίκης.

Ὅρια. Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουσι Ν. Δ. τὰ ὄρη Ὀλυμπος, Πίερος, Βέρμιοι, Β. Δ. ὁ Βόρας καὶ πρὸς Β. ἡ Κερκίνη (κ. Μπέλες). Ἐτερα ὄρη εἶνε ὁ Χορτιάτης, ὁ Χολομών καὶ ὁ Ἄθως, ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Πεδιάς εἶνε ἡ μεγάλη καὶ εὐφορος τῆς Θεσσαλονίκης.

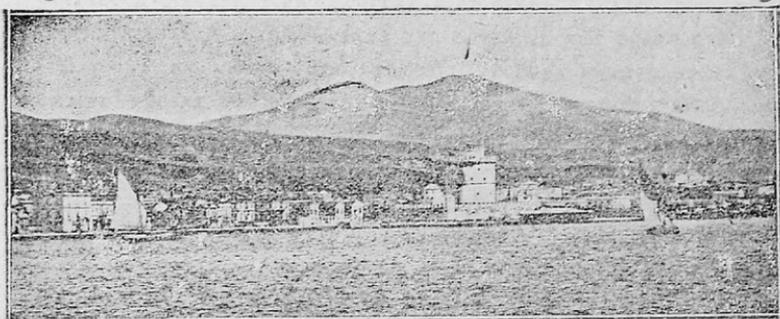
Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Λουδίας καὶ ὁ Ἄξιός, ὁ μεγαλύτερος ὅλων τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας.

Λίμναι δὲ ἡ Βόλβη καὶ ἄλλαι μικρότεραι.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς ἑπτὰ

ἐπαρχίας: 1) Θεσσαλονίκης, 2) Βεροίας, 3) Ἐδέσσης, 4) Γενι-
τσῶν, 5) Κιλκίς, 6) Νοτίων καὶ 7) Χαλκιδικῆς.

1) Ἡ ἐπαρχία **Θεσσαλονίκης** ἔχει πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ
καὶ ὅλης τῆς Μακεδονίας τὴν Θεσσαλονικὴν (200,000 κατ.), ἐπι-
σημῆν ἄμφιθεατρικῶς εἰς τὸ βᾶθος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Χρη-
σιμεῖεὶ ὡς ἐπίγειον τῆς Μακεδονίας καὶ ἔχει εὐρύχωρον λιμένα
καὶ μέγα ἐμπόριον· ἐνταῦθα καταλήγουσιν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Εὐ-
ρώπης. Πολλοὶ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι Ἑβραῖοι· οἱ δ' Ἕλλη-

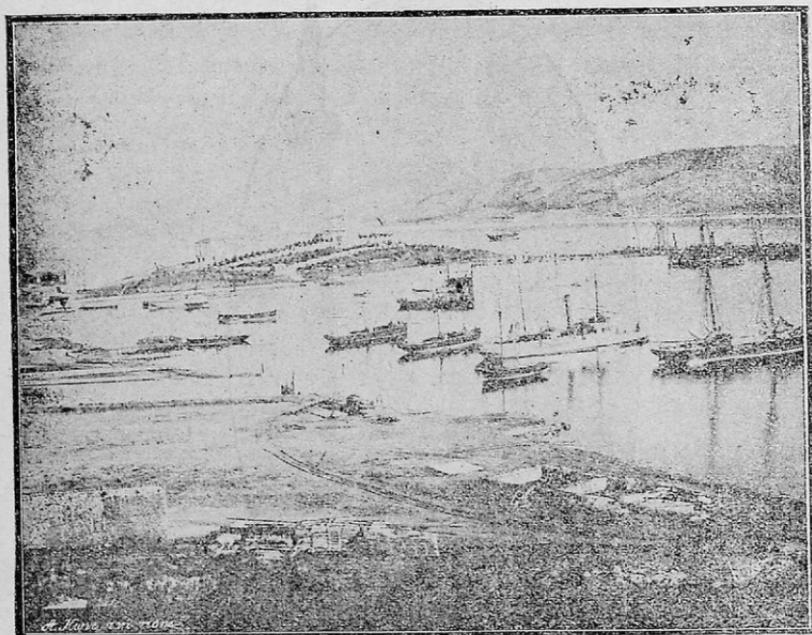
Ἡ κεντρικὴ προκυμαία τῆς Θεσσαλονίκης.

νες ἔχουσι πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Θεσσαλονικὴ ἀνε-
κτῆθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέρᾳ τῆς
εορτῆς τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου, εἶνε ἕδρα δι-
οικησεως, ἔχει ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον καὶ γυμνάσιον, πολλὰ φι-
λάνθρωπικὰ ἰδρύματα, βιομηχανικὰ καταστήματα ὡς ἐξάγει δημη-
τριακὸς καρπὸς καὶ διάφορα ἄλλα προϊόντα. Λαγκαδᾶς, εὐφορος
κωμόπολις παρὰ τὴν ὁμώνυμον λιμνὴν καὶ Λαχανᾶς, ὀνομαστὴ
κώμη διὰ τὴν περιφανῆ νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων
(Ἰούνιος 1913). — Κίτρος, εὐφορος κώμη. — Αἰκατερίνη (8000 κατ.)
ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. — Λιτοχώριον καὶ Λεπτοκαρυά, νοτιώ-
τερον.

2) Ἡ ἐπαρχία **Βεροίας**· πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Βέροια
(20.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος, ἀρχαιοστάτη πόλις καὶ
ὠραία· ἔχει πολλὰ νηματουργεία καὶ ἀλευρομύλους ὕδρακινήτους

καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου.—Νάουσα (10.000 κατ.) ΒΔ. τῆς Βεροίας, ἔχουσα νηματοουργεῖα, ὕφαντουργεῖα καὶ ἀλλαντοποιεῖα· συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Βεροίαν σιδηροδρομικῶς.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἑδεσσης**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἐδεσσα (κ. Βοδενά, 18,000 κατ.), ἡ ἀρχαιοτάτη πρωτεύουσα τῆς Μακεδο-

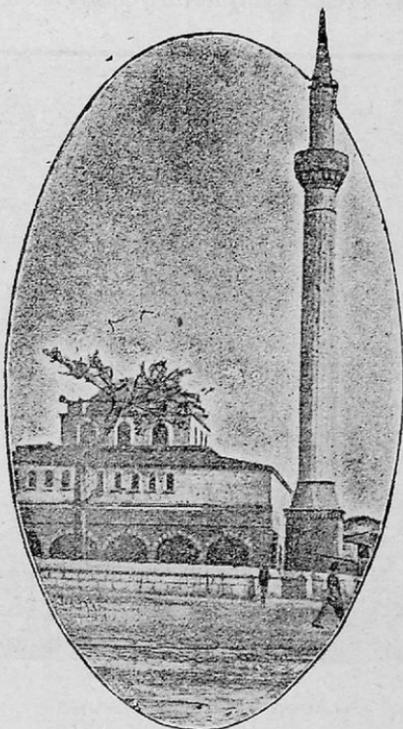

Ἐδουὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

νίας, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς καταρράκτας τῆς καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Ναούσης διὰ σιδηροδρόμου.—Μεσημέριον, εὐφορος κώμη· Ὀστροβον, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ Κότσανα, εὐφοροὶ κωμοπόλεις.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἡενιτσῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γενιτσῶ (12.000 κατ.), τὰ ὁποῖα κείνται παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην ὀνομαστὰ διὰ τὴν μεγάλην μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

διὰ τῆς ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ προσέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην (20 Ὀκτωβρίου 1912).—Πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας «Πέλλης», πρωτευούσης ἄλλοτε τῆς Μακεδονίας. Ἐν ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.—Πέτροβον, κωμόπολις γεωργική. Γουμέντσα, κωμόπολις ποιμενική.

Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας (Τζαμίον ἐπὶ Τουρκοκρατίας).

5) Ἡ ἐπαρχία **Βαλκίς** κεῖται βορειότερον. Πρωτ. εἶνε ἡ γεωργική κωμόπολις Κιλκίς, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων, οὓς ἐξεδιώξαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν ὄχρωμάτων διὰ τῆς λόγχης. Παρ' αὐτὸ ἐκτίσθη νῦν ἡ Νέα Στρώμνιστα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς παλαιᾶς Στρωμνίτισης, ἧτις παρεχω-

ρήθη κατά πρώτον εις τοὺς Βουλγάρους καὶ κατόπιν εις τοὺς Σέρ-
βους.—Πλανίτσα καὶ Πεΐκοβον, κωμοπόλεις ποιμενικαί.

6) Ἡ ἐπαρχία **Νοτίων** εἶνε ἡ βορειοδυτικωτάτη τοῦ νομοῦ
καὶ εὐφορωτάτη (κ. τῆς Καρατσόβας). Πρωτ. εἶνε τὰ Νότια κωμό-
πολις εὐφορος καὶ ποιμενική· ἕτεραι κωμοπόλεις εὐφορώταται εἶνε
τὸ Σούμποσκον, τὰ Λιβάδια, ἡ Μαγιαδάρη καὶ Καρατζόβα.

7) Ἡ ἐπαρχία **Χαλκιδικῆς** περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον χερ-
σόνησον καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πολύγυρον (3.500 κατ.). Ἐτε-
ραι ἄξια λόγου κῶμαι εἶνε ἡ Γαλάτιστα, ἡ Λαριγκόβη καὶ ἡ Ἰε-
ρισσός. Ἐνταῦθα τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν σημαντικαὶ πόλεις, ὡς
ἡ Ὀλυμθος, ἡ Ποτίδαια καὶ τὰ Στάγιρα, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστο-
τέλους.—Ἐν τῇ Σιθωνίᾳ (κ. τοῦ Λόγγου) μεγίστη εἶνε ἡ Συκιά.—
Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ (τοῦ Ἁγ. Ὄρους), ἥτις εἶνε τερπινοτάτη, κείνται
20 Μοναί, 12 σκῆται καὶ 204 κελλίαι. Εἰς τὰςτας κατοικοῦσι περὶ
τὰς 7 χιλ. μοναχοί, Ἕλληνες καὶ Σλαβοὶ (ἰδίως Ρῶσοι). Διοικοῦνται
δ' αὐταὶ ὑπὸ τῆς «Ἱεράς Συνάξεως», ἥτις ἐδρεύει ἐν τῷ μοναδικῷ
χωρίῳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ταῖς Καρυαῖς. Αἱ μέγισταί Μοναί τοῦ
Ἄθω εἶναι τρεῖς· ἡ τῆς μεγίστης Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου καὶ
τῶν Ἰβήρων. Τὰ Βασιλικά (3,000 κ.) κωμόπολις εὐφορωτάτη.

β') Νομὸς Κοζάνης.

[180 χιλ. κατ.].

Ὄρειαι καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Κοζάνης κατέχει τὸ ΝΔ. τμήμα
τῆς Μακεδονίας. Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουνε πρὸς Α. τὰ ὄρη Βέρ-
μιον, Πίερος, Ὀλυμπος, πρὸς Ν. τὰ Χάσια καὶ πρὸς Δ. τὸ Βόϊον.

Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀλιάκμων.

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Κοζάνης διαιρεῖται εἰς ἕξ
ἐπαρχίας· 1) Κοζάνης, 2) Κατλάρων, 3) Ἀνασελίτσης, 4) Γρεβε-
νῶν, 5) Σερβίων καὶ 6) Ἐλασσῶνος.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κοζάνης** ἐκτείνεται παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα.
Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κοζάνη (12,000 κατ.), πόλις καθαρῶς
Ἑλληνική καὶ εὐφορος.

2) Ἡ ἐπαρχία **Κατλάρων** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ

Καϊλάρια (8.500 κατ.). Ἄλλα χωρία εἶνε τὸ Κομανόν καὶ τὸ Νάλμπάνκιοι, πλησίον τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληγες ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους τῷ 1912.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἀνασελίτσης** πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Σιάιιστα (10.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος. — Λαψίστη καὶ Τσοτύλιον, δυτικώτερον, κωμόπολις ἔχουσα γυμνάσιον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Γροβενῶν** πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὰ Γροβενά, μικρὰ κώμη (ἔδρα Μητροπολίτου) καὶ ἡ Σαμαρίνα.

5) Ἡ ἐπαρχία **Σερβίων** πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὰ Σέρβια (5.000 κ.) ὄχι μακρὰν τῆς ὄχρῳς διόδου τῆς Πόρτας (κ. Βολουστάνας), γνωστῆς ἐκ τοῦ Ἑλληγοτουρκικοῦ πολέμου. — Βελβενδὸς καὶ Καταφύγιον, κώμαι ὑπὸ τὸν Πίερον.

γ') Νομὸς Φλωρίνης.

[153 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ὀριζόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἡπείρου.

Ὅρη. Ὁ Βαρνοῦς (ΒΔ), τὸ Βόϊον καὶ ὁ Βόρας (ΒΑ), ὑψηλὰ καὶ δασώδη.

Πεταμὸς. Ὁ Ἀλιάκμων (πρὸς Ν.).

Λίμνη. Ἡ Πρέσπα (ΒΔ.) μέρος τῆς ὁποίας ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἡ Ὁρεσιὰς (κ. Καστορίας).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος περιέχει δύο ἐπαρχίας, τὴν τῆς Φλωρίνης καὶ τὴν τῆς Καστορίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φλωρίνης** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Φλώριναν (12.000 κατ.), ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Μογλωνῶν ἔχουσα γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον. — Μπάνιστα, Σωτήη καὶ Σόροβιτις, χωρία γνωστὰ ἐκ τοῦ Ἑλληγοτουρκικοῦ πολέμου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καστορίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καστορίαν (15.000 κατ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, πεφημισμένην διὰ τοὺς ἰχθῦς τῆς, ἐκ τῶν ὧν τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ὄραιον χαδιά-

ριον. Ἡ πόλις αὕτη ἔχει ευρσοδεφεία καὶ ἐργαστήρια γουναρικῶν. Κλεισοῦρα.—Χρούπιστα καὶ Βογάντσικον, μεγάλα χωρία, ἐκ τῶν ὑποίων τὸ πρῶτον παράγει πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, οἶνον, ἐκλεκτὸν καπνόν, μέλι, μέταξαν καὶ ὀνομαστοὺς τάπητας.

δ') Νομὸς Σερρῶν.

[120 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ὁ νομὸς Σερρῶν κατέχει μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἣτις εἶνε εὐφορωτάτη. Διατέμενται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Στρουμόνος ποταμοῦ.

Ὅρη. Ἡ Κερκίνη (Μπέλες) πρὸς Β. καὶ τὸ Παγγαῖον ΝΑ.

Πεδιάς. Ἡ τῶν Σερρῶν, εὐφορωτάτη.

Ποταμοί. Ὁ Στρουμῶν, ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Ἀγγίτης, ὅστις χύνεται εἰς τὴν λίμνην Κερκινίτιδα (κ. τοῦ Ἀχينوῦ).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ἦτοι 1) τῶν Σερρῶν, 2) τῆς Νιγρίτης, 3) τῆς Ζίχνης καὶ 4) τοῦ Σιδηροκάστρου (Δεμίρ—Ἰσάρ).

1) Ἡ ἐπαρχία **Σερρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὰς Σέρρας (30.000 κατ.) πόλιν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν συνδεομένην σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον οἱ Βούλγαροι πρὶν φύγωσι κατέστρεψαν αὐτήν. Σήμερον ἔχει πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον μετὰ λαμπρὰς βιβλιοθήκης, πολλὰ σχολεῖα καὶ ὠραῖον νοσοκομεῖον. Ἄλλαι κωμοπόλεις εἶνε ἡ Τζουμαγιά—Μπαϊρακλή (5.000 κατ.) ΒΔ τῶν Σερρῶν, Δεβίστα (2.000 κ.), Σαρμονακλή (1.500 κ.) καὶ Τοπόλιανη (1.500 κατ.) παράγουσαι ἄφθονον καπνόν. Ἄνω Βροντοῦ (5.000 κατ.) κωμόπολις γεωργικῆ.

2) Ἡ ἐπαρχία **Νιγρίτης** πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ κωμόπολις Νιγρίτα (5.000 κατ.) ἔχουσα εἰρηνοδικεῖον καὶ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων γνωστῆ διὰ τὰς σφαγὰς τῶν ἀθίων κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν θηριωδῶν Βουλγάρων.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ζίχνης** πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Ζηλιάχωβα

(2.500 κατ.) ἔχουσα εἰρηνοδικεῖον καὶ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων. Ἄλλαι κωμοπόλεις εἶνε ἢ Ἀλιστράτη (2.000 κατ.) ὅπου ὑπάρχει ὀρφανοτροφεῖον διὰ τὰ τέκνα τῶν ὑπὸ τῶν Βουλγαρῶν καταστραφέντων Ἑλλήνων.— Ροδολεῖβος (5.000 κατ.) παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου καὶ Σέμαλπον (2.000 κατ.).

4) Ἡ ἐπαρχία **Σιδηροκάστρου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ Σιδηρόκαστρον (τουρκ. Δεμιρ-Ἰσάρ 4.000 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐγένετο νικηφόρος μάχη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων τῇ 26 Ἰουνίου 1913. Ἡ πόλις ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ἔχει δὲ εἰρηνοδικεῖον καὶ πολλὰ σχολεῖα.— Κάτω Τζουμαγιά, σπουδαία πολίχνη (6.000 κατ.). Κρούσοβον (3.000 κατ.).

ε') Νομὸς Δράμας.

[205 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ὁ νομὸς Δράμας κατέχει τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Μακεδονίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Θάσον.

Ὅρη. Τὸ Παγγαῖον πρὸς Ν., ὁ Ὄρβηλος καὶ ἡ Ροδόπη ΒΑ.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς Δράμας, ἡ τῆς Καβάλλας καὶ ἡ τοῦ Σαρῆ—Σαμπάν, παράγουσαι ἄφθονον καπνόν.

Παταμός. Ὁ Νέστος πηγάζων ἐκ τῆς Ροδόπης καὶ χυνόμενος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅστις πρὸς τὰς ἐκβολὰς ἦτο ἄλλοτε ὄριον Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας: 1) Δράμας, 2) Πραβίου, 3) Καβάλλας καὶ 4) Νέστου (κ. Σαρῆ—Σαμπάν).

1) Ἡ ἐπαρχία **Δράμας** πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Δράμα (20.000 κατ.) κειμένη ἐπὶ καταφύτου τοποθεσίας καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν Σερρῶν. Ἐχει πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον, πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ γυμναστήριον. Δοξῆτον (3.000 κατ.) μέγα χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κατοικοὶ ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουργάρων τῇ 30 Ἰουνίου 1913. Πρωτότσάνη (5.000 κατ.) παράγουσα ἐξαίρετον καπνόν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πραβίου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ Πράβιον (6.000 κατ.), ἔδρα Μητροπολίτου καὶ εἰρηνοδίκου. Ποδογοῦριανη (1.500 κατ.), Σαράκοβα (2.000 κατ.), Τσάγεζι, κώμη κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἐπίγειον.—Ἐλευθεραὶ (1.000 κατ.) χωρίον καὶ λιμὴν πρὸς Ν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καβάλλας** κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Καβάλλα (25,000 κατ.) σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐξάγων ἐξάαιρετον καπνόν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ εὐφορος νῆσος Θάσος (16.000 κατ.), μετὰ ὁμωνύμου πρωτεύουσῃς.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νέστου** (κ. Σαρῆ Σαμπάν) πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ χωρίον Σαρῆ Σαμπάν (3.000 κατ.), κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ Νέστου ποταμοῦ. Εἶνε ἔδρα εἰρηνοδικείου καὶ συγκοινωνεὶ δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τῆς Δράμας καὶ τῆς Καβάλλας.

Συγκοινωνία τῆς Μακεδονίας. Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ τεσσάρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. 1) Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου. 2) Θεσσαλονίκης—Σερβίας 3) Θεσσαλονίκης—Σερρών—Δράμας—Κωνσταντινουπόλεως καὶ 4) Θεσσαλονίκης—Λαρίσης—Ἀθηνῶν.

4. Αἱ Ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

[4.400 □ χιλ. — 400 χιλ. κατ.].

Θέσις. Αἱ ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους κεῖνται κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Εἶνε ὀρειναί, ἔχουσιν ὅμως ἔδαφος γενικῶς εὐφορον.

Κάτοικοι. Αἱ νῆσοι αὐταὶ κατοικοῦνται ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις σπουδαίως ἐβοήθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῷ 1821, ἐξεπληρώθη, δὲ ὁ διακαὴς πόθος αὐτῶν, ὅπως ἐλευθερωθῶσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἀποτελοῦσι 3 νομούς· α') τῆς Λέσβου, β') τῆς Χίου καὶ γ') τῆς Σάμου.

α') Νομὸς Λέσβου.

(185.000 κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Λέσβου, Λήμνου, Ἁγίου Εὐστρατίου, Σαμοθράκης, Ἰμβρου καὶ Τενέδου.

Ἡ **Λέσβος** (κ. Μυτιλήνη) εἶνε ἡ μεγίστη τούτων ἔχουσα περὶ τὰς 150 χιλ. κατοίκους. Διαμελίζεται ἐκ νότου ὑπὸ δύο κόλπων, τῆς Καλλονῆς καὶ τῆς Βέρας, εἶνε δ' εὐφορος καὶ κατάφωτος παράγουσα σίτον, οἶνον, ἔλαιον καὶ διαφόρους ὀπώρας. Τὰ ἔρη τῆς εἶνε χαμηλά, σπουδαιότερον εἶνε ὁ Ἅγιος Ἥλιος. Ἡ νῆσος περιέχει 3 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Μυτιλήνης, τοῦ Πλωμαρίου καὶ τοῦ Μολύβου.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης εἶνε ἡ Μυτιλήνη, πόλις εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ (30.000 κατ.). Τῶν δ' ἐπαρχιῶν Πλωμαρίου καὶ Μολύβου πρωτεύουσα εἶνε ὡσαύτως ὁμώνυμοι εὐφοροὶ πόλεις.— Ἐρεσσὸς (3.000 κατ.), κώμη πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Παπανικολῆς ἔκτισε τὴν τουρκικὴν φρεγάταν (1821).

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Ἡ **Λήμνος** (25.000 κατ.), χαμηλὴ καὶ φαλακρὰ νῆσος, με εὐρὴν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, τὸν Μοῦδρον. Ἐν τῷ λιμένι τούτῳ διέμενεν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ὅπως φυλάττη τὸν τουρκικὸν στόλον κεκλεισμένον ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὸ Κάστρον (3.500 κατ.), κώμη παράλιος. Μοῦδρος (3.000 κατ.) πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὁμώνυμου λιμένος.

ΝΔ. τῆς Λήμνου εἶνε ἡ μικρὰ νῆσος Ἅγιος Εὐστράτιος μετὰ ὁμώνυμου κώμης.

Ἡ **Σαμοθράκη** (5.000 κατ.), ὀρεινοτάτη νῆσος με ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνθρακοποιίαν καὶ κτηνοτροφίαν,

Ἡ **Ἰμβρος** (10,000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου, Παρὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ πορθμοῦ συνεκροτήθησαν αἱ δύο ἔνδοξοι ναυμαχίαι κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (ἡ λεγομένη ναυμαχία τῆς Ἑλλης τῆ 3 Δεκεμβρίου 1912 καὶ ἡ τῆς Λήμνου τῆ 5 Ἰανουαρίου 1913).

Ἡ **Τένεδος** (7.000 κατ.), μικρὰ νῆσος, εὐφορος, πρὸ τῆς Τρωάδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου μὲ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν κειμένην πρὸς Β. τῆς νήσου. Ἡ νῆσος παράγει οἶνον.

β') Νομὸς Χίου.

[72 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Χίου, Οἰνουσῶν καὶ Ψαρῶν.

Χίος. Εἶνε μίξ τῶν εὐφορωτάτων νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παράγουσα πλὴν τῶν ἐσπεριδοσιδῶν καὶ ἄλλων προϊόντων καὶ μασίχην, ἐξαιχόμενη ἐκ μαστιχοφόρων δένδρων. Ἄλλοτε ἤχημαζε διὰ τὸ μέγα αὐτῆς ἐμπόριον, ἀλλὰ τῷ 1821 κατεστράφη δι' ἀνηλεοῦς σφαγῆς τῶν Χίων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῷ 1822 δὲ φοβερὸς σεισμὸς συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην καταστροφὴν. Εἶνε πατρίς τοῦ ἀοιδίμου Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Σογγροῦ.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις Χίος (15.000 κατ.), ἔδρα διοικητοῦ καὶ Μητροπολίτου, ἔχουσα πρωτοδικεῖον, ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ πολλὰ σχολεῖα μετὰ πλουσίας βιβλιοθήκης. Ἔτεροι κωμοπόλεις εἶνε ἡ Καρδαμύλη (6.000 κατ.), ἡ Καλαμωτὴ (1,500 κατ.), ἡ Βολωσὸς (2,000 κατ.) καὶ ἄλλαι.

Ψαρά. ΒΔ τῆς Χίου, μικρὰ καὶ πετρώδης νῆσος, ἀλλ' ἔνδοξος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ναυτικὸν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν Τούρκων (τῷ 1824). Ἐκ τῶν 20.000 σχεδὸν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατοίκων αὐτῆς σήμερον ἀριθμοῦνται μόνις περὶ τοὺς 700. Τὰ Ψαρά εἶνε ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος Κωνσταντίνου Κανάρη.

γ) Νομός Σάμου.

[80 χιλ. κατ.].

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σάμου, Ἰκαρίας καὶ Φούρνων.

Σάμος (55 χιλ. κατ.). Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς χερσονήσου Μυκάλης· εἶνε ὄρεινῆ, ἔχει ὁμῶς εὐφρο-
τάτας πεδιάδας. Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας κ. τ. λ.
ἔχει δὲ ἀκμαϊότατον ἐμπόριον.

Ἡ Σάμος ἔνεκα τῶν ἀγῶνων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπε-
τέλει ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, μέχρις
οὗτου κατελήφθη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρα-
τοῦ τῷ 1912.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας 1) Σάμου καὶ 2)
Ἰκαρίας.

1) **Ἐπαρχία Σάμου.** Πρωτεύουσα εἶνε ὁ Λιμὴν Βαθέος
(7,500 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος
ἔχουσα πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ ἔδρα
διοικήσεως. Παρὰ ταύτην εἶνε τὸ Βαθὺ (6,000 κατ.). Σάμος, ἀπέ-
ναντι τῆς Μυκάλης, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ πατρίς
τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου.— Καρλόβασι (6,000 κατ.) καὶ Μαρα-
θόκαμπος (4,000 κατ.), πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου.

Ἐπαρχία Ἰκαρίας. Ἡ νῆσος Ἰκαρία (18,000 κατ.) εἶνε
ἐπιμήκης, ὄρεινῆ καὶ δασώδης ἐξάγουσα ξυλείαν καὶ ἄνθρακα.
Κατοικεῖται κατὰ σποραδικὰ χωρία. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἰκαρία
(ἢ Ἅγιος Κηρύκος). Φοῦρνοι (π. Κορσεαί), μικραὶ νῆσοι πρὸς Ἀ-
τῆς Ἰκαρίας.

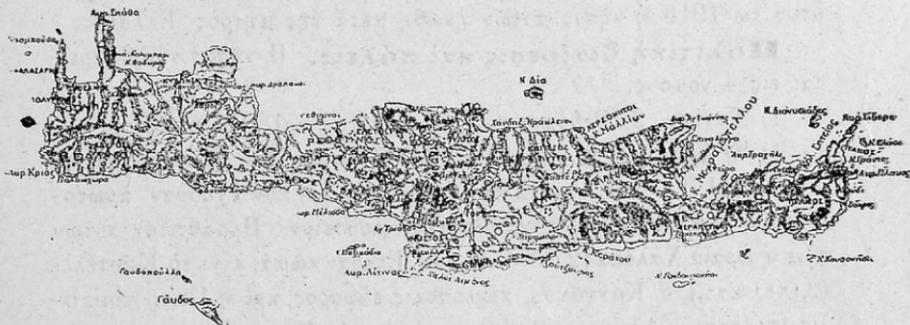
Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκεν ἄλλοτε καὶ ἡ μεμακρυσμένη νῆ-
σος Καστελλόριζον (π. Μεγίστη), τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι (12,000)
ἐκήρυξαν αὐθορμήτως τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ
Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, ἀλλὰ σήμερον διατελεῖ ὑπὸ ἰταλικῆν
κατοχήν.

Β. Κρήτη.

[350 χιλ. κατ.].

Θέσις. Ἡ ἠρωϊκὴ νῆσος Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα ἐπίμηκες, ἐκτείνεται μεταξύ τοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Οἱ πλείστοι κόλποι τῆς νήσου σχηματίζονται κατὰ τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Δύο κόλποι ἐνταῦθα, ὁ τοῦ Μιραμιπέλου καὶ ὁ Ἀμφιμαλῆς (κ. τοῦ Ἀλμυροῦ), διαμορφοῦσι τρία τμήματα τῆς νήσου, τῶν ὁποίων τὸ μέσον εἶνε ὁ εὐρὺς

Κρήτη.

κορμὸς αὐτῆς. Δυτικώτεροι κόλποι εἶνε ὁ τῆς Σούδας, ἀσφαλέστατος λιμὴν, ὁ τῶν Χανίων καὶ ὁ τοῦ Κισιάμου.

Ἐσχατα ἀκρωτήρια εἶνε ΒΔ μὲν ὁ Κίμαρος (κ. Τρυπητή) καὶ τὸ Ψάκον (κ. Σπάθα). Πρὸς τὴν Σούδα τὸ Κύαμον (κ. Ἀκρωτήρι). Ἀνατολικώτερον εἶνε τὸ Σαμώνιον (κ. Σίδηρος) καὶ νοτιώτατον ὁ Λισσὴν (κ. Λίθινον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ νῆσος εἶνε ὄρεινή, ἔχει ὅμως παραλίους πεδιάδας εὐφόρους. Τὸ δυτικὸν τμήμα καταλαμβάνουσι τὰ Λευκὰ Ὄρη (κ. Ἄσπρα βουνὰ ἢ Μαδάρες), ὄψηλά καὶ δασώδη. Κατὰ τὸ μέσον ὄψεται ἡ Ἴδη (κ. Ψηλορείτης) καὶ ἡ Δίκτη (κ. Λασιθί), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς.

Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ Ἰάρο-

δανος (κ. Πλτανιάς), τὸ Μυλοπόταμον πρὸς Ν., ὁ Ληθαῖος κ. Ἰεροπόταμος) διαρρέων τὴν Μεσσαράν, καὶ ὁ Καταρράκτης (κ. Ἀναποδάρης).

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλίμα εἶνε γλυκώτατον, προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, σάπωνα, τυρόν, βαλανίδια, κάστανα καὶ ἄλλας ὀπώρας.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι (350,000) εἶνε Ἕλληνες, ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα· κατοικοῦσιν ἀκόμη καὶ τινες μωαμεθανοὶ (34,000) εἰς τὰς πόλεις Χανιά, Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον. Οἱ Κρητες εἶνε γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι μὴ ἀνεχόμενοι ξένους κατακτητῆς· διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ τῷ 1913 ἡ νῆσος αὐτῶν ἠνώθη μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ νῆσος νῦν διαιρεῖται εἰς 4 νομοὺς.

1) Χανίων, 2) Ρεθύμνης, 3) Ἡρακλείου καὶ 4) Λασηθίου.

1) Ὁ **νομὸς Χανίων** (105,000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Χανιά (21,000 κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον ἔχουσαν πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. Προάστειον αὐτῶν εἶνε ἡ ὠραία Χαλέπα (2,000 κατ.).—Ἔτεροι κῶμαι εἶνε τὸ Καστέλλι (2,000 κατ.), ἡ Κάντανος, κωμόπολις εὐφορος, καὶ ἡ Γεωργιούπολις (πρότερον Ἀλμυρός, 2,000 κατ.), ὀνομασθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, τοῦ πρώτου ἀρμοστοῦ τῆς νῆσου. Βάμιος, πλουσία καὶ εὐφορος κωμόπολις.

2) Ὁ **νομὸς Ρεθύμνης** (72 000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ρέθυμνον (9.500 κατ.), πόλιν παράλιον, ΝΑ ταύτης κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 ἐκούσιαν ὀλοκαύτωσιν τῶν ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντων χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τούτους. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε τὸ Ἀτσικόπουλον (1.500 κατ.), τὰ Ἀνώγεια, τὸ Καστέλλι, τὸ Μελιδόνι καὶ ἡ Χώρα Σφακιῶν κῶμη παράλιος.

3) Ὁ **νομὸς Ἡρακλείου** (102.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἡράκλειον (26.000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ ὀχυράν. Παρὰ τούτην κείνται τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας Κνωσοῦ, τῆς ἑδρας

τοῦ Μίνωος. Ἐτεροι κωμοπόλεις εἶνε αἱ Ἀρχάνας (3.000 κατ.), πλουσία καὶ εὐφορος, Ἅγιος Μύρων καὶ Πλάτανος.

4) Ὁ νομὸς **Λασηθείου** (67.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Νικόλαον, λιμένα κείμενον παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Μιραμπέλου.—Νεάπολις (2.300 κατ.).—Ἱεράπετρα καὶ Λιμὴν.

Θ Ρ Α Κ Η

(30.000 □ χιλ.—800.000 κατ.).

Θέσεις. Ἡ Θράκη χώρα καὶ αὐτὴ Ἑλληνικὴ, εἶνε ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν πληθυσμόν.

Ὅρια. Ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νέστου, βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς προποντίδος καὶ τοῦ Θρακίου πελάγους.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Θράκη σχηματίζει δύο κορίας χερσονήσους τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Βόσπορος, καὶ τὴν Θρακικὴν, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Ἑλλήσποντος. Κόλποι δὲ σημαντικοὶ εἶνε ἐν μὲν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ὁ τοῦ Πύργου, ἐν δὲ τῷ Θρακίῳ πελάγει ὁ Μέλας καὶ ὁ τοῦ Λάγο. Κατὰ δὲ τὸ νότιον στόμιον τοῦ Βοσπόρου σχηματίζεται ἀξιοσημείωτος κόλπος, ὁ Κεράτιος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θράκης κατέχουσιν αἱ ὄψηλα διακλαδώσεις τῆς Ροδόπης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα συνεχίζεται ἡ ὄρεινὴ χώρα διὰ χαμηλῶν ὄροσειρῶν ἄξιον λόγου εἶνε τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα παρὰ τὰς ἀκτὰς Ἱερὸν Ὅρος (κ. Τεκίρ-δάγ.). Πρὸς Β. δὲ ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραὶ τοῦ Αἴμου.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ρίλου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακίον πέλαγος. Δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὧν μέγιστοι εἶνε ὁ Τόντζος (πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου), ὁ Ἄρδας (ἐκ τῆς Ροδόπης) καὶ ὁ Ἐργίνης (ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὄρεινῆς Θράκης). Ὁ

ποταμός ούτος αποτελεί τὸ φυσικὸν ὄριον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑυρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, εἰς τὰ ὄρεινά ὅμως μέρη εἶνε ψυχρόν.

Προϊόντα. Δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βάμβαξ, καπνός, ροδέλαιον (ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ), ἔτι δὲ τρέφονται ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν.

Κάτοικοι. Ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θράκης ἀνέρχεται εἰς 800.000 κατ. περίπου μὲ ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Δυστυχῶς ὅμως ἐν τῷ βορείῳ αὐτῆς τμήματι, τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, ἦτις ἀσθαιρέτως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1885), ὀλίγοι ἀπέμειναν ἕνεκα τῶν φρικωδῶν διωγμῶν τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἐκ τῆς Θράκης ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρος ἡ δυτικὴ Θράκη, τὴν ὁποίαν κατεῖχον ἀδικαιολογητικῶς οἱ Βούλγαροι.—Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἦτις παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν ὑπὸ Ἑλληνικὴν διοίκησιν παρεχωρήθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 1923, ὃ δὲ πληθυσμὸς αὐτῆς κατέφυγεν εἰς τὴν δυτικὴν Θράκην καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

[300 χιλ. κατ.]

Πόλεις. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Θράκης, κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐλαχίστων δὲ Βουλγάρων, ἔχει δὲ τὰς ἐξῆς πόλεις: Δεδεαγάτς, ἐπίνειον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων μεσογείων πόλεων ἢ πόλεις αὕτη ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀπλῶς ἐμπορικὴ διέξοδος τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ Αἰγαῖον. — Ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Σουφλί, ἢ Γιουμουλτζίνα (30.000 κατ.) ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Μαρωνείας, ἢ Ξάνθη (18.000 κατ.) ὀνόμαστὴ διὰ τὰ καπνὰ αὐτῆς (πόλις ἑλληνικωτάτη), καὶ τὸ Πόρτο Λάγο, ἐπίνειον τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Ἡ Ἀνατολικὴ ἢ Τουρκικὴ Θράκη χωρίζεται ἀπὸ τῆς Δυτικῆς

Θράκης διὰ τοῦ ὄρους Ροδόπης, περιλαμβάνει δὲ ὁλόκληρον τὴν ἀπὸ τοῦ Αἴνου μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκτεινομένην χώραν, ἤτοι τὸν Νομὸν Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῶν διοικήσεων αὐτοῦ.

Νομὸς Ἀδριανουπόλεως

(700 χιλ. κατ.)

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιέχει 4 διοικήσεις· 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπόλεως.

1) Ἡ διοίκησις **Ἀδριανουπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν (130 000 κατ.), κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἐτέρα σημαντικὴ πόλις εἶνε τὸ Καραγάτς (6.000 κατ.) πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τὸ Διδυμότειχον (12 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικῆ.

2) Ἡ διοίκησις **Σαράντα Ἐκκλησιῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας (17.000 κατ.)· ἕτεραι πόλεις εἶνε ἡ Βιζύη (5 χιλ. κατ.) καὶ ἡ Μήδεια (5 χιλ. κατ.), πόλις παράλιος εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον.

3) Ἡ διοίκησις **Ραιδεστοῦ** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ραιδεστον (28.000 κατ.), ἥτις εἶνε παράλιος ἐμπορικὴ πόλις. Ἐτεραι πόλεις εἶνε ἡ Ἡράκλεια (6 χιλ. κατ.), πόλις παράλιος καὶ ἡ Τυρολόη (7 χιλ. κατ.).

4) Ἡ διοίκησις **Καλλιπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλλιπόλιν (35.000 κατ.), κειμένην πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐτέρα πόλις εἶνε ἡ Αἴνος (12 χιλ. κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ταριχευτοὺς ἰχθῦς τῆς (κοινῶς νίτικα).

α') Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως

[1.200.000 κατ.]

Πόλεις. Κωνσταντινούπολις (1.000.000 κατ.), ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, κειμένη παρὰ τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Κεράτιον

κόλπον, ἐν μαγευτικωτάτῃ τοποθεσίᾳ. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, δι' ὃ καὶ Ἐπτάλοφος καλεῖται. Ἐν αὐτῇ σώζονται πλείστα ἀρχαῖα οἰκοδομήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὅστις ἔχει μεταβληθῆ εἰς τζαμίον, καὶ ὁ Ἰππόδρομος, ἔνθα σώζεται ὁ κορμὸς τῶν συμπεπλεγμένων τριῶν ὕψεων, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἐβάσταζον τὸν ὀρειχάλκινον Δελφικὸν Τρίποδα, ὃν οἱ Ἕλληνες ἀφιέρωσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην. Διαιρεῖται εἰς πολλὰ τμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶνε ἡ συνοικία τοῦ Φαναρίου, ἔνθα ὑπάρχει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ μεγάλη Σχολὴ τοῦ Γένους. Εἰς τὸ Φανάριον κατόικουν οἱ εὐγενέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν ὁποίων ἐξελέγοντο οἱ μεγάλοι διερμηνεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας. Πέραν τοῦ Κερατιῦ κόλπου κείνται τὰ προάστεια Γαλατᾶς καὶ Πέραν ἢ Σταυροδρομίον, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ Εὐρωπαίων καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ Ζάππειον παρθENAγωγεῖον καὶ τὸ Ζωγράφειον γυμνάσιον. Κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου κείνται ὁ Δολμᾶ-Μπαξές, ὅπου εὐρίσκονται τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου. Πρὸς τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων στρέφονται ἀκόμη τὰ βλέμματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

β') Διοικήσεις Μετρῶν (Τσατάλτζας)

[78 χιλ. κατ.]

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε αἱ Μέτραι (κ. Τσατάλτζα), ὅπου ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασις τῶν Βουλγάρων (1912).

Συγκοινωνία τῆς Θράκης. Ἐν τῇ Θράκῃ ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διακλαδιζομένη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑβρου (ἐν τῷ σταθμῷ Κουλελι Βουργάς). Καὶ ὁ μὲν βορειότερος κλάδος διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, Σόφιαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ νοτιώτερος πρὸς τὴν Μακεδονίαν μέχρι Θεσσαλονίκης.

Αί ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦ βορειοτέρου κλάδου συνδέ-
μεναι πόλεις εἶναι: Κωνσταντινούπολις — Τσατάλτζα — Τσορολῶ
— Δουλὲ Βουργάς — Κουλελί Βουργάς — Ἀδριανούπολις — Φιλιπ-
πούπολις — Ταϊάο Παζαρτζίκ. Διὰ διακλαδώσεως ἐν τῇ Ἀνατ.
Ρωμολίᾳ συνδέονται καὶ αἱ πόλεις Στάρα Ζαγορά — Νόβα Ζαγορά —
Ἰάμπολις καὶ Πύργος.

Διὰ τῆς ἐκ Κουλελί Βουργάς εἰς Μακεδονίαν γραμμῆς συνδέ-
ονται αἱ ἐξῆς πόλεις: Διδυμότειχον — Σουφλί — Δεδεαγάτς — Γκιου-
μουλτζίνα — Ξάνθη.

Ἰπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί· συγκοινωνία ἐκτελεῖ-
ται καὶ διὰ θαλάσσης, διότι ἀτμόπλοια προσεγγίζουσιν εἰς τοὺς κυ-
ριωτέρους λιμένας.

8) ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ ΝΟΤΙΟΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ (κ. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ)

2,500 τετραγ. χιλιόμε. 150.000 κάτοικοι.

Θέσεις. Αἱ νῆσοι αὗται κείνται πρὸς Ν. τῆς Σάμου καὶ κα-
λοῦνται Νότιοι Σποράδες ἢ δωδεκάνησα.

Πολιτικὴ Κατάστασις. Ὅλαι αἱ νῆσοι αὗται εἶνε Ἑλ-
ληνικαί, ἐδρίσκονται ὅμως σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἰταλίας
ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου ὅστις ἐξερράγη πρὸ
τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ. Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ μέγας Εὐρωπαϊκὸς πό-
λεμος, ἔγινε μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας ἰδιαιτέρα συμφωνία
κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεχρεοῦτο ἡ Ἰταλία νὰ ἐκχωρήσῃ τὰ δωδεκά-
νησα εἰς τὴν Ἑλλάδα, πλὴν τῆς Ρόδου. Διὰ τὴν Ρόδον συνεφω-
νήθη νὰ γίνῃ μετὰ 15 ἔτη δημοψήφισμα, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ κάτοι-
κοι θὰ ἐξέφραζον τὴν ἀπόφασίν των μὲ ποῖον θὰ ἤθελον νὰ ἐνω-
θοῦν. Διὰ τὴν Ρόδον συνεφωνήθη ἀκόμη, ἐάν, πρὸ τοῦ περάσσου
τὰ 15 ἔτη, ἡ Ἀγγλία ἤθελε παραχωρήσῃ τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα, νὰ ὑποχρεοῦται καὶ ἡ Ἰταλία νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν
τὴν Ρόδον. Μέχρι σήμερον ἡ Ἰταλία δὲν ἐξετέλεσε τὴν συμφω-
νίαν αὐτὴν.

Αί νήσοι αὐται εἶνε αἱ ἐξῆς :

Ἡ Πάτμος (4 χιλ. κατ.), ὀνομαστή διὰ τὴν μεγάλην μονὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τὴν βιβλιοθήκην ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν χειρογράφων. Ἡ Λέρος (8.000 κατ.) εἶνε πετρώδης καὶ ἔχει ἀσφαλῆ λιμένα, σχολαρχεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον.

Ἡ Κάλυμνος (20,000 κατ.). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν σπογγαλιείαν. Ἡ Κῶς (20.000 κατ.), νῆσος εὐφορος, κατάφυτος ἀπὸ ἀμπέλους καὶ ἐσπεριδοειδῆ· εἶνε πατρὶς τοῦ μεγάλου ἱατροῦ τῆς ἀρχαιότητος Ἱπποκράτους. Ἡ Νίσυρος (5,000 κατ.), μικρὰ νῆσος, ἔχουσα ἐνεργὸν ἠφαιστειον, λαματικά ὕδατα καὶ ὄρυχαια θείου. Ἡ Τήλος (5,000 κατ.), εἶνε μικρὰ καὶ πετρώδης. Ἡ Ἀστυπάλαια (3,000 κατ.) ἔχει ἀσφαλεστάτους καὶ εὐρυχώρους λιμένας. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιείαν καὶ σπογγαλιείαν. Ἡ Σύμη (20,000 κατ.), νῆσος πετρώδης καὶ ἄγονος. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν. Ἡ Χάλκη (2,000 κατ.), νῆσος μικρὰ καὶ πετρώδης.

Ἡ **Ρόδος** (1320 τετραγ. χιλιομ. 45,000 κατ.). Ἐχει λαμπρὸν κλίμα καὶ εἶνε εὐφορος. Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶνε ἡ πόλις Ρόδος (25,000 κατ.)· εἶναι ἔδρα Μητροπολίτου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῶν Δωδεκανήσων. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος ὑπῆρχε τὸ ὑπὸ τοῦ Χάριτος κατασκευασθὲν ἐξ ὀρειγάλκου ἄγαλμα τοῦ Ἡλίου (Κολοσσὸς τῆς Ρόδου), τὸ ὁποῖον ἔθεωρεῖτο ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶχεν ὕψος 34 μέτρων καὶ κατεκρημνίσθη ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 24 π. Χ. Ἄλλη πόλις εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν εἶνε ἡ Λίνδος, ἔχουσα 10.000 κατ.

Ἡ **Κάροπαθος** (5,000 κατ.) καὶ ἡ Κάσος (7,000 κατ.). Οἱ κάτοικοι καὶ τῶν δύο τούτων νήσων εἶνε περίφημοι ναυτικοὶ καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν.

Κύπρος

[9,610 τετραγ. χμ. Κάτοικοι 290,000. Έκ τούτων 50,000 Τούρκοι.]

Θέσις. Ἡ Κύπρος κείται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ ἀπέναντι τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Πολιτικὴ κατάστασις. Μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1878) διὰ συνθήκης γενομένης μεταξύ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Μεγ. Βρετανίας, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, οἱ ὅποιοι ὑπεχρέωθησαν νὰ καταβάλλουν κατ' ἔτος εἰς τὸν Σουλτάνον 90 χιλ. λίρας.

Κύπρος

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Τουρκία ἐπολέμησε παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας τῷ 1914, ἡ Ἀγγλία ἐκδικουμένη αὐτὴν, ἐθεώρησεν ἄκυρον τὴν συνθήκην ἐκείνην καὶ προσήρτησε τὴν Κύπρον εἰς τὰς ἀποικίας τῆς. Διοικεῖται δὲ ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ, ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ Βουλῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἐκ 18 μελῶν.

Κόλποι. Ὁ τῆς Ἀμμοχώστου, ὁ τῆς Λάρνακος, ὁ τῆς Λεμεσοῦ.

Ἀκρωτήρια. Τὸ Δεινάρητον, τὸ Πηδάλιον, ἡ Κουριάς ἄκρα, ὁ Ἀκάμας καὶ ὁ Κορμακίτης.

Ὄρη. Ὁ Ὀλυμπος (1800 μ.) καὶ τὸ Πενταδάκτυλον.

Κλῆμα. Εὐχράτον καὶ ὕγεινόν.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶνε εὐ-

φορον και παράγει οίνον ἐξαιρετον, βάμβακα, μετάξαν, ἔλαιον, καπνόν, ἐρυθρόδανον (ριζάρι) και σίτον.

Ἑκκλησία. Ἡ Ἑκκλησία τῆς Κύπρου εἶνε αὐτοκέφαλος και διοικεῖται ὑπὸ συνόδου ἧτις ἀποτελεῖται ἐκ 4 Μητροπολιτῶν.

Παιδεία. Ἡ παιδεία εἰς τὴν Κύπρον εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη, διότι οἱ Ἕλληνες συντηροῦν δι' ἰδικῆς τῶν δαπάνης πλεῖστα κατώτερα Ἑλληνικὰ σχολεῖα, Παρθεναγωγεῖα και δύο Γυμνάσια.

Πόλεις. Ἡ Λευκωσία (16,000 κατ.) πρωτεύουσα τῆς Κύπρου εἰς τὸ μέσον εὐφόρου πεδιάδος, εἶνε ἔδρα Μητροπολίτου, τοῦ Ἄγγλου ἀρμοστοῦ και ἔχει Γυμνάσιον. Λάρναξ (10,000 κατ.) ἔδρα Μητροπολίτου, παρὰ τὸ ἀρχαῖον Κίτιον ὅπου ἀπέθανεν ὁ Κίμων πολιορκῶν αὐτὸ τῷ 449 π. Χ. Λεμησσὸς (12,000 κατ.) πόλις παράλιος και ἐμπορικὴ. Ἀμμόχωστος ἢ Φαμαγοῦστα (5,000 κατ.), ἔχουσα ἐξαιρετον λιμένα. Νέα Πάφος ἢ Κτήμα (3,500 κατ.) παρὰ τὴν ἀρχαῖαν Πάφον, ὀνομαστὴ διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἀπὸ τὸν ἄφρον τῆς θηλάσσης τῆς Πάφου ἀνέδυσεν ἡ Ἀφροδίτη. Εἶνε ἔδρα Μητροπολίτου. Κυρήνεια (2,000 κατ.). Μύθος, ἔδρα Μητροπολίτου.

Συγκοινωνία. Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει και σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου, Λευκωσίας και Μόρφου.

Ἡ ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

[37.000 τετραγ. χιλ.—1.300.000 κατ.]

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἡ μὲν Βορειοδυτικὴ Μακεδονία παρεχωρήθη εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ δὲ Βορειοανατολικὴ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Φυσικὴ διέπλαισις τοῦ ἐδάφους. Τὸ βόρειον και μεσόγειον τοῦτο τμῆμα τῆς Μακεδονίας εἶνε ὄρεινόν, ἔχει ὅμως εὐφορα

ὄροπέδια καὶ μάλιστα ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ, ὡς τὸ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸ τῶν Σκοπίων. Ἔχει δὲ ὄρη ὑψηλά, ὡς τὸν Σκιάρδον, τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὸ Ρίλον καὶ τὴν Ροδόπην. Μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ὑψοῦται ὁ Ὀρβηλος (κ. Περίν), δυτικώτερον τοῦ Στρυμόνος τὸ Ἡσσάϊνον (κ. Μάλες) ὄριον τῆς ΒΑ. καὶ ΒΔ. Μακεδονίας.

Ἑκτασις καὶ πόλεις τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας.
Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε τὸ Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια, 60.000 κατ.), κείμενον εἰς τὸ ἄκρον εὐφορωτάτης κοιλάδος καὶ συνδεδέμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου. Εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας καὶ ἔχει πλείστα Ἑλληνικά ἐκπαιδευτήρια. — Πρέσπα, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν ὁμωνυμον λίμνην. — Ἀχρίς (κ. Ὀχρίδα, 10.000 κατ.), Κρούσοβον (6.000 κατ.), Περλεπές (22.000 κατ.) καὶ Μορίχωβον. — Γευγελῆ (6.000 κατ.), παρὰ τὰ Ἑλληνικά σύνορα, ἐμπορικὴ πόλις. Διὰ ταύτης διέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. — Δοϊράνη (7.000 κατ.), παράλιος πόλις. — Βελεσσά (16.000 κατ.), Σκόπια (47.000 κατ.), παρὰ τὸν Ἀξιὸν καὶ τὴν Στρώμνιτσα (10.000 κατ.).

Ἑκτασις καὶ πόλεις τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἄλλαι λόγῳ ἐνταῦθα εἶνε τὸ Πετρίτσι (8.000 κατ.), Μελένικον (5.000 κατ.) καὶ τὸ Νευροκόπιον παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

3) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΡΑΚΗ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ

(Ἴση τῇ Ἑλλήν. Μακεδονίᾳ — 1.200.000 κατ.)

Πόλεις. Φιλιππούπολις (50.000 κ.) πρωτεύουσα κτισθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν ἦτο τελείως Ἑλληνική, κατοικοῦσι δὲ ἀκόμη τινὲς Ἑλλήνες διατηροῦντες Ἑλληνικά ἐκπαιδευτήρια (ἔδρα Ἑλλήνων μητροπολίτου). Στενήμαχος (14.000 κατ.), πόλις ἑλληνικωτάτη. — Τατάρ Παζαρτζίκ (12.000 κατ.). — Στάρρα Ζαγορά (δηλ. Παλαιὰ Ζαγορά, 22.000 κατ.) καὶ Νόβα Ζαγορά (δηλ. Νέα Ζαγορά), βουλγαρικαὶ πόλεις.

IV. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

(10.000.000 κατ.)

Θέσις. Ἡ Μικρὰ Ἀσία (κ. Ἀνατολή) προσεγγίζει τὴν Θρᾷκην κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον, αἱ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πολλαὶ νῆσοι ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο ἡπείρων.

Ἱστορικὴ ἄποψις.—Κάτοικοι. Ἡ Μ. Ἀσία εἶνε ἀρχαιοτάτη Ἑλληνικὴ χώρα κατοικηθεῖσα ὑπὸ φυλῶν Ἑλληνικῶν, πρὶν ἀκόμη ταῦτα ἐπενταθῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἴδρυσαν ἐνταῦθα ἀργότερον οἱ Ἕλληνες πολλὰς ἀποικίας, αἵτινες ἤκμασαν εἰς τὰ γράμματα (Ὅμηρος, Θαλῆς, Ἡρόδοτος κ. ἄ.), τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐν γένει εἰς τὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὴν 14ην ἑκατονταετηρίδα ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους, πολλοὶ δὲ Μωαμεθανοὶ κατέφυκον ἀπὸ τότε ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ.

Διοικητικὴ διείρησις. Σήμερον διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 8 Τουρκικοὺς νομοὺς καὶ ἀμέσους διοικήσεις.

1) Νομὸς Ἀϊδινίου (ἢ Σμύρνης)

(1.700.000 κατ.)

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Σμύρνη (100.000 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἐρμαίου κόλπου, ἄλλοτε ἀκμαία Ἑλληνικὴ πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ.— Μαγνησία (80.000 κατ.) ὑπὸ τὸ ὄρος Σίπολον. Παλαιὰ Φώκαια (5 χιλ. κατ.) ΒΔ. τῆς Σμύρνης, Νέα Φώκαια (5.500 κατ.) ΒΑ τῆς Σμύρνης. Κλαζομεναὶ (Βουρλά) πρὸς δυσμὰς (30 χιλ. κατ.). Κρήνη (Τσεσμέ) 20 χιλ. κατ. Πρὸς Β. τῆς Σμύρνης κείται ἡ Πέργαμος (30 χιλ. κατ.), ἀρχαία ὀνομαστὴ πόλις διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς καὶ τὸν περγαμηνὸν χάρτην. Φιλαδέλφεια (25 χιλ. κατ.), Ἀλικαρνασσὸς (6 χιλ. κατ.) ἐπὶ τῶν βορείων ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Κῶ, πατρὶς τοῦ Ἡροδότου καὶ Μάκρον (8 χιλ. κατ.) ἀπέναντι τῆς νήσου.

Ρόδου με θαυμασίον φυσικὸν λιμένα, τὸ Ἀϊδίνιον (80 χιλ. κατ.)
παρὰ τὸν ποταμὸν Μαϊάνδρον.

2) Νομὸς Προύσης.

[1.700.000 κατ.]

Ἐν τῷ νομῷ οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Προὔσα (90.000 κατ.) ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιά-
δος. Ἡ πόλις αὕτη ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

3) Διοικήσεις Ἑλλησπόντου (Βίγας).

Ἡ ἄμεσος αὕτη διοίκησις κείται κατὰ τὴν Ἰδαίαν χερσόνησον,
ἐν τῇ ὁποίᾳ πάλαι ἔκειτο ἡ Τρωάς.

Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Δαρδανέλλια (κ. Τσανάκ Καλεσί,
8 χιλ. κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν Ἑλλησποντον, τὰ ὁποῖα
διατελοῦν ὑπὸ ἐλεγχον καὶ ἡ Βίγα (6.500 κατ.).

4) Διοικήσεις Νικομηδείας (Ἰσμιδ.).

[320.000 κατ.]

Ἡ διοίκησις αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νικομήδειαν (κ. Ἰσμιδ,
25.000 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου (κ. Ἀστακη-
νοῦ).

5) Νομὸς Κασταμονῆς.

[1.100.000 κατ.]

Ἐν τῷ νομῷ οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτ. εἶνε ἡ Κασταμονή (27.000 κατ.) ἐπὶ πα-
ραποτάμῳ τοῦ Ἄλως ποταμοῦ.

Ἐπίκειον ταύτης εἶναι ἡ Ἰνέμπολις (7.000 κατ.) παρὰ τὸν Εὐ-
ξείνου πόντον.

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

6) Νομός Τραπεζοῦντος.

[1.400.000 κατ.].

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Τραπεζοῦς (60.000 κατ.), παράλιος πόλις, ἡ Σαμψοῦς, ἡ Κερασσοῦς καὶ ἄλλαι.

7) Νομός Σεβαστείας.

[1.200.000 κατ.].

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Σεβάστεια (78 χιλ. κατ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἡ Ἀμάσεια (30 χιλ. κατ.), πατρὶς τοῦ Στράβωνος.

8) Νομός Ἀγκύρας.

[1.160.000 κατ.]

Καὶ οὗτος ὁ νομός εἶνε μεσόγειος· διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἀγκυρα (45 χιλ. κατ.), ὀνομαστέῃ διὰ τὰ περίφημα ἀγοραὰ ὑφάσματα.

Ἄλλη πόλις εἶνε ἡ Καισάρεια (52 χιλ. κατ.), πατρὶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ ἡ Ναζιανζός, πατρὶς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

9) Νομός Ἰκονίου.

[1.200.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἰκόνιον (48 χιλ. κατ.), τὸ ὅποιον ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων τῶν Σελτζούκων Τούρκων· ἡ Σπάρτη (25 χιλ. κατ.) καὶ ἡ Ἀττάλεια (26 χιλ. κατ.).

10) Νομός Ἀδάνων.

[500 χιλ. κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Ἀδανα (50 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Σάρον, ἀρχαιοτάτη καὶ ὀχυρὰ πόλις. Ταρσὸς (18 χιλ. κατ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Κύδνον, πατρίς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ μὲν τὰ παράλια εἶνε ἀρκοῦντως ἀνεπτυγμένη, κατὰ δὲ τὰ μεσόγεια μετρίως. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουσι τὰ πρὸς Δ. κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα, ἐνῶ οἱ νομοὶ Κασταμονῆς, Τραπεζοῦντος καὶ Σεβαστείας στεροῦνται παντελῶς σιδηροδρόμου.

Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἡ Σμύρνης-Χρυσοπόλεως, ἣτις διέρχεται διὰ τῶν ἐξῆς πόλεων ἐκ Σμύρνης: Μαγνησίας, Κασαμπᾶ, Φιλαδελφείας, Οὔσακίου, Ἀφιὸν Καρὰ-Χισσάρ, Δορυλαίου, Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνας. Ἐκ τῆς πόλεως Ἀφιὸν-Καρὰ Χισσάρ ἄρχεται σπουδαιοτάτη γραμμὴ δι' Ἰκονίου μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου. Ἔτεροι γραμμαὶ εἶνε ἡ Δορυλαίου—Ἀγκύρας καὶ ἡ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀϊδίνιον καὶ Σπάρτην.

Η Πόλις Ἰσχυρὰ καὶ Ἰσχυρὰ V. ΣΥΡΙΑ
[2 ἑκατομμύρια κατ.]

Ἡ Συρία, χώρα καὶ αὐτὴ τῆς Τουρκίας, περιλαμβάνει 3 νομοὺς καὶ 2 διοικήσεις. Ἡ διοίκησις τῆς χώρας ταύτης ὑπάγεται ὑπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς Γαλλίας.

1) Νομός Συρίας.

[880 χιλ. κατ.]

Ὁ νομός οὗτος ἔχει πρωτεύουσιν τὴν Δαμασκὸν (250 χιλ. κατ.), ἐν μέσῳ εὐφορωτάτου τμήματος ὄρειου, καταφύτου ἐκ ποικίλων δένδρων. Εἶνε ἕδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας.

2) Νομός Χαλέπιου.

[1 εκατομμύριον κατ.]

Ὁ νομός οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Χαλέπιον (200 χιλ. κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν.

3) Νομός Βηρυτοῦ.

[540 χιλ. κατ.]

Ὁ νομός οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βηρυτὸν (140 χιλ.κατ.), ἐμπορικὴν πόλιν, ἐπίνειον τῆς Δαμασκοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Συρίας. Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Συρίας ἐκτελεῖται κυρίως διὰ καμήλων. Ἐπάρχει ὁμως καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ Βηρυτοῦ πρὸς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἐκείθεν διὰ Χόμς καὶ Χαμὰ εἰς Χαλέπιον. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες εἶνε ἡ Βηρυτός, ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Ἀλεξανδρέττα.

VI. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

[800 χιλ. κατ.]

Ἡ Παλαιστίνη ἢ Χαναὰν (ἢ Γῆ τῆς ἐπαγγελίας) διατελοῦσα σήμερον ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐντολήν, εἶνε μικρὰ χώρα πρὸς Ν. τῆς Συρίας, περιλαμβάνει δὲ 1) τὰς διοικήσεις τῆς Ἀκρας καὶ τῆς Νεαπόλεως (Ναβλούς), 2) τὴν ἄμεσον διοίκησιν Ἱερουσαλήμ καὶ 3) τὰς διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

1) Διοίκησις τῆς Ἀκρας.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως εἶνε ἡ Ἀκρα ἢ Ἀκκα (π. Πτολεμαΐς), παράλιος πόλις καὶ ὄχθρὰ.

2) Διοίκησις Νεαπόλεως (Ναβλούς).

Πρωτεύουσα ἐνταῦθα εἶνε ἡ Νεάπολις (κ. Ναβλούς), ἡ ἀρχαία «Συχέμ».

3) Ἡ ἄμεσος Διοίκησις Ἱερουσαλήμ.

Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε· ἡ πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς Παλαιστίνης Ἱερουσαλήμ «ἡ Ἁγία πόλις» (84.000 κατ.).

4) καὶ 5) Αἱ Διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Χαουράν εἶνε ἡ πόλις Σὲχ Σαΐδ. Τῆς δὲ διοικήσεως Κοράκ πρωτεύουσα εἶνε ὁμώνυμος πόλις.

Ταξείδιον ἀνά τὰς Ἑλληνικὰς χώρας.

1. Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Σμύρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐξ Ἀθηνῶν κατερχόμεθα εἰς Πειραιᾶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐκείθεν ἐπιβαίνοντες ἀεροπλοίου διαπλέομεν τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου. Μετὰ τοῦτο πλέομεν διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐκείθεν πλέοντες πρὸς Α. περίπου φθάνομεν εἰς τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς νήσου Χίου καὶ διερχόμεθα τὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἐρυθραίας χειρσονήσου πορθμόν. Ἐνταῦθα διακρίνομεν δεξιᾷ τὴν Κρήνην (Τσοσμέν) καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς, ἔνθα τῷ 1787 ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκάη ὑπὸ τῶν Ρώσων, βοηθουμένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα τῶν ψαριανῶν. Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Χίου, ὅπου ὁ Κανάρης τῇ 6 Ἰουνίου 1822 ἐξεδικήθη τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου πυρπολήσας τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα. Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν παραπλέομεν τὴν Ἐρυθραίαν, καί, ἀφοῦ κάμψωμεν τὸ βορειότατον αὐτῆς ἀκρωτήριο Καρὰ-Μπουρνού, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Ἑρμαῖον κόλπον (τῆς Σμύρνης). Ἀριστερὰ βλέπομεν τὴν Νέααν καὶ παλαιὰν Φόκαιαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑρμου, μετ' ὀλίγον δὲ φθάνομεν εἰς τὴν Σμύρνην. Ἐξερχόμενοι πάλιν ἐκ τοῦ Ἑρμαίου κόλπου πλέομεν πρὸς Β. παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν. Ἀριστερὰ μας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη νήσος Λέσβος. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ

ἐξακολουθοῦμεν τὸν παράπλου τῆς νήσου. Πλέομεν ἤδη εἰς τὸν Ἀδριαμοττηγὸν κόλπον, κατὰ τὸν ὁποῖον διακρίνομεν δεξιᾶ τὰς νησιδας Μοσχονήσια, 32 τὸν ἀριθμόν, ἀπέναντι δὲ τούτων τὰς Κυδωνίας (Ἀϊβαλίη). Πέραν τούτων βλέπομεν τὸ δασῶδες ὄρος Ἴδιην. Ἐπειτα ἀρχόμεθα παραπλέοντες τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον. Κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριο Λεκτὸν (κ. Μπαμπᾶ) καὶ παραπλέομεν τὴν μικρὰν νήσον Τένεδον, παρὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἥρως Κανάρης κατέκαυσε τῷ 1822 Τουρκικὸν δίκροτον. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου (Δαρδανελλίων), πρὸ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Δεξιᾶ βλέπομεν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τρωάδος Σίγειον (κ. Κοῦμ. Καλεσι), ἀριστερᾶ δὲ τὸ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου Μαστουκίαν (κ. Σεντίλ Μπάχο) ἀμφότερα ὠχυρωμένα μέχρι τοῦδε. Πρὸς τὰ μεσόγεια τῆς Τρωάδος διακρίνεται ἡ πεδιάς, ὅπου ἐγένοντο οἱ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τρώων πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Ἰλίου. Διαπλέοντες τὸν Ἑλλησπόντον βλέπομεν κατὰ τὸ στενώτερον μέρος δεξιὰ τὴν πόλιν Δαρδανέλλια (Τοχνὰν Καλεσι), ἀριστερᾶ δὲ τὴν Μάδυτον. Ὀλίγον περαιτέρω εἶνε τὸ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ μέρος τὸ ὁποῖον ἐγεφύρωσεν ὁ Ἐξέρξης. Περαιτέρω βλέπομεν ἀριστερᾶ τὴν Καλλίπολιν καὶ τέλος μετὰ τὸν διάπλου τοῦ πορθμοῦ, ὅστις διαρκεῖ 3 καὶ πλέον ὥρας, ἐξερχόμεθα εἰς τὴν Προποντίδα.

Ἐν τῇ Προποντίδι βλέπομεν ἀριστερᾶ πολλὰς παραλίους Ἑλληνικὰς κόμας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν Περίστασιν καὶ τὸ Μυριόφυτον. Μετὰ ταῦτα παραπλέομεν τὴν Προκόννησον, μετὰ δὲ τὸν διάπλου τῆς Προποντίδος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Βόσπορον, καὶ ἀποβιβαζόμεθα εἰς τὸν Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

II. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Θεσσαλονίκης καὶ Ἰωαννίνων εἰς Κέρκυραν.

Ἐκ τοῦ Γαλατᾶ διερχόμενοι τὴν γέφυραν τοῦ Κερατίου Κόλπου μεταβίνομεν εἰς τὴν κυρίως Κωνσταντινουπόλιν (Σταμπούλ), ἔνθα εἰσερχόμεθα εἰς τὸν διὰ Θεσσαλονίκης σιδηρῶδρομον. Διερχόμεθα τὴν παραλίαν τῆς πόλεως βίνοντες πρὸς Δ. Ἄφου διέλθωμεν τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἀπομακρυνόμεθα τῆς παραλίας, διερχόμεθα τὰς

Μέτρας (Τσατάλτζαν) και φθάνομεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τσορλοῦ (παραποτ. τοῦ Ἐργίνου), τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦντες διερχόμεθα παρὰ τὴν ἐμώνυμον πόλιν. Ἐκείθεν συναντῶμεν τὸν Ἐργίνην και ἀκολουθοῦντες τοῦτον διερχόμεθα πρὸς τὴν πολίχνην Λουλέ Βουργάς (Ἀρκαδιούπολιν). Μετὰ ταῦτα φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν Κουλελί Βουργάς, κατὰ τὸν ὁποῖον διασχίζεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὴν νοτιωτέραν βαινόντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἐβρου. Διερχόμεθα τὴν πόλιν Διδυμότειχον, και ἀφίνοντες τὸν Ἐβρον φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Δεδεαγάτς, κειμένην κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος. Ἐκείθεν πάλιν πρὸς τὰ μεσόγεια τρεπόμενοι διερχόμεθα τὴν Γιουμουλτζιναν, τὴν Εἰάνθην και φθάνομεν εἰς τὸν Νέστον, ὅριον Θράκης και Μακεδονίας. Ἦδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν ἀκολουθοῦντες ἐπ' ἀρκετὸν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νέστου βλέπομεν δεξιᾷ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ροδόπης.

Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν ποταμὸν, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Δράμας. Διερχόμεθα παρὰ τὴν ὠραίαν ταύτην πόλιν και τὴν πολίχνην Ζηλιάχωβαν, μετὰ τοῦτο δὲ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὐφορον πεδιάδα τῶν Σερρών. Σταθμεύομεν εἰς τὰς Σέρρας και τὸ Σιδηρόκαστρον και ἔπειτα διερχόμεθα, τὸν ποταμὸν Στρυμόνα ἔχοντες πρὸς Β. τὸν Ὀρβηλιν. Μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὴν λίμνην τῆς Λοιδάνης, ἐκ τῆς ὁποίας τρεπόμενοι πρὸς Ν. διερχόμεθα διὰ τοῦ Κιλκίς και φθάνομεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐκ Θεσσαλονίκης εἰσερχόμενοι εἰς τὸν διὰ Μοναστήριον σιδηροδρομον διατρέχομεν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης και διερχόμεθα τοὺς ποταμοὺς Ἐχέδωρον και Ἀξιόν. Μετ' ὀλίγον συναντῶμεν τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, τὸν ὁποῖον ἀφίνοντες ἀριστερὰ διερχόμεθα τὴν Βέροιαν, τὴν Νάουσαν και τὰ Βοδενά. Ἐκείθεν ἀφίνοντες τὴν πεδιάδα συναντῶμεν τὸ χωρίον Ὀστροβον και τὴν ὁμώνυμον λίμνην, τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦμεν τὰς ὄχθας. Μετὰ ταύτην διερχόμεθα τὸ χωρίον Σόροβιτς και μετὰ τοῦτο παρὰ τὴν Φλώριναν, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Διατρέχομεν τὸ ὄροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου και τέλος φθάνομεν εἰς τὸ Μοναστήριον. Ἐκείθεν, ὅπως ἐξακολουθήσωμεν τὸ πρὸς τὰ Ἰωάννινα ταξείδιον, ἐπιβαίνομεν ἀμάξης ἢ αὐτοκινήτου. Ἀκολουθοῦμεν τὴν «Ἐγνατίαν ὁδόν», ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔφθανεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀφοῦ διαβῶμεν τὰς βορείας ὑπαιρείας τοῦ Βαρνοῦντος, τρεπόμεθα πρὸς Ν. ἀκολουθοῦντες τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς λίμνης Πρέσπας. Ἐκείθεν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἠπειρον. Φθάνομεν εἰς τὴν Κορυταάν, ὅπῃθεν δι' ὄρεινῶν ἐδάφους διατρέχομεν τὴν περιοχὴν τῆς Κολωνίας βλέποντες ΝΑ. τὸ ὄρος Βότον. Ἀκολούθως διατρέχομεν

τὴν πολίχνην Λεσκοβίκιον, τὸν Ἄφον ποταμὸν καὶ σὺναντῶντες τὰ δυτικώτατα χωρία τοῦ Ζηγορίου φθάνομεν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκ τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Κέρκυραν, διερχόμεθα δι' ἀμάξης τὸ Δέλβινον καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἐπίνειον Ἁγίους Σαράντα. Ἐκ τοῦ ἐπίνειου τούτου ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου φθάνομεν εἰς Κέρκυραν.

III. Ἐκ Κερκύρας περίπλους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀφίξις εἰς Ἀθήνας.

Ἀναχωροῦντες ἐκ Κερκύρας δι' ἀτμοπλοίου παραπλέομεν τὴν νῆσον Κέρκυραν μέχρι τῶν νοτίων ἀκρωτηρίων τῆς ἔχοντες τὴν Ἑπειρον ἀριστερᾷ. Ἐκείθεν παραπλέομεν τοὺς Παξοὺς, τὴν Λευκάδα, τὴν Κεφαλληνίαν μέχρι τῶν Πατρῶν. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ἐπιβῶμεν μικροτέρου ἀτμοπλοίου, ἐκτελοῦντες προσεγγίσεις εἰς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οὕτω προσεγγίζομεν εἰς τὸ Κατάκολον (ἐπίνειον τοῦ Πύργου), τὴν Κυπαρισσίαν, τὴν Ἁγίαν Κυριακὴν (ἐπίνειον τῶν Φιλιππῶν) τὴν Μάραθον (ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων), μεθ' ἣν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἔχοντες ἀριστερᾷ τὴν γνωστὴν νῆσον Σφακτηρίαν. Μετὰ τὴν Πύλον προσεγγίζομεν εἰς Μεθώνην. Μετὰ ταῦτα κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Κορώνην, τὰς Καλάμας καὶ παραπλέομεν τὴν Μάνην βλέποντες τὸν ὕψηλόν Ταῦγετον. Προσεγγίζομεν εἰς τοὺς λιμένας ταύτης Λιμένιον (ἐπίνειον τῆς Ἀρεοπόλεως) καὶ τὸν Γερολιμένα. κάμπτοντες δὲ τὸ Ταίναρον εἰσπλέομεν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Κατὰ τοῦτον προσεγγίζομεν εἰς τὸ Γύθειον (ἐπίνειον τῶν Μολάων), τὴν Νεάπολιν (Βάτικα), μεθ' ἣν ἐξερχόμεθα τοῦ Λακωνικοῦ κάμπτοντες τὴν Μαλέαν. Ἐκείθεν πλέοντες διὰ τοῦ Μυρτιῶου πελάγους προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μονεμβασιά. Μακρὰν βλέπομεν τὸ ὄρος Πάρνωννα, μέχρις ὅτου παραπλεύσαντες τὴν Ὑδραν καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Βλέπομεν ἀριστερᾷ τὰς νήσους Πόρον, Αἴγιναν καὶ Σαλαμίνα καὶ τέλος φθάνομεν εἰς Πειραιᾶ, ὅπῃθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐπανερχόμεθα εἰς Ἀθήνας.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, (διὰ τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν) περιλαμβάνουσα τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Ἑλλάδα κατὰ τὴν νέαν Διοικητικὴν διαίρεσιν μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης, κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ἔκδοσις 1923 ἐπὶ καλοῦ χάρτου μετὰ πολλῶν ὁραίων εἰκόνων, λαμπρῶν ἀπόψεων τῶν κυριωτέρων πόλεων τῶν Νέων Χωρῶν.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, (διὰ τὴν Ε' καὶ Σ' τάξιν) κατὰ τὸ τελευταῖον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, περιέχουσα ἐν ἐκτάσει τὴν Εὐρώπην καὶ ἐν συνόψει τὰς ἄλλας Ἠπείρους, ἔκδοσις 1923 ἐπὶ καλοῦ χάρτου μετὰ πολλῶν ὁραίων εἰκόνων.

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ, πρὸς χρῆσιν τῆς Δ' τάξεως κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα ἔκδοσις νέα (1923)

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ, πρὸς χρῆσιν τῆς Ε' καὶ Σ' τάξεως περιέχουσα πάντα τὰ προβλήματα τῶν ἄνω τάξεων, συμφώνως μὲ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα ἔκδοσις 1923.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, τεῦχος πρῶτον περιέχον τὴν Ζωολογίαν καὶ τὴν Ἀνθρωπολογίαν, κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου, ἐξετάζουσα λεπτομερῶς τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος, καὶ μετὰ συστηματικῆς ταξινομήσεως αὐτῶν, πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἔκδοσις 1923 μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, τεῦχος δεύτερον περιέχον Φυτολογίαν καὶ Ὄρυκτολογίαν κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου, ἐξετάζουσα λεπτομερῶς τὰ φυτὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ τρόπου τῆς καλλιεργείας καὶ θεραπείας αὐτῶν, ἔκδοσις 1923 πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μετὰ πλείστων εἰκόνων.

ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ, πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, εἰς ὁραίαν ἔκδοσιν μετὰ πολλῶν εἰκόνων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου, ἔκδοσις 1923.